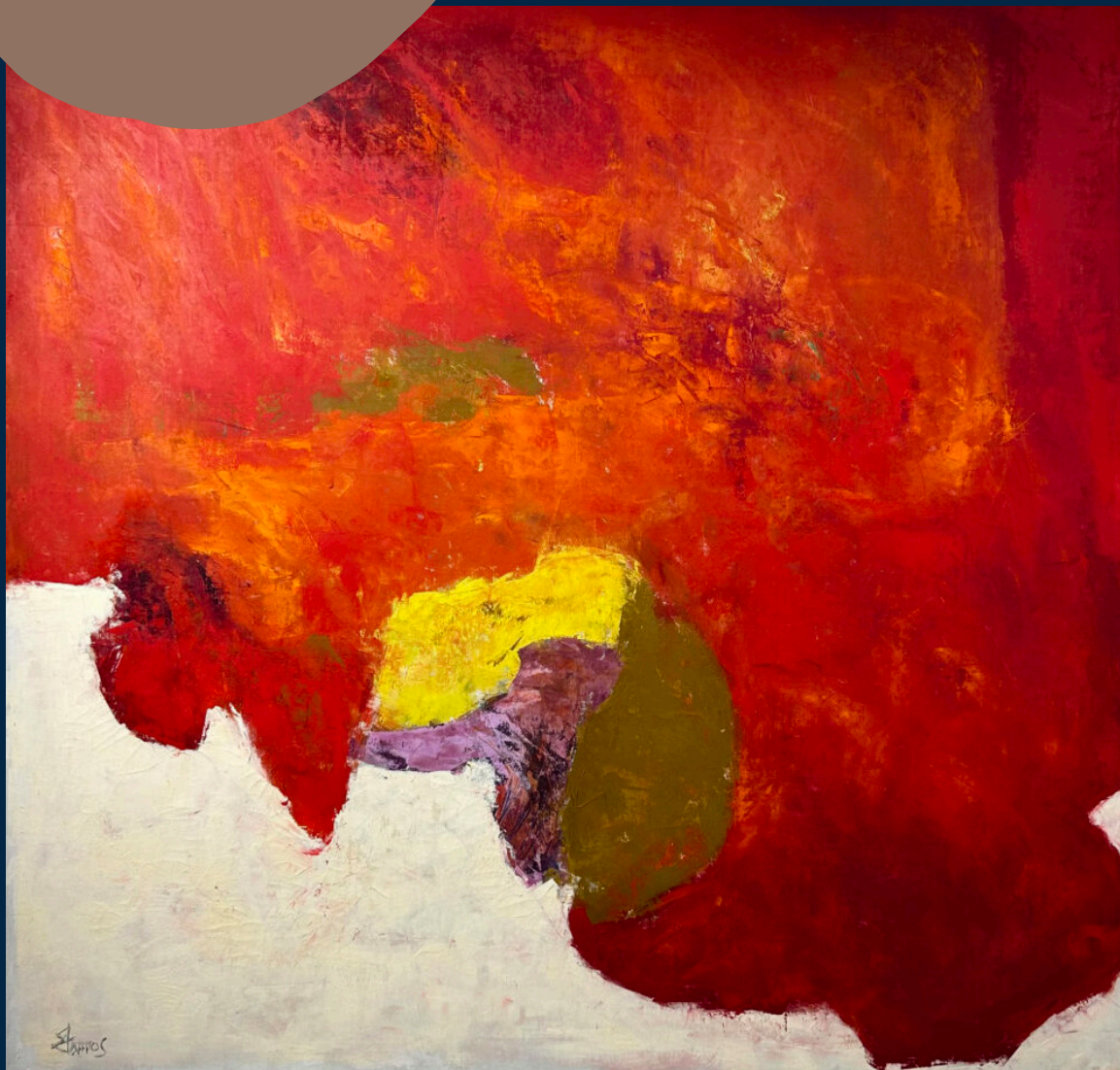

@up

Περιοδική Έκδοση
Πανεπιστημίου Πατρών

3η περίοδος
τεύχος 25
Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2025

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

@UP: ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ-ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΞΙΑ

Κατερίνα Κωστίου – Γιάννης Παπαθεοδώρου (Τμήμα Φιλολογίας)

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πάνος Αλεξόπουλος (Τμήμα Ιατρικής)

Μαρία Αργυροπούλου (Τμήμα Διοίκησης Τουρισμού)

Φιλιώ Βογιαντζή (Μονάδα Οικονομικής & Διοικητικής Υποστήριξης Ε.Λ.Κ.Ε.)

Ελένη Ζαγγανά (Τμήμα Γεωλογίας)

Χρυσή Καραπαναγιώτη (Τμήμα Χημείας-Σχολή Θετικών Επιστημών)

Βασίλης Μανουσάκης (Διδασκαλείο Ξένων Γλωσσών)

Κυριάκος Σγάρμπας (Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Τεχνολογίας Υπολογιστών)

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Φιλιώ Βογιαντζή

ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Pencilcase

ΜΟΝΙΜΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

Κώστας Βασιλόπουλος (Μεταπτυχιακός Φοιτητής, Τμήμα Ιατρικής)

Βασιλική Γεραντώνη (Μεταπτυχιακή φοιτήτρια, Τμήμα Φιλολογίας)

Ελένη Κόλλια (Διδάκτωρ, Τμήμα Φιλολογίας)

Χαρά Λαγού (Υποψήφια Διδάκτωρ, Τμήμα Φιλολογίας)

Γεωργία Λαλιώτη (Μεταπτ. φοιτήτρια, Τμήμα Φιλολογίας)

Αγγελική Ματράκα (Υποψήφια Διδάκτωρ, Τμήμα Φιλολογίας)

Χιόνα Οικονομάκη (Τμήμα Φιλολογίας)

Βασίλης Παπαδόπουλος (Τμήμα Φιλοσοφίας)

Κώστας Παπανδρικόπουλος (Μεταπτυχιακός Φοιτητής, Τμήμα Φιλολογίας)

Ματίνα Παρασκευά (Διδάκτωρ, Τμήμα Φιλολογίας)

Αγάπη Συλεούνη (Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, Τμήμα Φιλολογίας)

Μαρίνα Τριανταφυλλίδη (Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, Τμήμα Φιλολογίας)

Κοντσέτα-Μαρία Φρέρη (Φοιτήτρια, Τμήμα Επιστήμης των Υλικών)

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΕΥΧΟΥΣ

Victoria Hislop, Αγγελική Αλεξοπούλου, Κωνσταντίνος Αναστασόπουλος, Μαρία Αργυροπούλου, Πηνελόπη Βουγιουκλάκη, Βασιλική Γεραντώνη, Δημήτρης Γρυλλάκης, Μιχάλης Ηγουμενίδης, Ευσταθία Ηλιοπούλου, Κατερίνα Κατερινοπούλου, Νίκος Κουτσούκος, Κατερίνα Κωστίου, Όλγα Μαλισόβα, Βασίλης Μανουσάκης, Γεωργία Νικολοπούλου, Χιόνα Οικονομάκη, Γιάννης Παπαθεοδώρου, Χάρις Πετράκη, Μάριος Σαράντης, Σπυρίδων Σιούτας, Εύα Σισσαμπέρη, Νίκος Στεφανόπουλος, Αριστοφάνης Στεφάτος, Αγάπη Συλεούνη, Μαρίνα Τριανταφυλλίδη

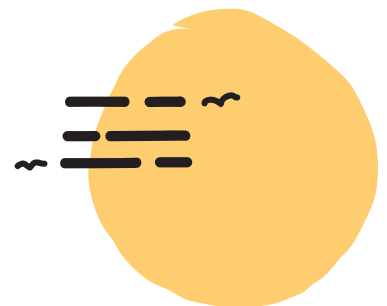
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Συντάκτες της ύλης / Upatras Photo Gallery / Pexels.com / Unsplash.com / rawpixel.com

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

newsletter@upatras.gr

Ενυπόγραφα άρθρα και συνεντεύξεις δεσμεύουν μόνον τους συντάκτες τους. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση οποιουδήποτε μέρους της ύλης του @Up, αρκεί να είναι ακριβής και να αναφέρεται η πηγή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

EDITORIAL

ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΗ — [ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΩΣΤΙΟΥ & ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ](#) (4)

UP-ΟΥΕΙΣ

Η ΤΕΧΝΗΤΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ : ΕΡΓΑΛΕΙΑ, ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ — [ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΡΥΛΛΑΚΗΣ](#) (6)

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

ΤΡΙΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ ΣΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟ ΕΣΟΤΡΟΦΕΛΙΑ 2025 ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΪΟΝ CAROB CRUNCHIES — [ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΑΤΕΡΙΝΟΠΟΥΛΟΥ & ΟΛΓΑ ΜΑΛΙΣΟΒΑ](#) (9)

PATRAS MEDICINE IGEM 2025: ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ — [ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ](#) (11)

ΨΥΧΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΗΡΙΑ — [ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ](#) (14)

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΘΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ ΣΤΟ ΕΡΓΟ EMPOWERAI — [ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΣΙΟΥΤΑΣ](#) (15)

ΕΠΑΠΕΙΔΟΥΜΕΝΟΙ ΕΥΓΕΝΕΙΣ ΚΑΙ ΝΟΣΤΙΜΑ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ! Η ΑΛΛΙΩΣ...ΤΟ ΔΙΘΥΡΟ PINNA NOBILIS Η Η ΕΥΓΕΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΦΟΡΟ ΟΣΤΡΑΚΟ “PINCTADA IMBRICATA RADIATA” ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ — [ΧΑΡΙΣ ΠΕΤΡΑΚΗ](#) (17)

PROMOCON: ΠΡΟΑΓΟΝΤΑΣ ΤΙΣ ΗΘΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΝΟΣΗΛΕΥΤΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ — [ΜΙΧΑΛΗΣ ΗΓΟΥΜΕΝΙΔΗΣ & ΝΙΚΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ](#) (20)

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ ΣΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ MY GAP FEEL & FILL ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ, ΤΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ — [ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΒΟΥΤΙΟΥΚΛΑΚΗ & ΓΕΩΡΓΙΑ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ](#) (22)

ΟΙ ΔΕΞΕΙΣ-ΤΑΜΠΟΥ ΩΣ “ΠΑΡΑΘΥΡΟ” ΣΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ — [ΝΙΚΟΣ ΚΟΥΤΣΟΥΚΟΣ & ΕΥΑ ΣΙΣΣΑΜΠΕΡΗ](#) (24)

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΧΟΡΟΣ: ΜΙΑ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΖΩΝΤΑΝΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ — [ΕΥΣΤΑΘΙΑ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ](#) (25)

UP-ΕΙΚΟΝΙΣΕΙΣ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΣΤΑΜΟΣ (1922-1997): Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ ΠΟΥ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕ ΑΘΟΥΡΥΒΑ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΑ ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΑΦΑΙΡΕΣΗΣ — [ΜΑΡΙΑ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ](#) (27)

UNIVERCITY

«Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΜΟΥΣΑ ΓΙΑ ΜΕΝΑ...» — [VICTORIA HISLOP](#) (31)

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΧΕΔΙΑΖΟΥΝ ΤΟ ΑΥΡΙΟ ΚΑΙ ΖΟΥΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ...» — [ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΗΣ VICTORIA HISLOP ΣΤΗ ΜΑΡΙΑ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ](#) (34)

ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ (ΠΡΟ)ΤΑΣΕΙΣ

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΩΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ — [ΜΑΡΙΟΣ ΣΑΡΑΝΤΗΣ](#) (39)

ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΕΣ-ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

ΒΙΒΛΙΟ

ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΙΡΑ «ΤΑ ΑΕΙΘΑΛΗ»: Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΑΡΙΜΠΑ (2025) — [ΑΓΑΠΗ ΣΥΛΕΟΥΝΗ](#) (42)

«Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ» ΤΟΥ GEORGI GOSPODINOV: ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΘΑΥΜΑΣΤΗ ΤΗΣ ΠΑΡΟΔΙΚΟΤΗΤΑ — [ΧΙΟΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗ](#) (44)

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

«ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΞΙΑ»: ΜΙΑ ΤΑΙΝΙΑ ΜΕ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΘΕΑΤΕΣ — [ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ](#) (46)

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟ

Ο ΑΗ-ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΤΙΣ ΣΚΑΛΕΣ (48)

ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΩΣΤΙΟΥ - ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ολοένα και περισσότερο, οι αναλυτές της πολιτικής επικοινωνίας δίνουν έμφαση στη σχέση της ανάδυσης των νέων αυταρχικών καθεστώτων με τη χρήση της γραφής και της ανάγνωσης. Ακόμη και στην περίπτωση του προέδρου των ΗΠΑ, έχει παρατηρηθεί πως ο λόγος του συνοδεύεται από σύντομες λέξεις, απλές προτάσεις, κοφτό ρυθμό ομιλίας και, εν γένει, από την υιοθέτηση ενός ύφους που συνδυάζει την «επιβολή του ισχυρού» με την εκφώνηση μιας «καθημερινής» προφορικής ομιλίας. Ανεξάρτητα από το περιεχόμενο, ο λόγος του αυταρχικού λαϊκισμού εξασφαλίζει την πειθώ, μέσω ενός «δαισθητικά αληθινού» μηνύματος, το οποίο δίνει περισσότερο έμφαση στη φωνητική χροιά της αμεσότητας παρά στην επιχειρηματολογία. «Το μέσο είναι το μήνυμα», έλεγαν οι παλιοί ερευνητές της επικοινωνίας. Πολλές από τις σύγχρονες επιστημονικές μελέτες, συνδέουν μάλιστα αυτό το εξουσιαστικό ύφος με τη χρήση των νέων τεχνολογιών και τον «γραμματισμό» των μέσων κοινωνικής δικτύωσης: μικρά κείμενα, ακραίος υποκειμενισμός, εκφραστική επιθετικότητα, συναισθηματικές εξάρσεις, που συμπυκνώνονται σε εικονικά emoji. Οι πολίτες δεν είναι πια συνηθισμένοι να διαβάζουν μεγάλα κείμενα, δεν μπορούν να συγκρατήσουν πληροφορίες, δεν θέλουν να ασκηθούν στην τέχνη της αντιπαράθεσης επιχειρημάτων. Μήπως το «σκρολάρισμα» έχει δημιουργήσει μια νέα οικονομία του νοήματος, που και αυτή, με τη σειρά της, έχει διαμορφώσει μια νέα «πολιτική οικονομία»;

Εδώ και καιρό, το διαδίκτυο έχει εξελιχθεί σε έναν προνομιακό αγωγό της «προσβλητικής επικοινωνίας» και της προσωπικής αυτο-προβολής, στο όνομα μιας καταγγελτικής εκστρατείας απέναντι στους «διεφθαρμένους», στους «ψεύτες», στους «τεμπέληδες», στους «κουλτουριάρηδες», στους «διανοούμενους», στις «ελίτ» κλπ. Αυτός ο νέος ηθικισμός εδράζεται πάνω στην κολακεία των συλλογικών συναισθημάτων, γεγονός που σηματοδοτεί την υποχώρηση της πολιτικής και την ανάδειξη των θυμικών αντιδράσεων του λαού. Αυτός ο υπερβατικός λαός των συναισθηματικών εκρήξεων και των καταγγελιών ταυτίζεται με τον θυμωμένο ηγέτη, που καταγγέλλει τους πάντες και, κυρίως, «μιλάει τη γλώσσα του». Η συγκινησιακή ταύτιση και η «γλώσσα τους σώματος» γίνεται πλέον το πεδίο των συμβολικών ταυτίσεων που οδηγούν, σε πολλές χώρες, το εκλογικό σώμα να επιλέγει κυβερνητικές λύσεις που, χωρίς να έχει λύσεις, εκφράζει τη μόνη και μία λύση: την άρνηση. Τα παλιά ιδανικά του Διαφωτισμού, η κουλτούρα, δηλαδή, της αυτογνωσίας και της έλλογης εξήγησης των κοινωνικών προβλημάτων έχει δώσει τη θέση της σε μια κουλτούρα της μνησικακίας.

Το θέμα των νεογλωσσικών κατασκευών και της αυταρχικής/ολοκληρωτικής σκέψης το είχε θέσει, αρκετά νωρίς, ένας σπουδαίος λογοτέχνης και δοκιμιογράφος, ο Τζορτζ Όργουελ. Το “new speak”, για τον Όργουελ δεν ήταν μόνο ένα γλωσσικό ζήτημα: από τον Ισπανικό Εμφύλιο μέχρι την αντιφασιστική αντίσταση και από τον Β΄ Παγκόσμιο μέχρι τις απαρχές του Ψυχρού Πολέμου, ο Όργουελ επιχείρησε να αποτυπώσει τους κινδύνους της ευρωπαϊκής δημοκρατίας αλλά και την ανησυχία του για τις μελλοντικές κοινωνίες, που θα έχουν «εκπαιδευτεί» σε αυτή τη νέα γλώσσα. Ο Όργουελ έγραφε απομονωμένος το 1984, με κλονισμένη υγεία μέσα στη βαρυχειμωνιά, γνωρίζοντας πως η επιλογή του θα μπορούσε να προκαλέσει αντιδράσεις. Ήταν σχεδόν ετοιμοθάνατος, όταν κυκλοφόρησε το βιβλίο αλλά, παρ’ όλα αυτά, κατάλαβε πως ο «Μεγάλος Αδελφός» είναι μάλλον ένα υπαρκτό σενάριο για το δυστοπικό μέλλον των δυτικών κοινωνιών. Η βασική διαφορά ανάμεσα στη δική του επινόηση και στο σημερινό λόγο της δήθεν άμεσης αυθεντικότητας είναι πως η ιδεολογική χειραγώγηση προϋποθέτει το «ξεκούμπωτο» στυλ της προσβολής.

Το 1984 δεν ήταν όμως ένα μελλοντολογικό βιβλίο. Είναι μια πρόκληση για να σκεφτούμε για το πώς η λογοτεχνία και οι Ανθρωπιστικές Σπουδές μπορούν σήμερα να είναι ξανά επίκαιρες. Η ανάλυση της γλώσσας και η ερμηνεία των νοημάτων, τα βασικά, δηλαδή, εργαλεία των φιλολόγων, μπορούν να γίνουν όχι μόνο μια μέθοδος ανάλυσης του αυταρχικού λόγου αλλά και ένας τρόπος υπεράσπισης της δημοκρατίας. Απαραίτητη προϋπόθεση για όλα αυτά είναι να συνηθίσουμε να διαβάζουμε μεγάλα κείμενα, να αποκωδικοποιούμε τα επιχειρήματά τους, και, κυρίως, να μάθουμε (ξανά) γραφή και ανάγνωση. Για πολλούς αιώνες, στη σχολική και πανεπιστημιακή παιδεία, έπαιζε τεράστιο ρόλο η Ρητορική. Μήπως ήρθε η ώρα να επιστρέψει;

Η ΤΕΧΝΗΤΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ: ΕΡΓΑΛΕΙΑ, ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

ΓΡΥΛΛΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΔΙΔΑΚΤΩΡ, ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
& ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ

Ζούμε σε μια εποχή τεχνολογικής έκρηξης, όπου η τεχνητή νοημοσύνη έχει πάψει να είναι μια ιδέα του μέλλοντος και έχει γίνει αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητάς μας. Από τις μηχανές αναζήτησης και τα κινητά τηλέφωνα, μέχρι τα επιστημονικά εργαστήρια και τα καλλιτεχνικά στούντιο, η τεχνητή νοημοσύνη έχει διεισδύσει σε κάθε πτυχή της ζωής μας. Δεν πρόκειται απλώς για μια νέα τεχνολογία αλλά για μια ολόκληρη αλλαγή, μια νέα σχέση ανάμεσα στον άνθρωπο και στη γνώση, στη δημιουργία και στη μηχανή. Πολλοί τη χαρακτηρίζουν ως την μεγαλύτερη επανάσταση μετά την ανακάλυψη του ηλεκτρισμού ή του διαδικτύου και όχι άδικα. Η τεχνητή νοημοσύνη δεν είναι απλώς ένα εργαλείο, είναι ένας καθρέφτης που αντανακλά τη σκέψη μας, τα δεδομένα μας, τις προκαταλήψεις μας, αλλά και τη φαντασία μας.

Όταν μιλάμε για τεχνητή νοημοσύνη εννοούμε κάθε υπολογιστικό σύστημα που μπορεί να εκτελεί εργασίες, τις οποίες μέχρι πρόσφατα θεωρούσαμε αποκλειστικά ανθρώπινες. Δυνατότητές της όπως η αναγνώριση της ομιλίας, η κατανόηση της φυσικής γλώσσας, η ικανότητα της συγγραφής κειμένων, της σύνθεσης μουσικής, της ζωγραφικής, της ανταπόκρισης σε ερωτήσεις ή οι προτάσεις λύσεων σε προβλήματα, μέχρι πριν λίγα χρόνια ανήκαν στη σφαίρα της φαντασίας. Σήμερα όμως βρίσκονται στη διάθεση οποιουδήποτε διαθέτει έναν υπολογιστή ή ακόμη και ένα κινητό τηλέφωνο.

Το πιο εντυπωσιακό επίτευγμα των τελευταίων ετών είναι τα λεγόμενα μεγάλα γλωσσικά μοντέλα. Αυτά τα συστήματα, όπως το ChatGPT (<https://chatgpt.com/>), το Gemini (<https://gemini.google.com/>) ή το Claude (<https://claude.ai/>), έχουν εκπαιδευτεί σε τεράστιους όγκους δεδομένων όπως βιβλία, άρθρα, ιστοσελίδες, συζητήσεις, ώστε να μάθουν τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιεί τη γλώσσα ο άνθρωπος. Η εκπαίδευση αυτή τους δίνει την δυνατότητα να μιμούνται και να καθρεπτίζουν την ανθρώπινη γλωσσική συμπεριφορά. Η λειτουργία τους είναι πιθανολογική: δεν γνωρίζουν αυτό που λένε αλλά υπολογίζουν ποια λέξη έχει τη μεγαλύτερη πιθανότητα να ακολουθήσει την προηγούμενη, με βάση τα πρότυπα που έχουν μάθει από τα δεδομένα. Κι όμως, το αποτέλεσμα είναι τόσο φυσικό, τόσο πειστικό, ώστε πολλές φορές δίνει την εντύπωση ότι απέναντί μας βρίσκεται ένας νους που κατανοεί και σκέφτεται.

Εδώ βρίσκεται η γοητεία αλλά και ο κίνδυνος. Επειδή αυτά τα μοντέλα λειτουργούν με πιθανότητες, όχι με γνώση, είναι δυνατόν να κάνουν λάθος. Μπορούν να παρουσιάσουν μια ανακρίβεια με απόλυτη αυτοπεποίθηση, να «εφεύρουν» πληροφορίες που δεν υπάρχουν, ένα φαινόμενο που στην τεχνική ορολογία ονομάζεται «παραίσθηση». Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορούμε να τα εμπιστευόμαστε τυφλά αλλά χρειάζεται πάντα μια ανθρώπινη κρίση, επαλήθευση και υπευθυνότητα. Η τεχνητή νοημοσύνη δεν γνωρίζει ούτε προβλέπει. Δεν έχει συνείδηση πάρα μόνο στατιστική λογική. Και ακριβώς γι' αυτό μπορεί να είναι θαυμαστή και ταυτόχρονα επικίνδυνη.

Ωστόσο, τα γλωσσικά μοντέλα είναι μόνο η αρχή. Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται από μια πραγματική έκρηξη εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης που καλύπτουν κάθε μορφή έκφρασης. Υπάρχουν πλέον συστήματα που δημιουργούν εικόνες, μουσική, βίντεο, προγράμματα υπολογιστών ακόμα και τρισδιάστατα αντικείμενα. Εργαλεία όπως το DALL-E (<https://www.dall-e-free.com/>), το Midjourney (<https://www.midjourney.com/>) μπορούν, με απλή περιγραφή σε φυσική γλώσσα, να παράγουν εντυπωσιακές εικόνες. Για παράδειγμα «ένας πίνακας σε ύψος Βαν Γκογκ που δείχνει μια γάτα στο φεγγάρι» και μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα η εικόνα είναι έτοιμη. Άλλα εργαλεία, όπως το Runway ML (<https://runwayml.com/>) ή το Pika Labs (<https://pikalabsai.org/>),

μετατρέπουν αυτές τις εικόνες σε βίντεο, δημιουργώντας σκηνές που μοιάζουν βγαλμένες από κινηματογραφική παραγωγή. Και επιπλέον υπάρχει το Heygen (<https://www.heygen.com/>), μια πλατφόρμα που μπορεί να δημιουργήσει βίντεο με ανθρώπους που δεν υπάρχουν, να αναπαράγει πρόσωπα και φωνές με απόλυτο ρεαλισμό. Με ένα δείγμα λίγων δευτερολέπτων ενός πραγματικού ανθρώπου, μπορεί να δημιουργηθεί ένα βίντεο στο οποίο αυτός «μιλάει» για ώρες, κουνώντας το στόμα, τα χέρια και το πρόσωπό του όπως στην πραγματικότητα, χωρίς ποτέ να έχει πει αυτές τις λέξεις. Μπορούμε να πούμε με μεγάλη βεβαιότητα ότι κανένας από εμάς δεν θα καταλάβαινε αν ένα βίντεο ήταν φτιαγμένο με αυτό τον τρόπο, καθώς υπάρχουν τόσες λεπτομέρειες στις οποίες δίνεται προσοχή, ώστε μοιάζει σαν κάποιος να βιντεοσκοπούσε τον εαυτό του να μιλάει. Υπάρχει μάλιστα η επιλογή να μην βλέπουμε μόνο το πρόσωπο αλλά και ολόκληρο το σώμα του ανθρώπου το οποίο κινείται ανάλογα με την ομιλία του. Μπορεί να περπατάει και να κινείται με ρεαλιστικό τρόπο κάνοντας το βίντεο ακόμα πιο αληθοφανές. Ακόμα και το παρασκήνιο πίσω από τον άνθρωπο μπορεί να είναι από ένα σημείο του σπιτιού (πχ. η κουζίνα) μέχρι έναν τυχαίο δρόμο ή ένα δημόσιο πάρκο στο οποίο θα βλέπουμε αυτοκίνητα και άλλους ανθρώπους να κινούνται αυθόρμητα έτσι την ρεαλιστική ψευδαίσθηση του βίντεο.

Αυτό το φαινόμενο των λεγόμενων «τεχνητά παραγόμενων βίντεο» ή «βίντεο deepfake» είναι εντυπωσιακό αλλά και ανησυχητικό. Μπορούμε πλέον να δημιουργούμε ρεαλιστικά βίντεο με ανθρώπους που δεν υπάρχουν ή που φαίνονται να λένε πράγματα που ποτέ δεν είπαν. Η γραμμή μεταξύ πραγματικού και τεχνητού γίνεται όλο και πιο θολή. Οι δυνατότητες είναι τεράστιες σε πεδία όπως η εκπαίδευση, η διαφήμιση, ο κινηματογράφος ή η ψυχαγωγία. Αλλά εξίσου μεγάλες είναι και οι ευθύνες που δημιουργούνται με τη χρήση της τεχνολογίας αυτής. Η εποχή των deepfakes δεν είναι μελλοντική, είναι ήδη εδώ.

Η τεχνητή νοημοσύνη όμως δεν περιορίζεται στα οπτικοακουστικά μέσα. Εργαλεία όπως το GitHub Copilot (<https://github.com/copilot>) ή το Replit (<https://replit.com/>) μπορούν να γράφουν κώδικα, να προτείνουν λύσεις σε προγραμματιστικά προβλήματα, να βοηθήσουν τους μηχανικούς να εργάζονται πιο γρήγορα και αποδοτικά. Άλλα εργαλεία δημιουργούν μουσική: το Suno (<https://suno.com/home>), το Udio (<https://www.udio.com/>) ή το Mubert (<https://mubert.com/>) συνθέτουν μελωδίες και τραγούδια με βάση μια περιγραφή. Μπορείς να τους ζητήσεις για παράδειγμα «ένα τραγούδι σε ύφος ροκ με νοσταλγικό συναίσθημα» και σε λίγα δευτερόλεπτα έχεις ένα πλήρες κομμάτι, με στίχους, ρυθμό και μελωδία. Οι φωνές επίσης έχουν γίνει πεδίο τεχνητής αναπαραγωγής, πλατφόρμες όπως το ElevenLabs (<https://elevenlabs.io/>) μπορούν να μιμηθούν μια ανθρώπινη φωνή με μερικά δευτερόλεπτα ηχογράφησης, ώστε δημιουργούνται ρεαλιστικές φωνητικές αναπαραστάσεις, είτε για νόμιμους σκοπούς όπως το dubbing, είτε για αμφίβολες χρήσεις.

Όλες αυτές οι εφαρμογές δείχνουν ότι η τεχνητή νοημοσύνη δεν είναι μία τεχνολογία αλλά ένα σύνολο εργαλείων που αγγίζουν κάθε πτυχή της ανθρώπινης δραστηριότητας. Στην ιατρική, συστήματα τεχνητής νοημοσύνης αναλύουν ιατρικές εικόνες και βοηθούν στη διάγνωση ασθενειών με ακρίβεια που ξεπερνά τον μέσο άνθρωπο. Στην εκπαίδευση, επιτρέπουν εξατομικευμένη μάθηση, προσαρμόζοντας το υλικό στις ανάγκες κάθε μαθητή. Στην έρευνα, διευκολύνουν την ανάλυση δεδομένων, τη δημιουργία υποθέσεων, ακόμα και την ανακάλυψη νέων φαρμάκων. Στην τέχνη, ανοίγουν νέους δρόμους δημιουργίας, όπου ο καλλιτέχνης συνεργάζεται με τη μηχανή, συνδιαμορφώνοντας έργα που λίγα χρόνια πριν θα έμοιαζαν αδιανόητα.

Μπροστά σε αυτή την απίστευτη πρόοδο, είναι φυσικό να γεννιούνται και ερωτήματα. Πόσο μπορούμε να εμπιστευτούμε μια μηχανή που «μαθαίνει» από τα δεδομένα μας; Πώς μπορούμε να διασφαλίσουμε ότι οι αποφάσεις της δεν αναπαράγουν τις προκαταλήψεις που υπάρχουν ήδη στην κοινωνία; Τι γίνεται όταν η μηχανή κάνει λάθος, ποιος είναι υπεύθυνος; Αυτά τα ερωτήματα δεν είναι θεωρητικά, είναι πρακτικά και μάλιστα επείγοντα.

Ένας από τους μεγαλύτερους κινδύνους είναι η παραπληροφόρηση. Τα βίντεο και οι εικόνες που δημιουργούνται από τεχνητή νοημοσύνη μπορούν να φαίνονται απολύτως αληθινά, καθιστώντας σχεδόν αδύνατη τη διάκριση μεταξύ πραγματικού και ψεύτικου. Στον πολιτικό και κοινωνικό χώρο, αυτό μπορεί να έχει τεράστιες συνέπειες, καθώς η εμπιστοσύνη στην εικόνα, στο βίντεο, στη «μαρτυρία» υπονομεύεται. Ένας δεύτερος κίνδυνος αφορά τα πνευματικά δικαιώματα. Όταν ένα μοντέλο εκπαιδεύεται πάνω σε εκατομμύρια έργα ανθρώπων (πχ. ζωγραφιές, φωτογραφίες, μουσική) χωρίς τη συγκατάθεσή τους, τότε ποιος είναι ο πραγματικός δημιουργός του αποτελέσματος; Ο αλγόριθμος; Ο χρήστης που έγραψε την περιγραφή; Ή οι χιλιάδες καλλιτέχνες που συνέβαλαν, χωρίς να το γνωρίζουν, στο «εκπαιδευτικό υλικό» της μηχανής;

Υπάρχουν επίσης κοινωνικές συνέπειες. Πολλά επαγγέλματα αναμένεται να αλλάξουν ή να εξαφανιστούν, καθώς η τεχνητή νοημοσύνη αναλαμβάνει καθήκοντα που κάποτε απαιτούσαν ανθρώπινη εργασία. Την ίδια στιγμή, όμως, δημιουργούνται νέες ειδικότητες και νέες ευκαιρίες: αναλυτές δεδομένων, ειδικοί ηθικής τεχνητής νοημοσύνης, σχεδιαστές κειμένων τροφοδότησης της τεχνητής νοημοσύνης (prompts), επιβλέποντες μοντέλων. Το ζήτημα δεν είναι αν θα αντικατασταθεί ο άνθρωπος αλλά πώς θα προσαρμοστεί. Η εκπαίδευση, η έρευνα και η κοινωνία πρέπει να προετοιμαστούν για αυτή τη μετάβαση.

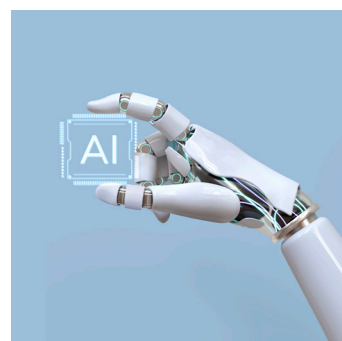
Η τεχνητή νοημοσύνη μας φέρνει αντιμέτωπους και με ένα άλλο, βαθύτερο ζήτημα: το όριο ανάμεσα στο ανθρώπινο και το τεχνητό. Μπορεί μια μηχανή να «δημιουργεί»; Μπορεί να έχει έμπνευση; Ή απλώς συνδυάζει ό,τι έχει μάθει; Η απάντηση ίσως βρίσκεται κάπου στη μέση. Η μηχανή δεν έχει φαντασία αλλά μπορεί να προσφέρει στον άνθρωπο εργαλεία για να την εκφράσει. Η τέχνη που παράγεται με τη βοήθεια της τεχνητής νοημοσύνης είναι προϊόν συνεργασίας: ο άνθρωπος προσφέρει το όραμα, η μηχανή τη δύναμη υπολογισμού. Δεν πρόκειται για αντικατάσταση αλλά για συνέργεια.

Αυτή η συνέργεια όμως χρειάζεται πλαίσιο, κανόνες και ηθική. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ήδη προτείνει το AI Act (<https://artificialintelligenceact.eu/>), το πρώτο νομικό πλαίσιο παγκοσμίως για την τεχνητή νοημοσύνη, που επιδιώκει να εξασφαλίσει διαφάνεια, ασφάλεια και λογοδοσία. Ο χρήστης πρέπει να γνωρίζει πότε αλληλεπιδρά με ένα σύστημα τεχνητής νοημοσύνης, οι εταιρείες πρέπει να είναι υπεύθυνες για τα αποτελέσματα των μοντέλων τους και τα μοντέλα να ελέγχονται για προκαταλήψεις ή κινδύνους. Η ηθική της τεχνητής νοημοσύνης δεν είναι πολυτέλεια αλλά αναγκαιότητα.

Το μέλλον, επομένως, δεν βρίσκεται στην αντικατάσταση του ανθρώπου από τη μηχανή αλλά στη συνεργασία τους. Ο άνθρωπος διαθέτει συνείδηση, ενσυναίσθηση, φαντασία, ιδιότητες που η μηχανή δεν έχει και ίσως ποτέ δεν θα αποκτήσει. Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να μας απελευθερώσει από μηχανικές εργασίες, να μας βοηθήσει να εστιάσουμε στη δημιουργία, στην έρευνα, στη φροντίδα, στην τέχνη. Μπορεί να γίνει προέκταση της δημιουργικότητάς μας, όχι όμως αντικαταστάτης της.

Ζούμε μια νέα εποχή, όπου η γνώση δεν είναι πια προνόμιο των λίγων. Μπορεί ο καθένας να γράψει ένα βιβλίο, να δημιουργήσει μουσική, να φτιάξει μια ταινία, να προγραμματίσει μια εφαρμογή, όλα με τη βοήθεια εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης. Αυτό όμως σημαίνει ότι αυξάνεται και η ευθύνη μας: να μάθουμε να τα χρησιμοποιούμε με κρίση, να ξεχωρίζουμε το αληθινό από το τεχνητό, να αξιοποιούμε τη δύναμη της τεχνητής νοημοσύνης για καλό σκοπό. Η τελευταία δεν είναι «έξυπνη» με τον τρόπο που είναι ο άνθρωπος. Είναι μια αντανάκλαση των δεδομένων και των προθέσεών μας. Μας δείχνει ποιοι είμαστε και ίσως ποιοι θα μπορούσαμε να γίνουμε. Είναι ένα εργαλείο απίστευτης δύναμης αλλά, όπως κάθε εργαλείο, εξαρτάται από τον τρόπο που το χρησιμοποιούμε. Μπορεί να γίνει μοχλός προόδου αλλά και πηγή σύγχυσης. Μπορεί να διαδώσει τη γνώση αλλά και την παραπληροφόρηση. Μπορεί να μας βοηθήσει να λύσουμε προβλήματα αλλά και να δημιουργήσει νέα.

Το στοίχημα των επόμενων ετών είναι βαθιά ανθρώπινο· να μη χάσουμε την κρίση, τη φαντασία και την ευαισθησία μας μέσα σε έναν κόσμο όπου η μηχανή μπορεί να κάνει σχεδόν τα πάντα. Η τεχνητή νοημοσύνη δεν είναι το τέλος της ανθρώπινης δημιουργικότητας αλλά η αρχή μιας νέας μορφής της. Είναι ένα θαυμαστό εργαλείο, καρπός ανθρώπινης σκέψης και επιστημονικής προόδου αλλά ποτέ δεν θα μπορέσει να αντικαταστήσει τον άνθρωπο. Γιατί ο άνθρωπος είναι κατ' εικόνα του Δημιουργού του και κανένα δημιούργημα του ανθρώπου δεν μπορεί να φτάσει την τελειότητα και το βάθος της θείκης σοφίας που του δόθηκε.

από τη
ζωή
της πανεπιστημιακής
κοινότητας

ΤΡΙΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ ΣΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟ ECOTROPHELIA 2025 ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΪΟΝ CAROB CRUNCHIES

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΑΤΕΡΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΔΙΠ, ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

ΟΛΓΑ ΜΑΛΙΣΟΒΑ

ΕΠΙΚΟΥΡΗ ΚΑΘ., ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Το τμήμα Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων του Πανεπιστημίου Πατρών κατέκτησε την τρίτη θέση στον ετήσιο εθνικό διαγωνισμό ECOTROPHELIA 2025 για τη δημιουργία και ανάδειξη νέων προϊόντων διατροφής με οικολογικό και καινοτόμο χαρακτήρα, που διοργανώθηκε για 15η χρονιά από το Σύνδεσμο Ελληνικών Βιομηχανιών Τροφίμων (ΣΕΒΤ) το διήμερο 17-18 Ιουνίου στο ξενοδοχείο Divani Caravel στην Αθήνα.

Το τμήμα συμμετείχε στη φετινή διαγωνιστική διαδικασία με τρεις ομάδες καινοτόμων προϊόντων τα Beerscuits, Carob Crunchies και HaruPella, με το προϊόν Carob Crunchies να καταλαμβάνει την τρίτη θέση απονέμοντας στο Πανεπιστήμιο Πατρών το πρώτο του βραβείο στο διαγωνισμό Ecotrophelia μετά τις τέσσερις συνεχόμενες ετήσιες συμμετοχές του τμήματος στον διαγωνισμό.

Τα «Carob Crunchies» είναι τραγανά vegan σνακ που αποτελούνται κυρίως από πολύτο χαρουπιού. Συνδυάζουν την διατροφική παράδοση του χαρουπιού με σύγχρονες γεύσεις και οικολογική συνείδηση. Δεν περιέχουν πρόσθετα, συντηρητικά ή ζάχαρη και συσκευάζονται σε 100% βιοδιασπώμενη συσκευασία NatureFlex, αποτελώντας την ιδανική επιλογή για τον σύγχρονο, υγιεινό τρόπο ζωής. Διατίθενται σε τρεις μοναδικές γεύσεις, με διακριτή ταυτότητα και σχήμα: Θυμάρι σε σχήμα κύκλου, Βασιλικός και κουρκουμάς σε τετράγωνο σχήμα, Καυτερή πάπρικα σε τριγωνικό σχήμα με ήπια ισορροπημένη πικάντικη επίγευση, ιδανική για συνδυασμό με ντιπ. Το προϊόν είναι κατάλληλο για όλους, καθώς είναι vegan, χωρίς λακτόζη και χωρίς πρόσθετα συντηρητικά και γλυκαντικά. Είναι το ιδανικό σνακ για κάθε στιγμή της ημέρας, μπορεί να καταναλωθεί σκέτο ή συνοδευτικά με αλμυρά εδέσματα και γευστικά ντιπ. Η γεύση τους είναι ακαταμάχητη χάρη στον συνδυασμό της φυσικής γλυκύτητας του χαρουπιού, της διακριτικής αλμυρής γεύσης και των ξεχωριστών αρωμάτων των βοτάνων και μπαχαρικών. Το προϊόν σχεδιάστηκε και παράγεται στην Ελλάδα με έμφαση στη βιωσιμότητα. Στόχος μας είναι η μετατροπή του καθημερινού σνακ σε μια πράξη ευθύνης και απόλαυσης.

Η ιδέα γεννήθηκε από την επιθυμία μας να αξιοποιήσουμε τους καρπούς χαρουπιάς που υπάρχουν στον περιβάλλοντα χώρο του τμήματος Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων στο Αγρίνιο και έτσι δημιουργήθηκε ένα προϊόν που αντανακλά τη μεσογειακή διατροφική κουλτούρα και παράλληλα ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες των καταναλωτών για υγιεινές, vegan και περιβαλλοντικά υπεύθυνες επιλογές. Τα βασικά συστατικά είναι: πολτός χαρουπιού, αλεύρι βρώμης, αλεύρι σίτου, ελαιόλαδο και φυσικά αρωματικά (θυμάρι, βασιλικός, κουρκουμάς, πάπρικα, ανάλογα με τη γεύση). Το χαρουπί επιλέχθηκε ως βασικό συστατικό για την υψηλή διατροφική του αξία, την ήπια γλυκύτητα του και τη σύνδεσή του με την ελληνική παράδοση, ενώ η βρώμη προσφέρει τη θρεπτική αξία για ένα ισορροπημένο σνακ. Η καινοτομία του προϊόντος είναι πολυεπίπεδη. Συνδυάζει υλικά όπως τον πολτό από χαρούπι (μια εξαιρετική, φυσικά γλυκιά πρώτη ύλη) με τη διατροφική υπεροχή της βρώμης και δεν περιέχει πρόσθετα, συντηρητικά, ζάχαρη ή ζωικά συστατικά καθιστώντας το ιδανικό για vegan, υγιεινή και εναλλακτική διατροφή. Επιπλέον, η συσκευασία του είναι πλήρως βιοδιασπώμενη και κομποστοποιήσιμη ενισχύοντας τη φιλοσοφία zero waste.

Ο διαγωνισμός ECOTROPHELIA είναι ιδιαίτερα απαιτητικός, καθώς η ομάδα που κατακτά την πρώτη θέση καλείται να εκπροσωπήσει την Ελλάδα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, κάθε ομάδα οφείλει να παρουσιάσει το προϊόν της μέσω ενός αναλυτικού τεχνικού φακέλου είκοσι σελίδων γραμμένο στα αγγλικά που περιλαμβάνει τις εξής πληροφορίες: Περιγραφή του προϊόντος (ονομασία, κατηγορία, γενική περιγραφή, σύνθεση, οργανοληπτικά και διατροφικά χαρακτηριστικά, τεχνικές προδιαγραφές, διαδικασία παραγωγής, συσκευασία, διάρκεια ζωής), περιγραφή της καινοτομίας του προϊόντος (ιδέα, τεχνολογία, συσκευασία κλπ), περιγραφή οικολογικής καινοτομίας του προϊόντος η οποία μπορεί να αφορά την πρώτη ύλη (π.χ. προέλευση, εποχικότητα), τη συσκευασία (π.χ. ανακυκλώσιμη, ανακυκλωμένη), την παραγωγική διαδικασία (ενεργειακή απόδοση) ή την διανομή (logistics). Επιπλέον, περιγραφή της ποιότητας του προϊόντος (θα πρέπει να τεκμηριώνεται ότι το προϊόν είναι ασφαλές για κατανάλωση και συμμορφώνεται με τους ευρωπαϊκούς κανονισμούς), ανάλυση της αγοράς και σχέδιο μάρκετινγκ και επικοινωνίας (προσδιορισμός του τρόπου αποδοχής του καινοτόμου προϊόντος από τον καταναλωτή, περιεχόμενο του μηνύματος, μέσα κοινωνικής δικτύωσης και κανάλια που θα χρησιμοποιηθούν για την προσέγγιση καταναλωτών, αξιοπιστία της αγοράς και brand strategy) και τέλος επιχειρηματικό σχέδιο (δηλαδή λεπτομερής περιγραφή των χαρακτηριστικών της αγοράς). Οι ομάδες που φθάνουν στην τελική φάση του διαγωνισμού θα πρέπει να παρακολουθήσουν ένα σεμινάριο επιχειρηματικότητας και στη συνέχεια να στείλουν μια αγγλόφωνη παρουσίαση σε μορφή ppt.

Η ακαδημαϊκή και διεπιστημονική γνώση του τμήματος Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων συνδυάστηκε με ερευνητική προσέγγιση και καταναλωτική παρατήρηση, με στόχο να προσφέρουμε κάτι διαφορετικό. Το προϊόν Carob Crunchies βρίσκεται σε προχωρημένο στάδιο ανάπτυξης. Η συνταγή είναι βιομηχανικά εφαρμόσιμη, καθώς σχεδιάστηκε με βάση εξοπλισμό ευρείας χρήσης στον τομέα των τροφίμων. Το προϊόν θα μπορούσε να κυκλοφορήσει εμπορικά, εφόσον διασφαλιστούν συνεργασίες με κατάλληλους παραγωγικούς φορείς ή επενδυτές.

Η διάκριση στον διαγωνισμό αποτελεί ακαδημαϊκή και ερευνητική επιβράβευση. Η ομάδα Carob Crunchies αποτελείται από τους φοιτητές (τρίτου έτους) Μαρία Τόφια, Αικατερίνη Βασιλείου, Μαρία Βενιτσανοπούλου, Αικατερίνη Σπυροπούλου, Αικατερίνη Πάλλη και τον Ανδρέα Αποστολάκη, με επιβλέπουσες την ΕΔΙΠ Δρ. Αικατερίνη Κατερινοπούλου και την Επίκουρη Καθηγήτρια Όλγα Μαλίσόβα.

PATRAS MEDICINE iGEM 2025: ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ PATRAS MEDICINE iGEM 2025

Στο Πανεπιστήμιο Πατρών, η καινοτομία, η έρευνα και η ομαδικότητα συνδυάζονται δυναμικά μέσα από τη δράση της Patras Medicine iGEM, μιας φοιτητικής ερευνητικής ομάδας που συμμετέχει στον διεθνή διαγωνισμό iGEM (International Genetically Engineered Machine Competition), τον μεγαλύτερο διαγωνισμό Συνθετικής Βιολογίας παγκοσμίως. Ο διαγωνισμός ξεκίνησε το 2003 στο Τεχνολογικό Ινστιτούτο Μασαχουσέτης (MIT) και σήμερα συγκεντρώνει πάνω από 400 πανεπιστημιακές ομάδες από όλο τον κόσμο. Στόχος είναι η ανάπτυξη βιώσιμων λύσεων μέσω της Συνθετικής Βιολογίας. Η συμμετοχή στον iGEM προσφέρει στους φοιτητές μια μοναδική ευκαιρία να συνδυάσουν επιστημονική έρευνα, επιχειρηματική σκέψη και κοινωνική ευαισθητοποίηση, προωθώντας τη διεπιστημονική συνεργασία και την εφαρμογή της επιστήμης προς όφελος της κοινωνίας.

Η ομάδα Patras Medicine iGEM, που ιδρύθηκε το 2022, συμμετέχει κάθε χρόνο με νέα μέλη στον διεθνή διαγωνισμό iGEM και εξελίσσεται σταθερά, αναδεικνύοντας το υψηλό επίπεδο και την κοινωνική ευαισθησία των φοιτητών της. Έχει καθιερωθεί ως μία από τις πιο επιτυχημένες φοιτητικές ομάδες της Ελλάδας, με στόχο την αριστεία και την κοινωνική προσφορά. Για τη φετινή χρονιά η προετοιμασία ξεκίνησε αμέσως μετά την ολοκλήρωση του iGEM 2024 με στόχο τη συνέχιση αυτής της επιτυχημένης πορείας. Η διαδικασία επιλογής νέων μελών ολοκληρώθηκε τον Φεβρουάριο του 2025, ενώ η τελική επιλογή και περαιτέρω ανάπτυξη του νέου ερευνητικού έργου ξεκίνησε τον Μάρτιο και συνεχίστηκε εντατικά μέχρι και τον Αύγουστο. Η φετινή σύνθεση της ομάδας περιλαμβάνει φοιτητές από τα τμήματα Ιατρικής, Βιολογίας και Μηχανικών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Πατρών, οι οποίοι συνεργάζονται στενά σε μια διεπιστημονική δομή που ενώνει τη βιολογία, τη μηχανική και την καινοτομία. Η ομάδα λειτουργεί μέσα από τέσσερις υποομάδες με αλληλοσυμπληρούμενους ρόλους: το Wet Lab σχεδιάζει και εκτελεί πειράματα, το Dry Lab αναλύει δεδομένα και αναπτύσσει υπολογιστικά εργαλεία, το Human Practices διασυνδέει την επιστήμη με την κοινωνία και τους φορείς, ενώ το Fundraising εξασφαλίζει χρηματοδότηση και υποστηρίζει την εξωστρέφεια της ομάδας.

Η επιλογή του φετινού project ήταν αποτέλεσμα μιας μακράς ερευνητικής διαδικασίας και εντατικών συζητήσεων. Στην αρχή της χρονιάς, η ομάδα διερεύνησε ποικίλες θεματικές γύρω από τη νευροβιολογία και τον μεταβολισμό. Ύστερα από εκτενή ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και συζητήσεις με μέντορες και καθηγητές επιλέχθηκε το Morphe, ένα έργο που συνδυάζει τη συνθετική βιολογία με τη μεταβολική και νευρολογική έρευνα, στοχεύοντας στην αντιμετώπιση της παχυσαρκίας. Η φετινή συμμετοχή της ομάδας επικεντρώνεται στην ανάπτυξη μιας στοχευμένης γονιδιακής θεραπείας για την παχυσαρκία, η οποία βασίζεται σε ένα αυτορρυθμιζόμενο γενετικό κύκλωμα που συνδυάζει την ανίχνευση περιβαλλοντικών σημάτων, τη λογική επεξεργασία και την αυτόνομη θεραπευτική ρύθμιση μέσα σε ένα ενιαίο βιολογικό σύστημα. Αυτό επιτυγχάνεται ενσωματώνοντας την τεχνολογία AND-gate και miRE-based shRNA.

Αρχικά, η ερευνητική προσέγγιση του Morphe εστίαζε στη δράση της θεραπείας στον λιπώδη ιστό. Ωστόσο, με την καθοδήγηση του Καθηγητή Νικόλαο Περακάκη, ειδικό στη φαρμακευτική έρευνα και τη μεταβολική ιατρική, η ομάδα αποφάσισε να μεταφέρει τον στόχο της στον υποθάλαμο, το κέντρο ρύθμισης της όρεξης και της ενεργειακής ομοιόστασης. Πιο συγκεκριμένα, το συνθετικό shRNA μόριο το οποίο είναι ενσωματωμένο σε ένα προηγμένο microRNA σκελετό, αποσιωπά επιλεκτικά το mRNA του HDAC6 στον υποθάλαμο, το οποίο είναι υπερεκφρασμένο και κατά συνέπεια επηρεάζει τα σηματοδοτικά μονοπάτια της ινσουλίνης και της λεπτίνης.

Η ενεργοποίηση του γενετικού κυκλώματος εξαρτάται από δύο συνθήκες: την έκφραση μόνο 1) σε AgRP νευρώνες και 2) υπό παθολογικές συνθήκες αντίστασης σε λεπτίνη ή/και ινσουλίνη. Παράλληλα για ενίσχυση της ειδικής ενεργοποίησης, ο μηχανισμός fail-safe εξασφαλίζει την αδράνειά του συστήματος σε φυσιολογικές καταστάσεις αλλά και σε περιόδους μεταβολικού στρες λόγω νηστείας. Η ενδορρινική χορήγηση με λεντοϊικούς φορείς επιτρέπει μόνιμη ενσωμάτωση και μακροχρόνια μεταβολική ρύθμιση, καθιστώντας τη Morphe μια καινοτόμο προσέγγιση για έξυπνες γονιδιακές θεραπείες μεταβολικών νοσημάτων. Αυτή η στροφή προς τον υποθάλαμο δεν αποτέλεσε μόνο τεχνική αναπροσαρμογή αλλά και απόδειξη της ωριμότητας της ομάδας να προσαρμόζεται, να αξιολογεί δεδομένα και να εξελίσσει το έργο της με βάση την επιστημονική τεκμηρίωση.

Στο πλαίσιο του έργου Morphe, πραγματοποιήθηκαν μια σειρά πρώιμων πειραμάτων με στόχο την αξιολόγηση του συνθετικού miRE-shRNA, του AND-gate συστήματος και της επίδρασης της HDAC6 στο μονοπάτι της ινσουλίνης, μετά την αποσιώπηση σε κύτταρα που είχαν υποστεί χημική επεξεργασία με σκοπό την προσομοίωση της παθολογικής κατάστασης της παχυσαρκίας. Η ανάλυση της αποσιώπησης της HDAC6 έδειξε υψηλή και εξειδικευμένη καταστολή τόσο στο επίπεδο mRNA όσο και στο επίπεδο πρωτεΐνης, επιβεβαιώνοντας την επιτυχία του miR-E shRNA συστήματος.

Παράλληλα, το διπλό γενετικό κύκλωμα τύπου AND gate απέδειξε την ορθή του λειτουργία. Ήταν ενεργό μόνο όταν συνυπήρχαν οι δύο απαραίτητοι επαγωγείς, ενώ παρουσία του microRNA miR-7-5p (fail-safe mechanism) παρέμενε «κλειστό», διασφαλίζοντας τη λειτουργία του κυκλώματος μόνο υπό παθολογικές καταστάσεις (ινσουλινο-/λεπτινο- αντίσταση). Σε συνθήκες που προσομοιάζουν ένα λιποτοξικό περιβάλλον, η σύγκριση του HDAC6 δεν φάνηκε να επηρεάζει τη σηματοδότηση της ινσουλίνης στα κύτταρα K562, γεγονός που αποδίδεται στην μη επαρκή έκφραση των κατάλληλων υποδοχέων ινσουλίνης και κατά συνέπεια στη χαμηλή μεταβολική δραστηριότητα της συγκεκριμένης κυτταρικής σειράς. Παρόλα αυτά, τα αποτελέσματα είναι ενθαρρυντικά, θέτοντας τις βάσεις για μελλοντικές μελέτες σε μεταβολικά ενεργά μοντέλα και για την περαιτέρω διερεύνηση της θεραπευτικής ικανότητας του κυκλώματος.

Η ομάδα Patras Medicine iGEM επέλεξε να φέρει την επιστήμη κοντά στην κοινωνία, μετατρέποντας το Morphe σε έναν ανοιχτό διάλογο για την υγεία, την πρόληψη και τη συμπερίληψη. Μέσα από δράσεις που προώθησαν τη σωστή διατροφή, τη σωματική δραστηριότητα και την ψυχική ευεξία, ανέδειξε ότι η επιστημονική καινοτομία αποκτά αξία όταν υπηρετεί τον άνθρωπο. Συγχρόνως, εξετάστηκε και η επιχειρηματική διάσταση του έργου, με στόχο τη μετατροπή της ιδέας σε μια ρεαλιστική και κοινωνικά ωφέλιμη βιοτεχνολογική εφαρμογή. Η συμμετοχή σε workshops και διαγωνισμούς επιχειρηματικότητας ενίσχυσε τις δεξιότητες των φοιτητών στη διαχείριση έργων, στη στρατηγική επικοινωνία και στη σύνδεση επιστήμης με καινοτομία.

Η επιτυχία της Patras Medicine iGEM 2025 αποτελεί καρπό της αφοσίωσης και της συνεργασίας όλης της ομάδας, η οποία κατάφερε να αναδείξει τη χώρα μας διεθνώς. Η ομάδα συμπεριλήφθηκε στις δέκα κορυφαίες προπτυχιακές ομάδες παγκοσμίως (Top 10, Undergraduate), κέρδισε το βραβείο της κατηγορίας «Therapeutics» και τιμήθηκε με το Χρυσό Μετάλλιο, αναγνωρίζοντας το εξαιρετικό επίπεδο επιστημονικής ποιότητας, την ομαδική συνεργασία και τη συνεισφορά στην κοινωνία. Επιπλέον, η ομάδα απέσπασε υποψηφιότητες για τα βραβεία Best New Composite Part, Best Presentation, Best Wiki και Best Sustainable Development Impact.

Το έργο αυτό έγινε πραγματικότητα χάρη στη συνεισφορά των δέκα φοιτητών που συμμετείχαν στην ομάδα και έφεραν τη διεπιστημονική τους γνώση και το πάθος τους στην υλοποίηση του project Morphe. Πρόκειται για τους φοιτητές: Αγγελική Αλεξοπούλου (τμήμα Βιολογίας), Αρετή Δανελάτου (τμήμα Ιατρικής), Ειρήνη Διαλυνάκη (τμήμα Βιολογίας), Ζωή Ανδριάννα Δίπλα (τμήμα Βιολογίας), Ιωάννη Μπαλάση (τμήμα Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Πληροφορικής), Βαλεντίνα Θεοδώρα Ντεντιάβεβα (τμήμα Βιολογίας), Γεώργιο Παναγιωτόπουλο (τμήμα Βιολογίας), Λυδία Ρέππα (τμήμα Βιολογίας), Ελένη Ροντογιάννη (τμήμα Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Πληροφορικής) και Σμαραγδή Τετράδη (τμήμα Βιολογίας).

Η επίτευξη αυτών των διακρίσεων δεν θα ήταν δυνατή χωρίς την πολύτιμη καθοδήγηση των καθηγητών και επιστημονικών συμβούλων: Σπυρίδωνα Μουρτά, Ζωή Πιπερίγκου, Μυρτώ Δεναξά, Ιωάννη Δρόσο, Ανδριάννα Κοτίνη, Βαρβάρα Τραχανά και Διονύσιο Χαρτουμπέκη, καθώς και των συμβούλων Νικόλα Βαρβέρη, Μαρία Κουρή, Ματίλντα Αλέσι, Μαρία Ντούκα, Αφροδίτη Ράπτη και Άλκη Χατζόπουλο. Η υποστήριξή τους υπήρξε καθοριστική τόσο για την επιστημονική ακρίβεια όσο και για την υλοποίηση του project Morphe.

Έτσι, η Patras Medicine iGEM 2025 αποδεικνύει ότι η επιστήμη, με ομαδικότητα και δημιουργικότητα, μπορεί να αλλάξει τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε την υγεία. Με το Morphe, η ομάδα προτείνει μια καινοτόμο θεραπευτική προσέγγιση και εμπνέει τη νέα γενιά ερευνητών να δημιουργεί για έναν καλύτερο κόσμο.

ΨΥΧΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΛΙΝΙΚΟΣ ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ D.E.A – D.E.S.S.,
ΜΟΝΑΔΑ ΙΣΟΤΙΜΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

Η αναπηρία συνεχίζει να αποτελεί ένα θέμα που προκαλεί έντονη συζήτηση, από την άρνησή της έως την αδιαφορία. Σε κανένα τομέα της κοινωνικής ζωής δεν παρατηρείται τόσο μεγάλη απόκλιση μεταξύ θεωρίας και πράξης, μεταξύ του ρητού λόγου, των στάσεων, του πολιτικά ορθού λόγου και της πραγματικότητας στις οποίες προσκρούουν καθημερινώς οι οικογένειες και οι διεπιστημονικές ομάδες. Μιας πραγματικότητας στην οποία ενυπάρχει ακόμα και σήμερα το στίγμα και η άρνηση.

Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να αναρωτηθούμε με ποιον τρόπο είναι δυνατό να νοηθεί ο υποκειμενικός λόγος του ατόμου με αναπηρία δίχως να περιορισθεί στον ορατό χαρακτήρα της έλλειψης; Μία μερίδα ψυχαναλυτών οι οποίοι ασχολούνται με την κλινική της αναπηρίας εκκινούν από τη διαπίστωση ότι κάθε άτομο που σχετίζεται με ένα άτομο με αναπηρία δυσκολεύεται περισσότερο (συμπεριλαμβανομένων των φροντιστών) να ταυτιστεί με το άτομο αυτό παρά με την ίδια του την αναπηρία. Η κατανόηση του λόγου και ιδίως του ψυχικού πόνου αλλά και της επιθυμίας του άλλου θέτουν στο προσκήνιο, ενώπιον των ατόμων με αναπηρία, τον ναρκισσισμό του εκάστοτε συνομιλητή. Η M. Nuss (2009) υπογραμμίζει ότι οι πιο ακραίες μορφές της πολλαπλής αναπηρίας μας φέρνουν, αναπόφευκτα, αντιμέτωπους με τα όρια των δικών μας ικανοτήτων σχετικά με την ταύτιση.

Στο σημείο αυτό τίθεται το ακόλουθο ερώτημα: Πώς να μιλήσουμε σε ένα παιδί; Με ποιον τρόπο μπορούμε να το ονομάσουμε για εκείνο και να γίνει έκδηλη η φύση της αναπηρίας του; Για την Sausse-Korff (2009), σε κάθε στάδιο της ύπαρξης, οι φροντιστές έχουν να αντιμετωπίσουν, αναπόφευκτα, απρόσμενες δυσκολίες με το άτομο με αναπηρία αλλά σίγουρα απαραίτητες, υπογραμμίζει. Η R. Scelles (2011) υπενθυμίζει ότι είναι συχνή η οδυνηρή αντιμετώπιση των ιδίων των παιδιών με αναπηρία με τους όμοιούς τους, στο πλαίσιο της ένταξής τους στο σχολείο. Η συγγραφέας επισημαίνει ότι οι ομάδες των παιδιών βρίσκουν, συχνά, τον τρόπο να πετύχουν την ενσωμάτωση αυτή και πως η παρέμβαση των ενηλίκων, αν και με προστατευτική πρόθεση, δεν είναι πάντοτε επιθυμητή. Η βία που παρατηρείται κατά την ένταξη οριοθετείται παρ' όλα αυτά από την κακοποιητική βία που ενέχει εντός της, καθώς και από αυτή που προέρχεται από τους φροντιστές όταν βιώνουν αισθήματα ενοχής ή αδυναμίας, όπως επισημαίνουν οι R. Salbreux και A. Ciccone (2014).

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, για την ψυχανάλυση ένα άτομο με αναπηρία είναι πάνω απ' όλα «ένα υποκείμενο». Και ενώπιον αυτού του υποκειμένου διαμορφώνεται ένα παιχνίδι, κατά την παρακολούθηση ενός παιδιού ή εφήβου με αναπηρία, πέρα από τα όρια της εξωτερικής πραγματικότητας που επιβάλλει η ίδια η αναπηρία.

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΘΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ ΣΤΟ
ΕΡΓΟ EMPOWERAI

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΣΙΟΥΤΑΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ, ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ,
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ Η/Υ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

Η τεχνητή νοημοσύνη έχει καταστεί καταλύτης μετασχηματισμού στην ανώτατη εκπαίδευση, προσφέροντας νέες δυνατότητες για την ενίσχυση της διδασκαλίας, της μάθησης και της έρευνας αλλά ταυτόχρονα εγείροντας σύνθετα ηθικά, παιδαγωγικά και νομικά ζητήματα. Στο πλαίσιο αυτής της μετάβασης το Πανεπιστήμιο Πατρών μέσω του εργαστηρίου Πληροφοριακών Συστημάτων και Τεχνητής Νοημοσύνης, συμμετέχει στο ευρωπαϊκό έργο EMPOWERAI: Navigating the Ethical Dimensions of AI in Academic Education, το οποίο χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Erasmus+. Επιστημονικά υπεύθυνος του έργου είναι ο Καθηγητής Σπυρίδων Σιούτας.

Το EMPOWERAI επιδιώκει να ενισχύσει την ικανότητα των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης να ενσωματώνουν την τεχνητή νοημοσύνη με υπεύθυνο τρόπο, εναρμονίζοντας την καινοτομία με τις αξίες της ακαδημαϊκής ακεραιότητας, της δικαιοσύνης και της διαφάνειας. Οι δράσεις του περιλαμβάνουν ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού και επιμορφωτικών προγραμμάτων, δημιουργία διαδραστικών εργαλείων υποστήριξης (όπως πλατφόρμες και chatbots), καθώς και τη διαμόρφωση πολιτικών που προάγουν μια ηθικά θεμελιωμένη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης.

Οδηγός για την ηθική χρήση της τεχνητής νοημοσύνης

Κεντρικό αποτέλεσμα του έργου αποτελεί η εκπόνηση ενός αναλυτικού οδηγού για την υπεύθυνη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης στην ακαδημαϊκή κοινότητα. Ο οδηγός αυτός λειτουργεί ως συστηματοποιημένο πλαίσιο αναφοράς για διδάσκοντες, φοιτητές και ερευνητές, προάγοντας μια συνεκτική και τεκμηριωμένη προσέγγιση στην ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης στις ακαδημαϊκές πρακτικές. Το κείμενο εστιάζει σε θεμελιώδεις αρχές όπως η ανθρώπινη εποπτεία και λογοδοσία, η ισότιμη πρόσβαση, η διαφάνεια των διαδικασιών, η συμμόρφωση με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων (GDPR) και η τεχνική αξιοπιστία των συστημάτων. Παράλληλα, παρουσιάζει συγκεκριμένα παραδείγματα εφαρμογής της τεχνητής νοημοσύνης στη διδασκαλία, στην αξιολόγηση και υποστήριξη των φοιτητών, καθώς και προτάσεις πολιτικής για τα ιδρύματα με στόχο την προσαρμογή τους στις ευρωπαϊκές στρατηγικές και στο κανονιστικό πλαίσιο (π.χ. AI Act). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το πρακτικό ethical checklist που συνοδεύει τον οδηγό, παρέχοντας στους διδάσκοντες ένα εύχρηστο εργαλείο αυτοαξιολόγησης πριν από την ενσωμάτωση εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης στα μαθήματά τους.

Ευκαιρίες και προκλήσεις

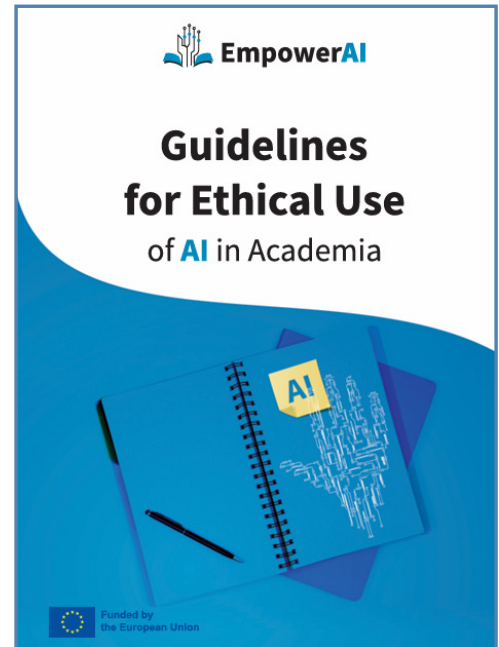
Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα στην ακαδημαϊκή διαδικασία: εξατομικευμένη μάθηση, ταχύτερη και πιο στοχευμένη ανατροφοδότηση, ενίσχυση της προσβασιμότητας για φοιτητές με γλωσσικά ή γνωστικά εμπόδια, καθώς και μείωση του διοικητικού φόρτου για τους διδάσκοντες. Ωστόσο, η ανεξέλεγκτη χρήση της ελλοχεύει κινδύνους: παραβίαση της ακαδημαϊκής ακεραιότητας μέσω λογοκλοπής ή αυτοματοποίησης εργασιών, υπερβολική εξάρτηση που αποδυναμώνει την ανάπτυξη κριτικής σκέψης, και διεύρυνση κοινωνικών ανισοτήτων λόγω άνισης πρόσβασης στα εργαλεία. Ο οδηγός τονίζει την ανάγκη υιοθέτησης μιας ισορροπημένης προσέγγισης, που συνδυάζει την τεχνολογική καινοτομία με παιδαγωγικό σχεδιασμό και ανθρώπινη εποπτεία, διασφαλίζοντας ότι η τεχνητή νοημοσύνη παραμένει υποστηρικτικό μέσο και όχι υποκατάστατο της μαθησιακής διαδικασίας.

Συστάσεις για διδάσκοντες και ιδρύματα

Προτείνεται οι διδάσκοντες να ενημερώνουν ρητά τους φοιτητές για τις επιτρεπτές μορφές χρήσης τεχνητής νοημοσύνης, να ενσωματώνουν δραστηριότητες που ενισχύουν την πρωτοτυπία και τη στοχαστική προσέγγιση, καθώς και να χρησιμοποιούν μεθόδους αξιολόγησης που αποθαρρύνουν την αθέμιτη χρήση εργαλείων παραγωγής περιεχομένου. Σε θεσμικό επίπεδο, τα ιδρύματα καλούνται να θεσπίσουν σαφείς πολιτικές χρήσης, να παρέχουν συνεχή επιμόρφωση του προσωπικού και να εφαρμόζουν μηχανισμούς ελέγχου για την επιλογή και αξιολόγηση των τεχνολογικών εργαλείων, με στόχο τη διασφάλιση της ασφάλειας, της διαφάνειας και της συμβατότητας με τις ακαδημαϊκές αξίες.

Συμπέρασμα

Με τη συμμετοχή του στο EMPOWERAI, το Πανεπιστήμιο Πατρών ενισχύει τον ρόλο του ως σημείο αναφοράς για την υπεύθυνη καινοτομία στην τεχνητή νοημοσύνη στην ανώτατη εκπαίδευση, συμβάλλοντας ενεργά στη διαμόρφωση πολιτικών και πρακτικών σε Ελλάδα και Ευρώπη. Ο πλήρης οδηγός είναι διαθέσιμος στη διεύθυνση: <https://empower-ai.eu/results/> και προσφέρει εκτενή τεκμηρίωση, πρακτικά παραδείγματα και εργαλεία προς αξιοποίηση από την ακαδημαϊκή κοινότητα. Μέσα από τέτοιες πρωτοβουλίες, η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να αξιοποιηθεί ως μοχλός ακαδημαϊκής αριστείας και κοινωνικής προόδου, ενισχύοντας την κριτική σκέψη και την υπεύθυνη καινοτομία.

Funded by
the European Union

ΕΠΑΠΕΙΛΟΥΜΕΝΟΙ ΕΥΓΕΝΕΙΣ ΚΑΙ ΝΟΣΤΙΜΑ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ!

‘Η ΑΛΛΙΩΣ... ΤΟ ΔΙΘΥΡΟ *PINNA NOBILIS* ‘Η Η ΕΥΓΕΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟ
ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΦΟΡΟ ΟΣΤΡΑΚΟ «*PINCTADA IMBRICATA RADIATA*»
ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

ΧΑΡΙΣ ΠΕΤΡΑΚΗ

ΥΠΟΨΗΦΙΑ ΔΙΔΑΚΤΩΡ, ΤΜΗΜΑ ΑΛΙΕΙΑΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ

Η θάλασσα δεν είναι μόνο τόπος ομορφιάς και ψυχικής ανάτασης· είναι επίσης ένα οικοσύστημα εύθραυστο, γεμάτο θαλάσσιους οργανισμούς που παλεύουν να επιβιώσουν απέναντι στην ανθρώπινη παρέμβαση, στην κλιματική αλλαγή και στις παγκόσμιες απειλές. Στην πρώτη γραμμή αυτής της προσπάθειας για προστασία και κατανόηση βρίσκονται τα ερευνητικά προγράμματα του τμήματος Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειών του Πανεπιστημίου Πατρών. Δύο ιδιαίτερα εμβληματικά εγχειρήματα που ξεχωρίζουν είναι αυτά που σχετίζονται με την *Pinna nobilis* ή Πίννα η Ευγενής, το μεγαλύτερο δίθυρο όστρακο της Μεσογείου και το μαργαριτοφόρο όστρακο *Pinctada imbricata radiata*.

Γιγάντια *Pinna* για σωτηρία...

Η *Pinna nobilis* είναι ένα εντυπωσιακό δίθυρο μαλάκιο που φτάνει τα 120 εκατοστά σε μήκος και φιλοξενείται αποκλειστικά στις θάλασσες της Μεσογείου. Μέχρι πρόσφατα, αυτός ο επιβλητικός οργανισμός ήταν σύννηθες θέαμα σε θαλάσσια λιβάδια Ποσειδωνίας. Ωστόσο, μετά το 2016 μια πρωτοφανής επιδημία που οφείλεται κυρίως σε πρωτόζωα και μυκητιακούς παθογόνους παράγοντες οδήγησε σε μαζικούς θανάτους πληθυσμών του, προκαλώντας συναγερμό στην επιστημονική κοινότητα. Ανταποκρινόμενο σε αυτή την περιβαλλοντική κρίση, το τμήμα Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειών της σχολής Γεωπονικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πατρών, μέσω του ερευνητικού έργου PINNA SOS, συνέβαλλε ενεργά στη διάσωση του είδους, στο πλαίσιο της πράξης: «Καινοτόμες δράσεις για την παρακολούθηση-ανάκαμψη-υποβοήθηση της στρατολόγησης του επαπειλούμενου είδους (Πίννα) *Pinna nobilis*» που υλοποιείται μέσω του επιχειρησιακού προγράμματος Αλιείας και Θάλασσας ΕΠΑΛΘ 2014-2020 με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5052394.

Το έργο έχει ως στόχο τον εντοπισμό ζωντανών πληθυσμών, τη μεταφορά και διατήρηση τους σε ελεγχόμενο περιβάλλον και την αναπαραγωγή τους υπό συνθήκες υδατοκαλλιέργειας. Οι ερευνητές εργάζονται για να κατανοήσουν καλύτερα τη βιολογία του οργανισμού, την ευπάθειά του στις λοιμώξεις και τις δυνατότητες επανεισαγω-

Pinna Nobilis

Pinna Nobilis

γής του στο φυσικό του περιβάλλον. Εξίσου σημαντική είναι η προσπάθεια ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού: το έργο ενθαρρύνει την ενεργό συμμετοχή των επαγγελματιών της θάλασσας (υδατοκαλλιεργητών, αλιέων, καταδυτικών συλλόγων) αξιοποιώντας τον εξοπλισμό και την εμπειρία τους για την πρακτική συμβολή στην αποκατάσταση των πληθυσμών. Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του έργου PinnaSOS: pinnasos.gr.

Στις ελληνικές θάλασσες των μαργαριταριών!

Το στρειδόκτηνο, γνωστό και ως «τηγανάκι» ή «καλόκτηνο», είναι ένα μαργαριτοφόρο όστρακο με εντυπωσιακή διαδρομή· είναι ένα μη εγγενές είδος για τα νερά μας, καθώς προέρχεται από την περιοχή του Ινδο-Ειρηνικού και πρωτοκαταγράφηκε στη Μεσόγειο το 1883 ως λεσσεισιανός μετανάστης (μέσω της Διώρυγας του Σουέζ). Έκτοτε, εγκαταστάθηκε σε πολλές περιοχές της Λεβαντινικής Θάλασσας και της Κεντρικής Μεσογείου, με παρουσία σε χώρες όπως η Αίγυπτος, η Λιβύη, το Ισραήλ, η Κύπρος, η Μάλτα και η Ιταλία. Στην Ελλάδα, η παρουσία του είναι έντονη στον Σαρωνικό και τον Ευβοϊκό κόλπο, ειδικά σε μια εποχή που τα εγχώρια είδη οστρακοειδών (όπως τα κυδώνια και οι γυαλιστερές) υπεραλιεύονται. Παρά το γεγονός ότι το στρειδόκτηνο είναι εδώδιμο και οικονομικά αξιοποιήσιμο, η παράδοξη απουσία του από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 86/98, 227/2003, 109/2002) καθιστά την αλιεία του παράνομη. Αξίζει να σημειωθεί πως το μαργαριτοφόρο στρείδι δεν είναι είδος υπό απειλή εξαφάνισης. Αντιθέτως, θεωρείται παρεμβατικό και συνεπώς δεν χρήζει προστασίας αλλά ορθολογικής διαχείρισης.

Για το σκοπό αυτό δημιουργήθηκε το ερευνητικό έργο ΣΤΡΕΙΔΟΚΤΕΝΟ (Pearl Oyster Sea Food) με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5010850, χρηματοδοτούμενο από το ΕΠ Αλιείας και Θάλασσας 2014–2020 στον άξονα «Καινοτομία στην Αλιεία» (Άρθρα 26 & 44 παρ. 3, Καν. 508/2014). Στόχος του έργου είναι η αναγνώριση του στρειδόκτηνου ως νόμιμου, αειφορικά διαχειρίσιμου αλιεύματος και η πρόταση ενός θεσμικού πλαισίου για τη νόμιμη εκμετάλλευσή του, αναδεικνύοντας το μαργαριτοφόρο στρείδι ως ένα νέο, βιώσιμο εμπορεύσιμο αλιευτικό προϊόν στην ελληνική αγορά, κλείνοντας το υπάρχον νομοθετικό κενό και εντάσσοντάς το επίσημα στην ελληνική αλιευτική νομοθεσία. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός του προγράμματος, οι

Pearl Oyster

ερευνητές χαρτογραφούν τους φυσικούς πληθυσμούς του είδους προσδιορίζοντας ασφαλείς ζώνες αλίευσης, μελετούν την εποχική διακύμανση της παραγωγής και της ποιότητας της σάρκας του, αναλύουν τη θρεπτική του αξία και πειραματίζονται με μεθόδους κατεργασίας και συντήρησης για τη δημιουργία νέων προϊόντων. Παράλληλα, διερευνούν και καταγράφουν την ανταπόκριση της αγοράς σε αυτό το νέο μεσογειακό έδεσμα. Η δράση αυτή είναι σημαντική, καθώς δείχνει πώς ένα μη ενδημικό και εισβάλον είδος μπορεί να μετατραπεί σε πρότυπο βιώσιμου θαλασσινού προϊόντος, με την καθοδήγηση της επιστήμης και την επιδίωξη κατάλληλης νομοθετικής ρύθμισης, όπως επιχειρεί με τη δράση του το τμήμα Υδατοκαλλιεργειών του Πανεπιστημίου Πατρών. Περισσότερες πληροφορίες για το έργο παρέχονται στον ιστότοπο Pearl Oyster Sea Food: pearlseafood.gr

Οι άνθρωποι πίσω από τις δράσεις

Πίσω από κάθε σημαντικό επιστημονικό έργο βρίσκονται πάντα άνθρωποι με όραμα, επιμονή και βαθιά αγάπη για το αντικείμενό τους. Στην καρδιά των προγραμμάτων PINNA SOS και PEARL SEAFOOD βρίσκεται μια δυναμική ερευνητική ομάδα, με επιστημονικό υπεύθυνο τον Αναπληρωτή Καθηγητή Ιωάννη Θεοδώρου, Πρόεδρο του τμήματος Αλιείας και Υδατοκαλλιεργειών του Πανεπιστημίου Πατρών. Στο πλαίσιο των δράσεων συμμετέχουν μέλη ΔΕΠ, μεταδιδακτορικοί ερευνητές, υποψήφιοι διδάκτορες, φοιτητές και τεχνικοί από το Πανεπιστήμιο Πατρών, κυρίως από το τμήμα Αλιείας και Υδατοκαλλιεργειών αλλά και από συναφή πεδία των φυσικών επιστημών. Η

Pearl Oyster

ομάδα συνεργάζεται επίσης στενά με επιστημονικά ιδρύματα και πανεπιστήμια από την Ελλάδα και το εξωτερικό, δημιουργώντας ένα δίκτυο που ξεπερνά τα στενά γεωγραφικά όρια της περιοχής.

Στην τελική προς τι η τόση «Pinna» για «μαργαριτάρια»;

Το Πανεπιστήμιο Πατρών, μέσα από το τμήμα Υδατοκαλλιεργειών, αποδεικνύει ότι η πανεπιστημιακή έρευνα μπορεί να είναι άμεσα συνδεδεμένη με τις ανάγκες της φύσης, της κοινωνίας και της τοπικής οικονομίας. Η διάσωση ενός απειλούμενου είδους όπως η pinna και η καινοτόμος καλλιέργεια νέων βρώσιμων ειδών που θα ανακουφίσουν τους επιβαρυνμένους κλασικούς πληθυσμούς δεν είναι μόνο περιβαλλοντικές ή επιστημονικές επιτυχίες· είναι παραδείγματα για το πώς η γνώση γίνεται πράξη, πώς η οικολογία συναντά την τεχνολογία και την επιχειρηματικότητα.

Και σε μια τελική ανάγνωση, ίσως να αναρωτηθεί κανείς: «Και εμένα τι με νοιάζει;». Κι όμως, αυτά τα πλάσματα δεν είναι απλώς κάποια «περίεργα θαλάσσια είδη» με τα οποία ασχολούνται μόνο οι επιστήμονες. Είναι ζωντανές υπενθυμίσεις του πλούτου που κρύβουν οι θάλασσές μας, όχι μόνο σε ομορφιά αλλά και σε δυνατότητες. Αν αυτά τα είδη εξαφανιστούν ή μείνουν αναξιοποίητα, δεν χάνουμε απλώς ένα ακόμη κομμάτι βιοποικιλότητας, χάνουμε μέρος του πολιτισμού μας, της τροφικής μας αλυσίδας, της αόρατης υποδομής που στηρίζει τις ζωές μας. Ένας κόσμος με καθαρές θάλασσες, υγιή θαλάσσια οικοσυστήματα και ευκαιρίες καινοτομίας βασισμένες στη φύση δεν είναι πολυτέλεια αλλά επένδυση για το αύριο. Κι αυτό μας αφορά όλους.

Τμήμα Υδατοκαλλιεργειών Πανεπιστημίου Πατρών - Το campus

PROMOCON: ΠΡΟΑΓΟΝΤΑΣ ΤΙΣ ΗΘΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΝΟΣΗΛΕΥΤΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΗΓΟΥΜΕΝΙΔΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ, ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

ΝΙΚΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ, ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

Co-funded by
the European Union

Ολοκληρώθηκε το χρηματοδοτούμενο από το ERASMUS+ έργο PROMOCON (Promoting a Morally Competent Nurse). Στο έργο συμμετείχαν πανεπιστήμια και φορείς από έξι χώρες, με επικεφαλής την καθηγήτρια Alvisa Palese (Πανεπιστήμιο του Udine), μαζί με τους συνεργάτες της Dr. Jessica Longhini και Dr. Stefania Chiappinotto και συμμετέχοντες το τμήμα Νοσηλευτικής του Πανεπιστημίου Πατρών (Ελλάδα), το Πανεπιστήμιο του Leuven (Βέλγιο), το Πανεπιστήμιο Turku (Φινλανδία), το Trinity College Δουβλίνου (Ιρλανδία) και τον Σύνδεσμο Νοσηλευτών και Μαιών Κύπρου (ΠΑΣΥΝΜ).

Η νοσηλευτική ηθική και δεοντολογία διδάσκεται σε προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών, όπως και σε δράσεις συνεχιζόμενης εκπαίδευσης. Όμως αυτή η διδασκαλία είναι συχνά αποσπασματική και πολύ περισσότερο θεωρητική από ό,τι θα έπρεπε να είναι. Παρέχει γνώσεις περί ηθικής και δεοντολογίας, οι οποίες δεν είναι εύκολο να μετατραπούν σε ικανότητες που να μπορούν να καλλιεργηθούν και να διαμορφώσουν έτσι τις ηθικές προσωπικότητες που απαιτούνται για τη διαχείριση πολύπλοκων διλημάτων και προκλήσεων. Σκοπός του PROMOCON είναι η προώθηση της βαθύτερης κατανόησης της σημασίας των ηθικών αξιών και των ηθικών αρχών στη Νοσηλευτική, καθώς και η ενίσχυση των ηθικών και δεοντολογικών ικανοτήτων σε επαγγελματίες και φοιτητές νοσηλευτικής.

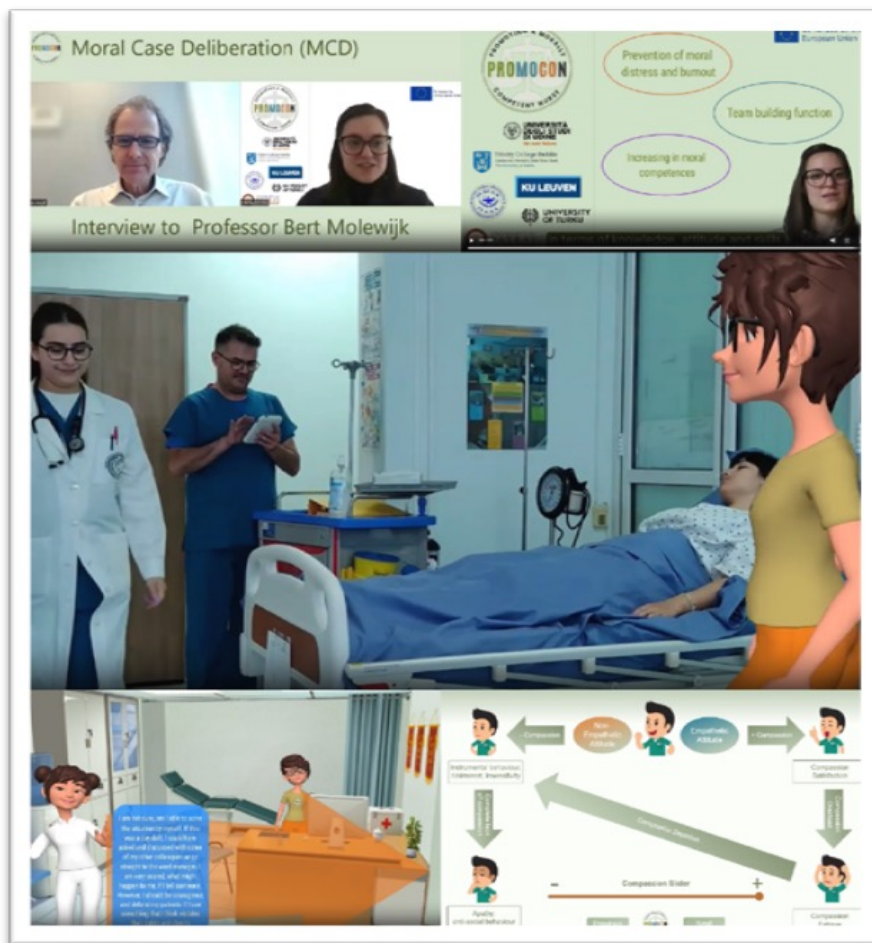
Το τμήμα Νοσηλευτικής του Πανεπιστημίου Πατρών με επιστημονικό υπεύθυνο τον Αναπληρωτή Καθηγητή Μιχάλη Ηγουμενίδη ηγήθηκε του υπο-έργου για την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού υλικού και της διαδικτυακής πλατφόρμας μέσω της οποίας θα προσφέρεται δωρεάν. Το εκπαιδευτικό υλικό επιλέχτηκε με την συμβολή όλων των εταίρων μετά από συστηματικές ανασκοπήσεις των εκπαιδευτικών προσεγγίσεων που ήδη υπάρχουν, με αξιολόγηση της καταλληλότητας και αποτελεσματικότητας αυτών. Οι συστηματικές ανασκοπήσεις είναι δημοσιευμένες σε περιοδικά που ευρετηριάζονται στο Pubmed και διαθέσιμες στην επιστημονική κοινότητα. Επίσης, μέσα από ομάδες εστίασης (focus groups) εξετάστηκαν οι απόψεις για τα χαρακτηριστικά του ηθικά ικανού νοσηλευτή, όπως αυτά διατυπώθηκαν από Ευρωπαίους νοσηλευτές και εκπροσώπους ασθενών.

Η δωρεάν διαδικτυακή εκπαιδευτική πλατφόρμα που λειτουργεί ως Massive Open Online Course (MOOC) αναπτύχθηκε στο εργαστήριο νοσηλευτικής προσομοίωσης με διευθυντή τον Αναπληρωτή Καθηγητή Νίκο Στεφανόπουλο. Το εργαστήριο παρείχε την τεχνογνωσία και τις υποδομές προκειμένου το εκπαιδευτικό υλικό που θα παραχθεί να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις καινοτομίας, βιωσιμότητας και προσβασιμότητας, πάντα με γνώμονα τις ανάγκες συνεχιζόμενης εκπαίδευσης του νοσηλευτικού επαγγέλματος. Αυτό περιλαμβάνει, εκτός από κείμενα, διαδραστικές παρουσιάσεις, διαδραστικά βίντεο, διαδραστικά βίντεο και κινούμενες εικόνες (animations), μεικτά βίντεο με υποδυόμενους ηθοποιούς και κινούμενες εικόνες, συνεντεύξεις με ειδικούς στον τομέα, σύντομα εκπαιδευτικά βίντεο εμπλουτισμένα με παρουσιάσεις PowerPoint και πολλά άλλα.

Ο χρήστης μπορεί να παρακολουθήσει ολόκληρο το MOOC ή το μέρος που τον ενδιαφέρει χωρίς εγγραφή, με προαπαιτούμενα ή διαδοχική απελευθέρωση του περιεχομένου.

Το MOOC είναι προσβάσιμο σε άτομα με αναπηρίες και συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις του προτύπου WCAG2. Έχει δοκιμαστεί τόσο χειροκίνητα όσο και με τη χρήση του πρόσθετου WAVE στο Chrome. Οι εκπαιδευόμενοι με αναπηρίες μπορούν να χρησιμοποιήσουν το εργαλείο προσβασιμότητας που παρέχεται από το MOOC, τα πρόσθετα του Edge ή του Chrome ή οποιοδήποτε άλλο εργαλείο προσβασιμότητας προτιμούν. Η πλατφόρμα διαδικτυακής εκπαίδευσης έχει παραδοθεί, είναι πλήρως λειτουργική και διαθέσιμη σε πέντε γλώσσες στον σύνδεσμο: <https://promocon.upatras.gr/el/the-course-gr/platforma-ekpaidefsis.html>.

Σας περιμένουμε.

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ ΣΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ MY GAP FEEL & FILL

ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ,
ΤΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ

ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΒΟΥΓΙΟΥΚΛΑΚΗ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΑ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

Γραφείο Διασύνδεσης & Επιχειρηματικότητας
Μονάδα Υποστήριξης Φοιτητών

Το Πανεπιστήμιο Πατρών συμμετείχε στην καθιερωμένη δράση «My Gap FEEL & FILL», που διοργανώνεται κάθε χρόνο από τη Skywalker και απευθύνεται σε φορείς και οργανισμούς εκπαίδευσης, με βασικό στόχο την ενημέρωση για τις σπουδές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τη διασύνδεση των εκπαιδευτικών επιλογών με τη σύγχρονη αγορά εργασίας. Το Φεστιβάλ, το οποίο πραγματοποιήθηκε την Τετάρτη 5 και την Πέμπτη 6 Νοεμβρίου 2025 στο Πολεμικό Μουσείο Αθηνών και τελούσε φέτος υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, καθώς και της Περιφέρειας Αττικής φιλοξένησε εκπροσώπους δημοσίων και ιδιωτικών πανεπιστημίων, ΣΑΕΚ, ΙΕΚ και άλλων εκπαιδευτικών οργανισμών. Περισσότεροι από 3.500 μαθητές, φοιτητές και σπουδαστές παρακολούθησαν από κοντά τις τελευταίες τάσεις και εξελίξεις στην εκπαίδευση. Σύμβουλοι Σταδιοδρομίας και Επαγγελματικού Προσανατολισμού των συμμετεχόντων φορέων, τους ενημέρωσαν σχετικά με τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους επιλογές.

Το Πανεπιστήμιο Πατρών εκπροσωπήθηκε από το Γραφείο Διασύνδεσης και Επιχειρηματικότητας της Μονάδας Υποστήριξης Φοιτητών, ως αρμόδιο για την προώθηση των σκοπών του Φεστιβάλ, που ήταν: η δικτύωση με ακαδημαϊκούς και εκπαιδευτικούς φορείς, η συνεργασία με φορείς της αγοράς εργασίας και η προβολή των δράσεων και των ευκαιριών που παρέχει το Πανεπιστήμιο Πατρών σχετικά με επίκαιρα ζητήματα επαγγελματικού προσανατολισμού και συμβουλευτικής. Κατά τη διάρκεια του Φεστιβάλ, οι εκπρόσωποι του Πανεπιστημίου μας συνομίλησαν με τελειόφοιτους μαθητές Λυκείου, φοιτητές, σπουδαστές, εκπαιδευτικούς και συμβούλους εκπαίδευσης-επαγγελματικού προσανατολισμού, θεσμικούς φορείς αλλά και ενήλικες που επαναπροσδιορίζουν την επαγγελματική τους πορεία. Παρουσίασαν τις εκπαιδευτικές δυνατότητες και την πολυσχιδή και καινοτόμο δράση του Πανεπιστημίου Πατρών σε τομείς των θετικών επιστημών, της μηχανικής, των επιστημών υγείας, καθώς και των ανθρωπιστικών, κοινωνικών και οικονομικών επιστημών. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στο αντικείμενο και τις προοπτικές των μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών, καθώς και στα σύγχρονα εργαλεία έρευνας και μάθησης που παρέχει το Πανεπιστήμιο Πατρών ως ένα από τα μεγαλύτερα και διεθνώς διακεκριμένα ακαδημαϊκά ιδρύματα της χώρας.

Οι πολυάριθμοι επισκέπτες του Φεστιβάλ είχαν την ευκαιρία να ενημερωθούν για τις υπηρεσίες που προσφέρει το Γραφείο Διασύνδεσης και Επιχειρηματικότητας σχετικά με τη συμβουλευτική προσωπικής, ακαδημαϊκής και επαγγελματικής ανάπτυξης, τη διεξαγωγή καινοτόμων σεμιναρίων ενίσχυσης δεξιοτήτων, τη διοργάνωση ημερών καριέρας και θεματικών ημερίδων, καθώς και την οργάνωση δράσεων δικτύωσης με την αγορά εργασίας. Το Φεστιβάλ επικεντρώθηκε στην παρουσίαση σύγχρονων και μελλοντικών επαγγελμαμάτων όπως η κυβερνοασφάλεια, η τεχνητή νοημοσύνη και η ανάλυση δεδομένων, η ρομποτική, η ενέργεια (βιώσιμη και ανανεώσιμη), η υγεία (ψυχολογία, φυσικοθεραπεία) και η πράσινη οικονομία.

Στις αίθουσες των workshops πραγματοποιήθηκαν ενδιαφέρουσες παρουσιάσεις και εργαστήρια με εξαιρετικό ενδιαφέρον όπως «Βιογραφικό Σημείωμα: Μάθε πώς θα το συντάξεις σωστά, για να ξεχωρίσει ανάμεσα σε πολλά άλλα», «Τα social media κατά την αναζήτηση εργασίας», «Διαχείριση άγχους και χρόνου κατά την προετοιμασία των εξετάσεων», «Ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας: Τεχνικές για τη βελτίωση της επικοινωνίας, την αυτοπαρουσίαση, την αποτελεσματική παρουσίαση και τη διαχείριση του άγχους κατά την ομιλία», «Περιζή-τητες δεξιότητες στη σύγχρονη αγορά εργασίας: Πώς συνδυάζονται οι δεξιότητες του μελλοντικού εργαζομένου με τις ανάγκες ενός εργασιακού περιβάλλοντος;».

Το Φεστιβάλ My Gap FEEL & FILL παρείχε μία εξαιρετική εμπειρία βιωματικής αλληλεπίδρασης και δικτύωσης μεταξύ των συμβούλων σταδιοδρομίας των φορέων, αναδεικνύοντας προοπτικές συνεργειών και ανάπτυξης κοινών δράσεων και ταυτόχρονα την ανάγκη για ανταλλαγή καλών πρακτικών και τη χρήση σύγχρονων εργαλείων, με στόχο τη συνεχή βελτίωση των παρεχόμενων συμβουλευτικών υπηρεσιών.

ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗΣ & ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ. ΜΟΝΑΔΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ
ΚΤΙΡΙΟ Α, ΙΣΟΓΕΙΟ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥΠΟΛΗ, 26504 ΡΙΟ, ΑΧΑΪΑ | ΤΗΛ.: 2610 969637, 2610969487
e-mail: career@upatras.gr | website: <https://career.upatras.gr/>

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΡΓΟΥ:

Παρασκευάς Γεωργίου
Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών
email: p.georgiou@upatras.gr

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

ΟΙ ΛΕΞΕΙΣ-ΤΑΜΠΟΥ ΩΣ «ΠΑΡΑΘΥΡΟ» ΣΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΝΙΚΟΣ ΚΟΥΤΣΟΥΚΟΣ

ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ΕΥΑ ΣΙΣΣΑΜΠΕΡΗ

ΥΠ. ΔΙΔΑΚΤΩΡ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

Οι λέξεις-ταμπού περιγράφουν ένα κομμάτι του λεξιλογίου της εκάστοτε γλώσσας το οποίο αποτελεί ένα βασικό μέσο έκφρασης θετικών ή αρνητικών συναισθημάτων απέναντι σε ένα πρόσωπο/αντικείμενο ή μία κατάσταση, π.χ. η χρήση της λέξης «βλάχος» είναι αρνητικά φορτισμένη για τη δήλωση γεωγραφικής καταγωγής που συνδέεται με «μη αστικά» χαρακτηριστικά. Ο όρος «ταμπού» δείχνει ότι οι συγκεκριμένες λέξεις είναι συνήθως αρνητικά φορτισμένες για τους ομιλητές και τις ομιλήτριες με βάση το πολιτισμικό τους υπόβαθρο και συνήθως αποφεύγονται σε επίσημες περιστάσεις επικοινωνίας. Εν γένει, οι λέξεις-ταμπού μπορούν να αποτελέσουν ένα χρήσιμο εργαλείο για την έρευνα σχετικά με το πολιτισμικό ή ευρύτερα ανθρωπολογικό υπόβαθρο της γλώσσας αλλά και ειδικότερα σχετικά με τη δόμηση της γραμματικής.¹

Πιο συγκεκριμένα, οι λέξεις-ταμπού τόσο στα ελληνικά όσο και σε άλλες γλώσσες έχουν μελετηθεί εκτενώς, καθώς δίνουν χρήσιμα συμπεράσματα για τη σημασία, τη χρήση και τον τρόπο δόμησης των λέξεων.² Οι σημασιολογικές μελέτες καθορίζουν τις προϋποθέσεις για να οριστεί μια λέξη ως ταμπού, επιχειρούν κατηγοριοποιήσεις του λεξιλογίου-ταμπού, καθώς επίσης αναλύουν φαινόμενα, όπως η πολυσημία, η μεταφορά και η μετωνυμία, που χαρακτηρίζουν συνήθως αυτό το λεξιλόγιο. Οι πραγματολογικές έρευνες αφορούν το επικοινωνιακό πλαίσιο και τις συνομιλιακές σχέσεις μεταξύ των συμμετεχόντων και των συμμετεχουσών, που διακρίνονται από προφορικότητα και οικειότητα, καθώς και τα περιβάλλοντα χρήσης των λέξεων-ταμπού, ενώ οι μορφολογικές μελέτες πραγματεύονται την ποικιλία στον τρόπο σχηματισμού λέξεων-ταμπού.

Η μορφολογική ποικιλία είναι βασικό χαρακτηριστικό της νέας ελληνικής και εκφράζεται με διάφορα μορφολογικά μέσα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της μορφολογικής ποικιλίας της νέας ελληνικής είναι η ύπαρξη διάφορων στοιχείων που επιτείνουν τη θετική ή αρνητική σημασία μιας λέξης. Η επίταση είναι ένα πολύ συχνό φαινόμενο στις λέξεις-ταμπού, π.χ. *αρχι-λαμόγιο*, όπου το πρόθημα *αρχι-* δημιουργεί επίταση της αρνητικής σημασίας της βάσης. Για την επίταση της σημασίας μιας βάσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν αρκετά στοιχεία που προτάσσονται ή επιτάσσονται της λέξης που επιτείνουν, π.χ. *αρχι-*, *καρα-*, *-αρος*, *-άρα*. Ένα ακόμα χαρακτηριστικό της ελληνικής είναι η συγκέντρωση πολλών προθηματικών στοιχείων που φέρουν την ίδια λειτουργία πάνω σε μία λεξική δομή, π.χ. *αρχι-καρα-λαμόγιο*. Η συνύπαρξη πολλών στοιχείων με παρόμοια λειτουργία μπορεί να δημιουργήσει ακόμα μεγαλύτερο βαθμό προσβλητικότητας ή –αναλόγως με το επικοινωνιακό πλαίσιο– να δημιουργήσει ένα περιπαικτικό ύφος.³

Το ενδιαφέρον στοιχείο στη συνύπαρξη πολλών στοιχείων με την ίδια λειτουργία πάνω στην ίδια λέξη έγκειται στο γεγονός ότι η σειρά με την οποία εμφανίζονται αυτά τα στοιχεία δεν είναι αποτέλεσμα τυχαίας επιλογής αλλά διέπεται από γραμματικούς κανόνες. Για παράδειγμα, ενώ η σειρά των επιτατικών στοιχείων στη δομή *αρχι-κα-ρα-καθίκι* μπορεί να θεωρηθεί πλήρως αποδεκτή από έναν ομιλητή ή μία ομιλήτρια της νέας ελληνικής, η σειρά στη δομή *καρα-αρχι-καθίκι* είναι λιγότερο αποδεκτή –ίσως και μη αποδεκτή– γεγονός που αποδεικνύει ότι η δόμηση των λέξεων βασίζεται σε (αυστηρούς) κανόνες. Επομένως, η μελέτη τέτοιων περιπτώσεων μπορεί να μας ανοίξει τον δρόμο για τη μελέτη σύνθετων φαινομένων, όπως η επιλογή και η σειρά των γραμματικών στοιχείων.

Συνοπτικά, η διερεύνηση των λέξεων-ταμπού μπορεί να μας δώσει πολύ χρήσιμα στοιχεία για τη μελέτη του πολιτισμού ενός συγκεκριμένου τόπου ή και της κουλτούρας μιας συγκεκριμένης κοινότητας. Ωστόσο, από μία διανοητική σκοπιά, αυτή η διερεύνηση μπορεί να μας οδηγήσει σε χρήσιμα συμπεράσματα για τους γραμματικούς κανόνες μια γλώσσας και οι λέξεις-ταμπού να αποτελέσουν ένα «παράθυρο» για να γνωρίσουμε καλύτερα τη γραμματική της.

1. Jay, T. B. (2018). The psychology of expressing and interpreting linguistic taboos. In K. Allan (Ed.), *The Oxford Handbook of Taboo Words and Language* (pp. 54–74). Oxford University Press.

2. Χριστοπούλου, Κ. (2016). *Μια λεξιλογική προσέγγιση στο περιθωριακό λεξιλόγιο της νέας ελληνικής*. Διδακτορική διατριβή. Παν. Πατρών.

3. Christopoulou, K., Xydopoulos, G. J., & Tsangalidis A. (2022). Grammatical gender and offensiveness in Modern Greek slang vocabulary. In N. Knoblock (Ed.), *The Grammar of Hate: Morphosyntactic Features of Hateful, Aggressive, and Dehumanizing Discourse* (pp. 82–96). Cambridge University Press.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΧΟΡΟΣ: ΜΙΑ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΖΩΝΤΑΝΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ΕΥΣΤΑΘΙΑ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ, ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ Δ.Σ. ΣΕΠΧΠΠ

Μεγάλη είναι η προσέλευση στα μαθήματα του Συλλόγου Ελληνικών Παραδοσιακών Χορών Πανεπιστημίου Πατρών (Σ.Ε.Π.Χ.Π.Π.) για το ακαδημαϊκό έτος 2025-2026. Μετρώντας ήδη τριάντα χρόνια αδιάλειπτης λειτουργίας, ο Σύλλογος ήδη ξεκίνησε τα μαθήματα για τη νέα χορευτική χρονιά την Πέμπτη 2 Οκτωβρίου 2025 και προσκαλεί όλα τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας και της ευρύτερης κοινωνίας της Πάτρας να γνωρίσουν από κοντά τη δύναμη και τη ζωντάνια της ελληνικής μουσικοχορευτικής παράδοσης.

Ο παραδοσιακός χορός δεν είναι απλώς μια μορφή τέχνης, είναι έκφραση ταυτότητας, κοινότητας και πολιτιστικής μνήμης. Ο Σύλλογος Ελληνικών Παραδοσιακών Χορών διδάσκει πολύ περισσότερα από βήματα: καλλιεργεί τη σωματική έκφραση, την ομαδικότητα, τη μνήμη, τον ρυθμό και την ιστορική συνείδηση μέσα από ένα προσεκτικά δομημένο πρόγραμμα που απευθύνεται σε όλες τις ηλικίες και όλα τα επίπεδα. Φοιτητές και φοιτήτριες του Πανεπιστημίου Πατρών, μέλη του διδακτικού και διοικητικού προσωπικού, παιδιά και έφηβοι αλλά και κάθε φίλος ή φίλη της παράδοσης μπορεί να συμμετάσχει στις εβδομαδιαίες πρόβες. Στο πλαίσιο της δράσης του Συλλόγου, οι συμμετέχοντες έχουν τη δυνατότητα να λάβουν μέρος σε θεματικές παραστάσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, παραδοσιακά γλέντια και τοπικές γιορτές, προσεγγίζοντας τη χορευτική έκφραση μέσα από μια επιστημονικά τεκμηριωμένη αλλά και βαθιά βιωματική διδασκαλία.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει χορούς από όλη την Ελλάδα: Συρτούς, Τσάμικους, Καλαματιανούς και Πωγωνίσιους αλλά και Μπάλους, Ίσους και Σούστες, Τικ και Ομάλ, Ζωναράδικους, Καρσιλαμάδες, Ζεϊμπέκικους, Λεβαντίνικους και πολλούς άλλους, που αναδεικνύουν την ποικιλομορφία και την ενότητα του ελληνικού πολιτιστικού χάρτη. Η διδασκαλία και η επιμέλεια των παραστάσεων προσφέρεται ευγενώς από τον Δρ. Γρηγόριο Μικρώνη, μέλος Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (ΕΕΠ) Φυσικής Αγωγής στο Πανεπιστήμιο Πατρών, με ειδίκευση στον ελληνικό παραδοσιακό χορό, ενώ στο διδακτικό έργο συμμετέχει και ο Νικόλαος Χρόνης, MSc, καθηγητής Φυσικής Αγωγής με την ίδια ειδίκευση.

Η δραστηριότητα του Συλλόγου υποστηρίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο με πρόεδρο την Ευσταθία Ηλιοπούλου (διοικητική υπάλληλος του Πανεπιστημίου Πατρών), γραμματέα την Ισιδώρα Καρελιώτη (προπτυχιακή φοιτήτρια του τμήματος Χημικών Μηχανικών) αλλά και τα υπόλοιπα μέλη του Συλλόγου. Σημαντική είναι και η πολυσχιδής συμβολή της Επιτροπής Πολιτιστικής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Πατρών με πρόεδρο την Ελένη Αλμπάνη, Αντιπρύτανη Φοιτητικής Μέριμνας και Πολιτισμού.

Οι πρόβες πραγματοποιούνται σε κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο στο σχολικό συγκρότημα του 1ου και 6ου Γυμνασίου Πατρών, στη συμβολή των οδών Έλληνας Στρατιώτου και Αγίας Σοφίας στην Πάτρα, σε ένα ασφαλές και υποστηρικτικό περιβάλλον για όλους τους συμμετέχοντες. Οι εγγραφές παραμένουν ανοιχτές καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς και οι φοιτητές και οι φοιτήτριες συμμετέχουν δωρεάν. Ο Σύλλογος Ελληνικών Παραδοσιακών Χορών του Πανεπιστημίου Πατρών μας προσκαλεί να γίνουμε μέρος αυτής της μοναδικής πολιτιστικής κοινότητας, μας προτρέπει να χορέψουμε ξανά μαζί, κρατώντας ζωντανή τη μνήμη, την τέχνη και την ψυχή της παράδοσης!

Πρόγραμμα Εβδομαδιαίων Μαθημάτων 2025-2026

ΔΕΥΤΕΡΑ:

- 18:00–19:00 (Ενήλικες - νέα μέλη)
- 19:00–20:00 (Ενήλικες - παλαιότερα μέλη)
- 20:00–21:30 (Φοιτητές/τριες - νέα μέλη)

ΠΕΜΠΤΗ:

- 18:00–19:30 (Ενήλικες - τμήμα παραστάσεων)
- 19:30–21:30 (Φοιτητές/τριες - τμήμα παραστάσεων)

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ:

- 17:30–18:30 (Παιδιά - νέα μέλη)
- 18:30–19:30 (Παιδιά - τμήμα παραστάσεων)
- 19:30–20:30 (Έφηβοι/Νεανίδες - τμήμα παραστάσεων)

Για περισσότερες πληροφορίες και εγγραφές:

empdancegroup@upatras.gr

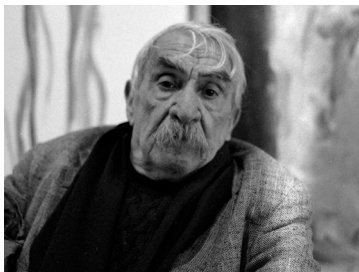
τηλ.: 6972198586 (Ε. Ηλιοπούλου, Πρόεδρος Δ.Σ.)

τηλ.: 6979112133 (Ι. Καρελιώτη, Γραμματέας Δ.Σ.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΣΤΑΜΟΣ (1922-1997): Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ ΠΟΥ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕ ΑΘΟΥΡΥΒΑ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΑ ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΑΦΑΙΡΕΣΗΣ¹

ΜΑΡΙΑ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Σε μια αναστοχαστική συνομιλία με έναν συνεργάτη του στη Λευκάδα, ο Στάμος ανάμεσα σε άλλα αναφέρεται στην πρώτη του επαφή με τη ζωγραφική: «Είχα πέσει, χτύπησα το στομάχι και έσπασε η σπλήνα, νοσοκομείο, θάνατος, δεν θυμάμαι πόσο καιρό ήμουν στο νοσοκομείο αλλά μου έκαναν εγχείρηση, τα κόψανε όλα και μετά πήγα στην εξοχή για θεραπεία. Εκεί στην εξοχή -δεν θυμάμαι- μια μέρα μου έφερε χαρτί, μολύβια και colors και άρχισα».

Όπως αναφέρει ο John Bernard Myers, έμπορος τέχνης και συγγραφέας στο άρθρο του «Mark Rothko and the Rothko case notes, memories, observations» δημοσιευμένο στο περιοδικό *The New Criterion* (Φεβρουάριος του 1983): «Συνάντησα για πρώτη φορά το Στάμο στα τέλη του 1939. [...] Η Sari Dienes είχε το δικό της κύκλο νέων ζωγράφων γύρω της, ένας από τους οποίους ήταν ο Στάμος. [...] Ήταν μόλις δεκαεννέα ετών εκείνη την εποχή. Είχε σπουδάσει γλυπτική στην Αμερικανική Σχολή Καλλιτεχνών. [...] Οι άνθρωποι της Κομμουνιστικής Ένωσης Νέων ήταν χορηγοί της σχολής. Οι φτωχοί της περιοχής του Lower East Side ενθαρρύνονταν να σπουδάζουν εκεί και πολλοί το έκαναν».

Ο Στάμος προερχόταν από τους φτωχότερους των φτωχών. Οι γονείς του ήταν Έλληνες μετανάστες εργατικής καταγωγής που είχαν κυριολεκτικά παλέψει για την επιβίωσή των ιδίων και των παιδιών τους. Ο Στάμος βρήκε τελικά τη ζωγραφική πιο συμπαθή από τη γλυπτική και ενθαρρύνθηκε από τους φίλους του να γίνει ζωγράφος. Περίπου την εποχή που συναντηθήκαμε, ο Στάμος είχε πάει στο κέντρο της πόλης στο βιβλιοπωλείο Wakefield, όπου είχε ακούσει ότι υπήρχε μια μικρή γκαλερί στο πίσω μέρος του καταστήματος, την οποία διαχειριζόταν η κυρία Betty Parsons. Αφού η κυρία Parsons εξέτασε προσεκτικά τη δουλειά του Στάμου, του πρότεινε να μπει στις θέσεις της γκαλερί της. Ο Στάμος ήταν μια από τις πρώτες από τις πιο περίφημες ανακαλύψεις της. [...] Λίγοι άνθρωποι έχουν συνειδητοποιήσει πόσο νέος ήταν ο Στάμος όταν έδειξε για πρώτη φορά τη δουλειά του. Οι

1. Η στήλη εγκαινιάζει μια συνεργασία με το Ίδρυμα της Ελληνικής Διασποράς, που στοχεύει στην παρουσίαση των Ελλήνων καλλιτεχνών της Διασποράς.

σύγχρονοί του μεταξύ της σταδιακά αναδυόμενης ομάδας των αφηρημένων εξπρεσιονιστών ήταν μεγαλύτεροι από αυτόν. [...] Είχε βρει την κλίση του και δεν απομακρύνθηκε ποτέ από αυτήν, αν και αργότερα θα διάσκε περιστασιακά στο Art Students League και αλλού. [...] Μπορούσε να είναι άκομπος στο όνομα της ειλικρίνειας [...] είχε μεγάλη αίσθηση του χιούμορ και μπορούσε να δει την αστεία πλευρά των ανθρώπων και των καταστάσεων [...] είχε επίσης μια τάση για λιτότητα που μπορούσε μερικές φορές να είναι ξεκαρδιστική. Και πάλι αυτό εξισορροπήθηκε από μια ικανότητα ασυνήθιστης καλοσύνης.

Αμέσως μετά τον πόλεμο το 1946, ο Στάμος γνώρισε και συνδέθηκε πολύ στενά με τον ποιητή Robert Price». Ο Price, μετά την επιστροφή του από την Ιαπωνία, εξέδωσε μαζί με τους Ruth και John Stephan το τριμηνιαίο περιοδικό *The Tiger's Eye*, «που έγινε η φωνή των αναδυόμενων αφηρημένων εξπρεσιονιστών, ιδίως των καλλιτεχνών, ποιητών και διανοούμενων που σύχναζαν στη γκαλερί Betty Parsons». Αυτός μύησε τον Στάμο στην

τέχνη της Ανατολής και του έδειξε «το δρόμο προς μια χρήση του χρώματος που θα απελευθέρωνε το λυρισμό που ήταν η ουσιώδης φύση της οπτικής του Στάμου και [...] η πιο βαθιά του ανάγκη». Πολύ αργότερα, το 1970 ο Στάμος σε ερώτηση του Ralph Pomeroy για την προέλευση του τετραγώνου στα έργα του απαντά: «Α, ήταν απλώς το ενδιαφέρον μου για την Ανατολή. Η ανατολική σκέψη διδάσκει ότι τα πράγματα δημιουργούνται από το μυαλό και όχι ότι το μυαλό αντιλαμβάνεται τα υπάρχοντα πράγματα - το μυαλό ασχολείται με την ερμηνεία των αξιών και όχι με την περιγραφή των γεγονότων. Σε μια τέτοια διαδικασία, η τέχνη γίνεται ένα είδος εικόνας μνήμης βασισμένης σε προηγούμενες εμπειρίες».²

Είναι η ίδια εποχή (το 1946) που το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης αγοράζει το έργο του *Sound In the Rock*. Όπως αναφέρει ο ίδιος: «Το θέλανε, ήταν το πρώτο που πήραν και μετά πήραν Baziotes και Rothko». Τα πρώτα έργα του Στάμου ήταν βιομορφικά, απεικονίζουν μορφές της θάλασσας και ήταν εμφανής σε αυτά η καθοδήγηση του Avery για τον τρόπο σύνταξης φευγαλέων μορφών. Οι κοινωνικοί ορίζοντες του Στάμου στον κόσμο της τέχνης διευρύνθηκαν και έγινε φίλος με τους Adolph Gottlieb, Rothko, Barnett Newman, Ad Reinhardt, Pollock, Motherwell και τους υπόλοιπους καλλιτέχνες του νέου ρεύματος. Ο Στάμος με τον Μαρκ Ρόθκο γίνονται στενοί φίλοι και όπως αναφέρει ο Myers, το 1948 ανταλλάσσουν καθημερινά ιδέες και τεχνογνωσία αλλά και επισκέψεις στα στούντιο τους.

Το 1950 ο Στάμος γίνεται το νεότερο μέλος της ομάδας των Irascibles, μιας ομάδας δεκαοκτώ καλλιτεχνών που υπέγραψαν μια ανοιχτή επιστολή διαμαρτυρίας ενάντια στην πολιτική του Metropolitan Museum of Art (MET). Θεωρούσαν ότι το μουσείο είχε εχθρική στάση απέναντι στην αφαίρεση και ακολουθούσε τακτικές αναχρονιστικές. Τον Ιανουάριο του 1951, το περιοδικό *Life Magazine* δημοσιεύει φωτογραφία της ομάδας, ανάμεσά τους οι Barnett Newman, Mark Rothko, Willem de Kooning, Jackson Pollock, Ad Reinhardt, Adolf Gottlieb, Hedda Steme, Robert Motherwell και Theodoros Stamos. Η συμμετοχή του Στάμου στους Irascibles, πέρα από τη συμβολή στην ευρύτερη αναγνώριση του έργου του, ενίσχυσε τη θέση του ως μέλος του πρώτου κύματος των Αφηρημένων Εξπρεσιονιστών και παράλληλα τον ανέδειξε σε κεντρικό πρόσωπο στη διαμάχη για την αποδοχή της αμερικάνικης avant-garde.

Στην πρώτη συνέντευξή του στον γνωστό ιστορικό του αφηρημένου εξπρεσιονισμού Irving Sandler το 1968, ο Στάμος μέσα από τις απαντήσεις του δίνει μια ολόκληρη την εικόνα των σύγχρονων ζωγράφων τόσο στην Αμερική όσο και στην Ευρώπη, αποτυπώνει τις μεταξύ τους σχέσεις αλλά και τον τρόπο που λειτουργούσαν οι γκαλερί, τα μουσεία και οι συλλέκτες. Αναφερόμενος στην δεκαετία του '50 και στη στάση που κράτησε η αμερικανική τέχνη απέναντι στη γαλλική αναφέρει: «Η στάση μας ήταν νομίζω, το ότι ήμασταν πολύ καλύτεροι από τη

2. Η πρώτη μονογραφία για τον Στάμο έγινε το 1970 από τον Ralph Pomeroy και εκδόθηκε από τις εκδόσεις Harry N. Abrams στη Νέα Υόρκη. Καλύπτει την περίοδο από τη δεκαετία του '40 μέχρι το 1970 και στηρίζεται σε συνεντεύξεις. Σημειώνεται εδώ ότι μέχρι το 1970, ο Στάμος είχε στο ενεργητικό του 36 ατομικές εκθέσεις και 150 περίπου συμμετοχές σε ομαδικές εκθέσεις, κάποιες από τις οποίες ταξίδεψαν σε διάφορες πόλεις της Αμερικής και της Ευρώπης αντίστοιχα.

γαλλική τέχνη. Εξαιτίας του πολέμου και όλων όσων προηγήθηκαν, η αμερικανική τέχνη εξελίχθηκε μόνη της. Και ανεξάρτητα από το γαλλικό γούστο και τον Κυβισμό και άλλα παρόμοια. Ήταν ένα πολύ πιο συναρπαστικό είδος ζωγραφικής. Πιστεύω ότι ο μοναδικός που πραγματικά στάθηκε σ' αυτόν, στον Κυβισμό και τα παρόμοια και το έφτασε σε φανταστικό αποτέλεσμα είναι ο ντε Κούνιγκ με μεγαλειώδη τρόπο».³

Το 1954 ο σύντροφος του Στάμου, Robert Price, πεθαίνει και ο Στάμος καταρρέει. Την ίδια εποχή σταματά και η συνεργασία του με τη Betty Parsons. Είναι η εποχή που ο Ρόθκο αρχίζει να παίζει κεντρικό ρόλο στη ζωή του σε καθημερινή βάση. Ακόμα και όταν ο Ρόθκο αντιμετωπίζει προσωπικά προβλήματα, ο Στάμος είναι δίπλα του και τον στηρίζει. Αυτός είναι που μαζί με τον Donald McKinney θα τον βρουν νεκρό στο στούντιό του το 1970. Ο Στάμος καταρρέει και η απόφαση του Ρόθκο να τον ορίσει έναν από τους τρεις εκτελεστές της διαθήκης του θα τον οδηγήσει σε πολύ χειρότερη κατάσταση. Ο Στάμος, μέσα από το σκάνδαλο Ρόθκο, φάνηκε να υφίσταται συνέπειες λόγω της ιδιότητάς του ως μετανάστη και μάλιστα Έλληνα· αρκεί να θυμηθούμε ότι στις αρχές του 20ού αιώνα στις Ηνωμένες Πολιτείες ήταν διαδεδομένο το σύνθημα «No Greeks, No Rats, Only Americans», το οποίο αποτύπωνε τον έντονο κοινωνικό αποκλεισμό της εποχής. Επιπλέον, ο πολιτικός του προσανατολισμός προς την Αριστερά, η στενή του σχέση με τον Price, καθώς και η πιθανότητα ότι δεν διέθετε την αναγκαία ικανότητα να διαχειριστεί ένα χρηματοοικονομικό σύστημα άρρηκτα συνδεδεμένο με τον χώρο της τέχνης όπου κυριαρχούν πρακτικές και ιδεολογίες εντελώς ξένες προς τον ίδιο, φαίνεται να συνέβαλαν καθοριστικά στις δυσχέρειες που αντιμετώπισε. Η συναισθηματική του κατάσταση, η υγεία του, η αγορά για τους πίνακές του αλλά και η περιουσία του βρίσκονται σε διαρκή κίνδυνο. Ο ίδιος ο Στάμος αναφέρεται σε αυτή την περίοδο ως «τα εννέα χρόνια της κολάσεως». Έτσι επιστέφει στις ρίζες του, στον τόπο καταγωγής του πατέρα του, τη Λευκάδα. Όταν ρωτήθηκε ο Στάμος πως περνούσε τον καιρό του στη Λευκάδα, εκείνος απάντησε: «Εκτός από το να ζωγραφίζω, κάθομαι, πάω στη θάλασσα και διαβάζω βιογραφίες Αμερικάνων. Θέλω να δω πως ζούσαν τότε...».

Όπως αναφέρει ο κριτικός τέχνης, συγγραφέας και ζωγράφος Theodore Wolff: «Εκεί, ζώντας μια πιο λιτή και πρωτόγονη ζωή σε σχέση με το παρελθόν και περιτριγυρισμένος από τις βασικές γήινες πραγματικότητες της θάλασσας, της γης, των βουνών και του ουρανού, ο Στάμος αναζήτησε τα μέσα για την προσωπική και δημιουργική του ανανέωση. [...] Οι πρώτες ενδείξεις φάνηκαν τα τελευταία δύο ή τρία χρόνια σε ορισμένες γκαλερί της Νέας Υόρκης και σε μια-δυο εκθέσεις. Η πιο αξιοσημείωτη αλλαγή αφορούσε την εικονογραφία από τις γεωμετρικά ακριβείς μορφές της σειράς με τα “κιβώτια του ήλιου” της δεκαετίας του '60 σε πιο ήπιες, ατμοσφαιρικές και ήρεμα ελεγχιακές συνθέσεις στις οποίες έδωσε τον συλλογικό τίτλο “Ατέρμονο Πεδίο-Σειρά Λευκάδα”. [...] Αυτά τα πρόσφατα έργα του Στάμου συγκαταλέγονται στους πλέον ήσυχα κομψούς πίνακες της πρόσφατης ιστορίας της Τέχνης».⁴ Αλλά και η Barbara Cavaliere στο εισαγωγικό σημείωμα του καταλόγου που εκδόθηκε με αφορμή την έκθεση *Theodoros Stamos Works from 1945 to 1984* σημειώνει: «Για τον Στάμο, το να ζει “στον ορίζοντα του νου και της ακτής”, όπως έγραψε το 1947, εξακολουθεί να είναι κάτι πολύ περισσότερο από μια φιλοσοφική ιδέα. Έχει δώσει στους πρόσφατους πίνακές του μια λεπτή αλλά ισχυρή πινελιά».⁵ Ο Στάμος πεθαίνει το 1997, ύστερα από μακρά ασθένεια και ενταφιάζεται στο χωριό Τσουκαλάδες της Λευκάδας.

Σε διαλέξεις που πραγματοποίησε σε πανεπιστήμια και μουσεία της Αμερικής, ο Στάμος αναφέρθηκε στο δοκίμιό του *Γιατί η Φύση στην Τέχνη*. Εκεί επισημαίνει ότι: «Ο ζωγράφος που το κυρίαρχο στοιχείο του είναι η ηθι-

3. Οι συνεντεύξεις του Στάμου στον Sandler αναφέρονται αυτούσιες στον κατάλογο που εκδόθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού, την Εθνική Πινακοθήκη και το Μουσείο Αλ. Σούτσου με αφορμή την Αναδρομική του έκθεση που πραγματοποιήθηκε το 1997. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι ο Στάμος από το 1975 είχε δωρίσει στην Πινακοθήκη και το Μουσείο 43 έργα του.

4. Βλ. *The Many Masks of Modern Art*, Christian Science Monitor, Boston, 1989. Το κείμενο με τίτλο «Reconciling Art with the Primal Forces of Life», αναδημοσιεύτηκε στον κατάλογο που εκδόθηκε από το Ίδρυμα της Ελληνικής Διασποράς με αφορμή την έκθεση για τη συμπλήρωση 100 χρόνων από τη γέννησή του στη Λευκάδα το 2022. Στην έκθεση παρουσιάστηκαν έργα από τη «Σειρά Ατέρμονο Πεδίο-Λευκάδα».

κή καθοδήγηση και διαπαιδαγώγηση πάντα αποτυγχάνει στον σκοπό που επιθυμεί. Αυτό που μας ελκύει είναι ο άνθρωπος ο απορροφημένος στο έργο του και στην τελειότητα που αναζητεί γι' αυτό. Μη έχοντας συνείδηση του ακροατηρίου του και του εντυπωσιασμού, απλά ζώντας και δουλεύοντας μέσα στα όρια της δύναμής του, επεκτείνει την εμπειρία μας. Για το κοινό όμως η τέχνη δεν αποτελεί αυτοσκοπό. Είναι μια πνευματική εμπειρία η οποία σκοπό έχει τον εμπλουτισμό της ζωής αυτού του κοινού».⁶

Το Ίδρυμα της Ελληνικής Διασποράς έχει εντάξει στη συλλογή του έργα του Θεοδώρου Στάμου⁷ και έχει παρουσιάσει έργα του σε εκθέσεις όπως αυτή στη Λευκάδα το 2022 με τα έργα του από τη Σειρά «Ατέρμονα Τοπία-Λευκάδα» και η τελευταία έκθεση (2025) με τίτλο «Έλληνες Εικαστικοί και η Διαμόρφωση της Αμερικανικής Τέχνης στον 20ο Αιώνα» στο Κέντρο Τεχνών του Δήμου Αθηναίων. Παράλληλα έχει εκδώσει αντίστοιχους καταλόγους και πραγματοποιεί σημαντική έρευνα πάνω στο έργο του Στάμου.

5. Βλ. *Theodoros Stamos Works from 1945 to 1984*. Knoedler Zurich, 1984.

6. Το δοκίμιο παρατίθεται αυτούσιο στον κατάλογο που εκδόθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού, την Εθνική Πινακοθήκη και το Μουσείο Αλ. Σούτσου με αφορμή την Αναδρομική του έκθεση που πραγματοποιήθηκε το 1997.

7. Βλ. https://www.hellenicdiaspora.org/home/portfolio-category_cat/theodoros-stamos/.

Είναι μεγάλη τιμή να λαμβάνω αυτό το τιμητικό διδακτορικό από το Πανεπιστήμιο Πατρών και είμαι πολύ ενθουσιασμένη που εμβαθύνω τη σχέση μου με την ίδια την Πάτρα, μια πόλη που αγαπώ, και φυσικά με το Μεσολόγγι, μια πόλη με την οποία νιώθω σύνδεση μέσω της αγάπης μου για τον Λόρδο Βύρωνα - και φυσικά το Αργίλιο.

Σχεδόν όλα όσα έχω γράψει μυθοπλαστικά αφορούν την Ελλάδα και πάντα με ρωτούν τόσο οι Έλληνες αναγνώστες όσο και οι Βρετανοί: «Γιατί γράφετε τόσα πολλά για μια χώρα που δεν είναι ο τόπος γέννησής σας;»

Είναι αλήθεια ότι είμαι ξένη. Και πιστεύω ότι το μάτι του ξένου είναι αυτό που μου δίνει μια ορισμένη αντικειμενικότητα για αυτή τη χώρα, την ιστορία της, τα τοπία της και τους ίδιους τους Έλληνες. Θα παραδεχτώ ότι η Βρετανία δεν μου παρέχει καμία έμπνευση - κάθε φορά που προσπάθησα να γράψω για τον

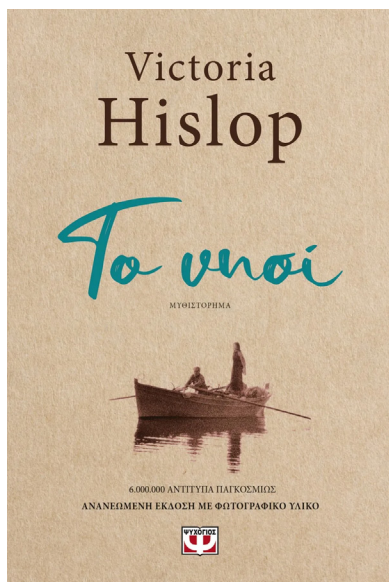
τόπο όπου έχω ζήσει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής μου, δεν μπόρεσα, και αντιμετώπισα την οικειότητα ως εμπόδιο. Στην Ελλάδα, δεν θεωρώ τίποτα δεδομένο, όπως θα έκανα στη χώρα γέννησής μου. Μαθαίνω από το μηδέν και αμφισβητώ γιατί τα πράγματα είναι όπως είναι, ακόμα και όταν αυτό μπορεί να οδηγήσει σε ανακαλύψεις ορισμένων από τις πιο σκοτεινές πτυχές της ιστορίας του.

Γενικά, η ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα αποτελεί τη βάση για τη γραφή μου. Ήταν ένας αιώνας τεράστιων δυσκολιών και πόνου, ιδιαίτερα σε σύγκριση με την ίδιο περίοδο στη Βρετανία - και αυτή είναι μια άλλη τύχη που πιστεύω ότι η οπτική γωνία του εξωτερικού με βοήθησε να δω.

Σκέφτομαι τη δική μου γιαγιά που γεννήθηκε το 1898 και τη συγκρίνω με μια γυναίκα που γεννήθηκε την ίδια εποχή στην Ελλάδα. Μια γυναίκα που γεννήθηκε εκείνη τη χρονιά έζησε κατοχή, υπερπληθωρισμό, λιμό, δύο δικτατορίες, εμφύλιο πόλεμο και μια τεράστια ανταλλαγή πληθυσμών που άλλαξε το πολιτικό τοπίο. Οι δυσκολίες στην Ελλάδα ήταν τεράστιες και η ικανότητα των ανθρώπων να τις ξεπεράσουν σχεδόν θαυματουργή. Η γιαγιά μου, που νόμιζε ότι η ζωή της δεν ήταν εύκολη, δεν αντιμετώπισε παρόμοιες αντιξοότητες.

Ένα άλλο μεγάλο ερώτημα που μου κάνουν πάντα είναι γιατί αγαπώ τόσο πολύ την Ελλάδα, και είναι αλήθεια ότι την λατρεύω. Την ερωτεύτηκα κατά την πρώτη μου επίσκεψη όταν ήμουν 17 ετών. Αυτό συνέβη το 1976, λίγο μετά την πτώση της Χούντας, όταν η Αθήνα ήταν πραγματικά χαοτική και οι πινακίδες στους δρόμους ήταν ακατανόητες, το αεροδρόμιο ήταν ακόμα στη Γλυφάδα και δεν υπήρχε μετρό. Στη συνέχεια πήγαμε στην Πάρο, τότε ένα πολύ υπανάπτυκτο νησί με λίγα διαθέσιμα δωμάτια για διαμονή και χωρίς αεροδρόμιο.

Ήταν το εντελώς αντίθετο από τη Βρετανία. Τόσο διαφορετικό όσο η νύχτα από την ημέρα. Ερωτεύτηκα το φως και τη ζεστασιά και πολλά από τα συναισθήματα που ένιωσα εκείνο το καλοκαίρι, τα οποία έχω περιγράψει μέσα από μερικούς από τους χαρακτήρες μου. Επισκέπτομαι την Ελλάδα κάθε χρόνο από το 1976. Καθώς περνούν τα χρόνια, έχω γίνει λιγότερο ξένη με την Ελλάδα, αλλά παρόλα αυτά - το «μαύρο κουτί» μου δεν είναι ελληνικό, ακόμα κι αν η ψυχή μου το νιώθει - και η Ελλάδα θα μου παρουσιάζει πάντα εκπλήξεις. Από εκείνη τη χρονιά και μετά, ερχόμουν κάθε χρόνο, μετά αρκετές φορές το χρόνο, μετά μηνιαίως, μετά έγιναν ιδιοκτητής σπιτιού, δούλεψα εδώ σε αρκετές τηλεοπτικές μεταφορές - και τώρα δεν μετράω καν τον αριθμό των επισκέ-

ψεων που κάνω κάθε χρόνο, ούτε τον αριθμό των εβδομάδων που περνάω. Μερικές φορές νιώθω ότι είμαι επισκέπτης στην Αγγλία και όχι στην Ελλάδα.

Μια ουσιαστική πτυχή της συγγραφής για την Ελλάδα, όμως, δεν είναι απλώς η αγάπη για αυτήν. Χρειάζεται έμπνευση, χωρίς την οποία ούτε μια λέξη δεν μπορεί να εμφανιστεί στη σελίδα. Δεν μπορείς να αναζητήσεις έμπνευση, δεν μπορείς να την κάνεις να συμβεί. Πρέπει να έρθει από μόνη της, με έναν σχεδόν μεταφυσικό τρόπο.

Το πρώτο μου μυθιστόρημα, *Το Νησί*, ήταν το αποτέλεσμα αυτού που στα αγγλικά ονομάζουμε «στιγμή λάμπας» - όταν κάτι ξαφνικά άναψε στο μυαλό μου. Ήμουν δημοσιογράφος εκείνη την εποχή, έγραφα για εθνικές εφημερίδες για ταξίδια και εκπαίδευση, και δεν είχα καμία επιθυμία να γράψω μυθιστόρημα. Μια επίσκεψη στη Σπιναλόγκα ως τουρίστας, το 2001, άλλαξε τα πάντα. Αυτό το νησί συνδέθηκε έντονα με τη φαντασία μου - και δεν μπορούσα να το ξεχάσω. Το ερώτημα για το πώς ήταν να είσαι φυλακισμένος σε ένα μικρό νησί,

σχεδόν σε απόσταση κολύμβησης από την οικογένεια και τα αγαπημένα μου πρόσωπα με στοίχειωνε. Έπρεπε να γράψω μια ιστορία, κάτι από τη φαντασία μου, και δεν μπορούσε να μεταφερθεί σε καμία άλλη τοποθεσία. Η Σπιναλόγκα ήταν ένα μέρος φόβου, στιγματισμού και ντροπής - αλλά και ένα μέρος όπου η ελπίδα και το θάρρος βοηθούσαν τους ασθενείς να επιβιώσουν, και ήταν αυτές οι ιδιότητες στις οποίες οι αναγνώστες του *Νησιού* και όσοι είδαν την τηλεοπτική σειρά ήθελαν να πιστέψουν.

Η έμπνευση μπορεί να είναι ένας επίμονος, γκρινιάρης φίλος. Ακόμα κι αν δεν θέλεις να ακούσεις, ακόμα κι αν η έμπνευση είναι ένα νοσοκομείο για ανίατους ασθενείς - σε τραβάει από το μανίκι. Είναι συναρπαστικό. Είναι δημιουργικό. Και πιστεύω ότι είναι εκεί αν είσαι ανοιχτός σε αυτό. Ακόμα και η λέξη «έμπνευση» υποδηλώνει κάποιο είδος παρέμβασης - κάποια εξωτερική δύναμη που εισέρχεται μέσα μας. Έτσι νιώθω πάντα την έμπνευση - σαν μια επίσκεψη, κάτι που δεν εξηγείται.

Μετά από αυτή τη στιγμή στην Πλάκα της Κρήτης, ιδέες για μυθιστορήματα και διηγήματα συνεχίζουν να καταφθάνουν, στη Θεσσαλονίκη, την Αθήνα, την Ικαρία, τη Μακρόνησο, την Άνδρο, το Γαλαξίδι, την Καλαμάτα, το Ναύπλιο, τα Μετέωρα, την Πρέβεζα, τους Δελφούς και πολλά, πολλά άλλα μέρη. Θα αναφέρω παραδείγματα από μερικά μέρη πολύ κοντά σε αυτό που με έχουν εμπνεύσει. Πρώτα απ' όλα, το Μεσολόγγι, ένα μέρος που δεσπόζει στη βρετανική ψυχή ως ο τόπος όπου πέθανε ο Λόρδος Βύρων. Ο Λόρδος Βύρων ήταν κάποιος που εμπνεύστηκε να αναλάβει την υπόθεση της Ελληνικής Επανάστασης, τόσο εφιστώντας την προσοχή σε αυτήν, προκειμένου να κερδίσει υποστήριξη από άλλες χώρες - όσο και κάνοντας δωρεές από την περιουσία του. Στο ίδιο το Μεσολόγγι, αλλά και σε όλη την Ελλάδα, ο Βύρωνας είναι σχεδόν θεοποιημένος. Θαυμάζεται και στη Βρετανία, και οι περισσότεροι άνθρωποι στη Βρετανία πιστεύουν ότι σκοτώθηκε καθώς όρμησε στη μάχη εναντίον των Οθωμανών, στο πλευρό των Ελλήνων. Στην πραγματικότητα, αυτό που τον σκότωσε ήταν κάτι πολύ άσχετο: πυρετός, ίσως ελονοσία, και αυτό συνέβη πολύ πριν ολοκληρωθεί ο Πόλεμος της Ανεξαρτησίας.

Όταν στάθηκα μπροστά στο άγαλμά του στον Κήπο των Ηρώων, μου φάνηκε κρίμα που ο θάνατός του ήταν ουσιαστικά μάλλον συνηθισμένος, οπότε ξαναφαντάστηκα ένα πιο κατάλληλο τέλος από ένα τσίμπημα εντόμου. Στη φαντασία μου, η αιτία του θανάτου του ήταν η ομορφιά και η ικανότητά του να εμπνέει αγάπη, τόσο από άνδρες όσο και από γυναίκες. Οι αρετές του ήταν τέτοιες που προσέλκυαν το κακό μάτι των άλλων πάνω του, τον κοίταξαν με φθόνο και τον μάτιαξαν και αυτό οδήγησε στο τέλος του. Αυτό φαινόταν πολύ πιο ταιριαστό και πιο αντάξιο του συγγραφέα του *Δον Ζουάν*.

Και στην ίδια την Πάτρα, πολλές γωνιές της πόλης μου έδωσαν έμπνευση και ιδέες, αλλά πάνω απ' όλα η απροσδόκητη στιγμή της εισόδου στη βασιλική του Αγίου Ανδρέα. Συχνά είναι η έκπληξη που με προκαλεί να γράψω και δεν είχα βρεθεί ποτέ σε ένα πιο εξαιρετικό κτίριο στη ζωή μου από αυτό. Οι πίνακες, ο τεράστιος χρυσός σταυρός και φυσικά το λείψανο του σταυρού στον οποίο σταυρώθηκε ο Άγιος Ανδρέας είναι εντελώς μοναδικά. Αλλά αυτό που μου έκανε τη μεγαλύτερη εντύπωση (και το έκανε τόσο διαφορετικό από άλλες εκκλησίες στις οποίες είχα πάει) ήταν το φως! Το φως ήταν εκθαμβωτικό. Και ο χρυσός το έκανε ακόμα πιο ξεχωριστό. Η πρώτη μου επίσκεψη ήταν ένα ζοφερό, γκρίζο πρωινό του χειμώνα, αλλά η είσοδος στην εκκλησία ήταν σαν να έμπαινα σε έναν άλλο κόσμο, ίσως σε μια προσέγγιση του παραδείσου. Για μένα ήταν πιο εντυπωσιακό από το να μπω στην Καπέλα Σιζτίνα. Ένα πρωί κάθισα εκεί για περίπου μια ώρα και ένιωσα ότι το κτίριο δεν εί-

να απλώς μια λειψανοθήκη για τα οστά ενός νεκρού αγίου, είναι ένας ζωντανός χώρος αναπνοής όπου μια συνεχής ροή ανθρώπων έρχονταν και έφευγαν, με τσάντες από ψώνια. Πολλοί έγραφαν επίσης σημειώματα για τον ιερέα. Ολόκληρο το κτίριο έμοιαζε με μια γιορτή της ίδιας της ζωής. Το φως και η ζωντάνια της τέχνης έκαναν την αντίθεση με το γκριζάρισμα έξω ακόμα πιο εντυπωσιακή και το μυαλό μου στράφηκε στα πιο ετοιμόρροπα κτίρια που είχα δει στην Πάτρα. Η πραγματικότητα της ζωής των ανθρώπων και οι πολυτελείς εσωτερικοί χώροι φαίνονταν σαν μια τεράστια αντίθεση και όμως υπάρχουν σε αρμονία. Η Ελλάδα συχνά παρουσιάζει αυτές τις περιστασιακά άβολες διχοτομίες που τραβούν το μανίκι μου και τη φαντασία μου. Αλλά η έμπνευση - δεν είναι αρκετή. Είναι απλώς το σημείο εκκίνησης. Η έμπνευση συχνά έρχεται σε λίγα δευτερόλεπτα. Η εκτέλεση είναι μια τριετής ή τετραετής περίοδος έρευνας και γραφής, συχνά με πολλές στιγμές αποκάλυψης σε αυτό το ταξίδι, όπως όταν κάνεις διδακτορικό. Δεν είμαι ακαδημαϊκός (και το γνωρίζω πολύ καλά όταν μιλάω σε οποιοδήποτε πανεπιστήμιο) και γνωρίζω ότι η μελέτη είναι σκληρή δουλειά, η οποία απαιτεί εστίαση, συγκέντρωση, επιμονή. Αυτές είναι ιδιότητες που όλοι πρέπει να εργαστούμε σκληρά για να διατηρήσουμε σε αυτόν τον αιώνα.

Αυτή η τιμή σήμερα απονέμεται από το τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, καθώς και από το Τμήμα Φιλολογίας. Μέχρι το σχετικά πρόσφατο παρελθόν, το ενδιαφέρον μου επικεντρώθηκε στη σύγχρονη ιστορία της Ελλάδας, και συγκεκριμένα στον 20ό αιώνα. Τα τελευταία πέντε χρόνια, ωστόσο, τα πάθη μου πυροδοτήθηκαν από το αρχαίο παρελθόν της, το οποίο πολύ συχνά «διαβάζουμε» και ερμηνεύουμε μέσα από τα μνημεία και τα αρχαία αντικείμενα, εξ ου και η ζωτική σημασία της αρχαιολογίας.

Δεδομένου του χρόνου που έχω περάσει στην Κρήτη τα τελευταία είκοσι χρόνια, ένιωσα ότι ήταν καιρός να μάθω περισσότερα για αυτή την πολύ θεμελιώδη πτυχή της Ελλάδας. Ένας καθηγητής του Cambridge, ο Λόρδος Κόλιν Ρένφριου, συμφώνησε να με αφήσει να παρακολουθήσω μια ανασκαφή την οποία επέβλεπε για περισσότερα από σαράντα χρόνια, στο νησί της Κέρου στις Κυκλάδες. Αυτό είναι το νησί όπου έχουν βρεθεί πολλά αντικείμενα από την πρώιμη εποχή του χαλκού. Καθώς πλησιάζαμε με μια μικρή βάρκα, μου έδειξε μια μεγάλη περιοχή που είχε ήδη λεηλατηθεί και άρχισε να εξηγεί ότι εκατοντάδες ειδώλια είχαν κλαπεί από αυτό το μέρος. Δεν ήθελα ποτέ να γράψω αστυνομική λογοτεχνία, αλλά η κλοπή αρχαίων αντικειμένων αξίας δισεκατομμυρίων ευρώ σε όλο τον κόσμο ήταν ένα θέμα που δεν μπορούσα να αγνοήσω. Η αφαίρεση πολύτιμων αντικειμένων, η παράνομη διακίνησή τους και η πώλησή τους ως εμπορεύματος σε άλλη χώρα στερεί από την ανθρωπότητα την πλήρη ιστορία της. Είναι ένα σοβαρό έγκλημα.

Είχα στο μυαλό μου όλα τα μικρά αρχαιολογικά μουσεία, όπως αυτό στο Αγρίνιο που είχα επισκεφτεί πρόσφατα, όπου οι θησαυροί που εκτίθενται προέρχονται από κοντινές περιοχές και αποτελούν μέρος της κληρονομιάς της συγκεκριμένης τοποθεσίας. Αυτά τα αντικείμενα θα έχαναν νόημα αν τα έκλεβαν και τα εξέθεταν ως αντικείμενα τέχνης, ένα απλό εμπόρευμα στο σπίτι ενός εκατομμυριούχου. Τα κλεμμένα κυκλαδικά ειδώλια μου θύμισαν φυσικά μια πολύ μεγαλύτερης κλίμακας κλοπή των Γλυπτών του Παρθενώνα του Έλγιν και συνέδεσα την πιο γνωστή ιστορία με αυτήν των κυκλαδικών κλοπών. Στο ταξίδι μου στην Κέρο, περίμενα μια ακαδημαϊκή διάλεξη από τον καθηγητή Ρένφριου, αλλά μου έδωσε επίσης έμπνευση να γράψω το πιο πρόσφατο μυθιστόρημά μου, Το Ειδώλιο, το οποίο επικεντρώνεται στην κλοπή ενός συγκεκριμένου γλυπτού, αλλά αναφέρεται στις ουλές που άφησαν ακόμη πιο σημαντικές κλοπές τον 19ο αιώνα.

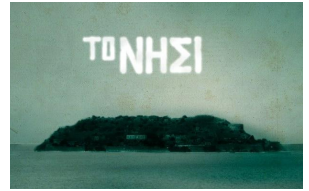
Δύο άλλα πράγματα με βοήθησαν πολύ να γράψω για την Ελλάδα. Και τα δύο με κάνουν να μαθαίνω και να νιώθω την ελληνικότητά μου: Η γλώσσα. Η αναζήτηση της γλώσσας ήταν μια περιπέτεια που θα συνεχιστεί. Η γλώσσα δίνει μια εικόνα για τη φύση μιας χώρας και τον τρόπο που σκέφτονται οι άνθρωποι - και για μένα η ελληνική γλώσσα είναι μια συνεχής πηγή ευχαρίστησης και αποκάλυψης και ένα εργαλείο μάθησης.

Θα μπορούσα να πω ότι η Ελλάδα είναι μια μούσα για μένα - οι άνθρωποι που συναντώ, η ιστορία που διαβάζω, η πολιτική που κυριαρχεί στη ζωή των ανθρώπων - όλα αυτά δημιουργούν αντιδράσεις και ιδέες. Θεωρώ τον εαυτό μου πολύ τυχερό που βρήκα ένα μέρος που μου παρέχει τόσο έμπνευση.

Σήμερα, αισθάνομαι επίσης εξαιρετικά τυχερή που έχω αυτή τη νέα και πολύ ξεχωριστή σύνδεση με το πανεπιστήμιο Πατρών και με όλους εσάς εδώ.

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΧΕΔΙΑΖΟΥΝ ΤΟ ΑΥΡΙΟ ΚΑΙ ΖΟΥΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ...»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΗΣ **VICTORIA HISLOP** ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ **MARINA ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ**

Την Τετάρτη 15 Οκτωβρίου στην Αίθουσα Τελετών «Οδυσσέας Ελύτης» του Πανεπιστημίου Πατρών πραγματοποιήθηκε η τελετή αναγόρευσης της Victoria J. Hislop σε Επίτιμη Διδάκτορα των Τμημάτων Φιλολογίας και Ιστορίας-Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών. Η εκδήλωση άνοιξε με τον χαιρετισμό του Πρύτανη του Πανεπιστημίου Πατρών, Καθηγητή Χρήστου Μπούρα, ο οποίος με ιδιαίτερη χαρά και υπερηφάνεια καλωσόρισε τη συγγραφέα και έκανε μια σύντομη αναφορά στο έργο και τη πολύτιμη συνεισφορά της τόσο στην Ελλάδα, όσο και στην Ευρώπη. Συγκεκριμένα, στην ομιλία του ο κ. Πρύτανης εκθειάζει την τιμώμενη: «[...] η Victoria Hislop είναι μια προσωπικότητα που έχει τιμήσει και συνεχίζει να τιμά τον πολιτιστικό διάλογο ανάμεσα στην Ελλάδα και τον υπόλοιπο κόσμο. Η συγγραφέας, μέσω του έργου της, έχει δημιουργήσει μια γέφυρα κατανόησης και επικοινωνίας, προβάλλοντας τις αξίες και την ιστορία της χώρας μας με τρόπο μοναδικό και συγκινητικό.»

Την παρουσίαση του έργου και της προσωπικότητας της συγγραφέα είχαν αναλάβει οι καθηγήτριες των Τμημάτων Φιλολογίας και Ιστορίας – Αρχαιολογίας κ.κ. Γεωργία Γκότση και Έλλη Λεμονίδου, οι οποίες αναφέρθηκαν στην επιδραστικότητα των βιβλίων της, ιδιαίτερα της παγκοσμίως γνωστής νουβέλας "Το Νησί", που έχει μεταφραστεί σε 40 γλώσσες και έχει πουλήσει πάνω από 6 εκατομμύρια αντίτυπα.

Η εκδήλωση ολοκληρώθηκε με την ομιλία της ίδιας της Χίσλοπ με τίτλο: «Από την Πλάκα στην Πάτρα – πώς η Ελλάδα μου δίνει έμπνευση». Η συγγραφέας εξήγησε πώς το ελληνικό τοπίο και οι άνθρωποι της Ελλάδας αποτέλεσαν διαρκή πηγή έμπνευσης για το συγγραφικό της έργο, απαριθμώντας περιοχές που αποτέλεσαν και συνεχίζουν να γοητεύουν και να πυροδοτούν τη φαντασία, όπως η Καλαμάτα, το Μεσολόγγι κ.ά. Κατά τη διάρκεια της ενδιαφέρουσας ομιλίας της στην ελληνική γλώσσα τόνιζε διαρκώς την αγάπη της για το ελληνικό φως ενώ δήλωσε ότι αισθάνεται περισσότερο Ελληνίδα παρά την καταγωγή της και περισσότερο επισκέπτρια στον τόπο της.

Με αφορμή αυτή τη σημαντική στιγμή για την Χίσλοπ, η ίδια δέχεται να μας αφιερώσει λίγο από τον πολύτιμο χρόνο της για μια σύντομη συνέντευξη, στην οποία μας πληροφορεί για σημαντικά περάσματα της πολυταξιδεμένης της ζωής:

A. Η ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ

1. Τι σας ωθεί να ξεκινήσετε ένα νέο βιβλίο;

Ένα βιβλίο πάντα ξεκινά είτε με έναν τόπο και συνήθως με έναν, ο οποίος συνδέεται με ένα κομμάτι ιστορίας που με εκπλήσσει και κυριεύει τη φαντασία μου. Αυτό είναι το σημείο εκκίνησης και μετά αρχίζω να διαβάζω και να ερευνώ... και σιγά-σιγά οι χαρακτήρες αναδύονται.

2. Με ποια κριτήρια επιλέγετε το θέμα ενός μυθιστορήματος;

Το θέμα είναι συνήθως ένα λίγο γνωστό κομμάτι ιστορίας. Στην αρχή πρέπει να είναι κάτι που θέλω να εξερευνήσω προσωπικά, και έπειτα, τελικά, 120.000 λέξεις αργότερα, το μοιράζομαι με τους αναγνώστες μου.»

3. Όσον αφορά το ιστορικό περιεχόμενο βασίζεστε εξ ολοκλήρου στην έρευνα σας ή αφήνετε χώρο και στη φαντασία;

Τα γεγονότα, τα οποία έχουν όλα ερευνηθεί – αυτή η διαδικασία συνήθως παίρνει δύο χρόνια και παραπάνω – είναι η σταθερή βάση όλων των μυθιστορημάτων μου· αλλά οι ίδιοι οι χαρακτήρες προέρχονται ολοκληρωτικά από τη φαντασία μου. Φαντάζομαι πώς θα ήταν να ζει κανείς μέσα από μια συγκεκριμένη ιστορική περίοδο/γεγονός και ένας χαρακτήρας αναδύεται για να το ζήσει. Δεν βασίζω ποτέ μια ιστορία στην πραγματική εμπειρία ενός αληθινού ανθρώπου – αυτό είναι διαφορετικό είδος – είναι βιογραφία!»

4. Πώς βιώνετε την αρχή και πώς το τέλος της συγγραφής ενός έργου;

Η αρχή είναι μερικές φορές το εύκολο μέρος – αλλά είναι σαν να βρίσκεσαι στην αρχή μιας μακράς πεζοπορίας – είσαι γεμάτος ενέργεια. Και μετά έρχεται το δύσκολο κομμάτι – η απαιτητική ανάβαση και το να κοιτάζεις προς την κορυφή και να ξέρεις ότι πρέπει να συνεχίσεις! Το τελείωμα είναι ένα μείγμα ευφορίας (η ευτυχία του να πετυχαίνεις κάτι) και λύπης, καθώς αφήνεις τους χαρακτήρες σου πίσω και, σε τρία χρόνια, γίνονται μέρος σου – πραγματικά γίνονται.

5. Υπάρχει συγκεκριμένος χώρος όπου προτιμάτε να γράφετε και τι σας προσφέρει;

Γράφω καλύτερα όταν βρίσκομαι στην Κρήτη, στο σπίτι μου εκεί. Είναι ήσυχο και χωρίς ενοχλήσεις για το γράψιμο, είμαι περιτριγυρισμένη από τη φύση και είναι ένα φανταστικό μέρος για να συγκεντρωθώ. Δεν μπορώ όμως πάντα να είμαι στην Ελλάδα. Το μέρος μου για γράψιμο στο Λονδίνο είναι η London Library – ένα πολύ ήσυχο μέρος γεμάτο άλλους συγγραφείς στο κέντρο της πρωτεύουσας. Μπορείς να γράφεις και να μελετάς εκεί για ώρες χωρίς να σε ενοχλήσουν και φυσικά είναι μια εξαιρετική πηγή βιβλίων και διαδικτυακών περιοδικών και άρθρων.

B. Η ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ

1. Χρειάστηκε ποτέ να επισκεφθείτε έναν τόπο περισσότερες από μία φορές λόγω έρευνας;

Ναι! Συχνά πηγαίνω σε ένα μέρος δώδεκα φορές, ή ακόμη και μένω εκεί πολλές φορές προκειμένου να απορροφήσω την ατμόσφαιρα, ή να μελετήσω κάτι με λεπτομέρεια. Αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό μέρος της έρευνας για ένα βιβλίο – το να αποκτήσεις την αίσθηση ενός τόπου.

2. Πώς επιλέγετε να εξερευνήσετε έναν νέο τόπο όταν ταξιδεύετε;

Προτιμώ να είμαι μόνη μου. Για μένα αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος να απορροφήσω την ατμόσφαιρα, να παρατηρήσω, να διαβάσω και να κάνω έρευνα. Είναι μακράν η καλύτερη προσέγγιση. Και όσον αφορά τα ταξίδια και το να ανακαλύψω ένα μέρος στην Ελλάδα, η πραγματική, αυθεντική ζωή των περισσότερων τόπων βιώνεται τον χειμώνα/την άνοιξη – όχι το καλοκαίρι – οπότε κάνω ό,τι μπορώ για να περνάω χρόνο εκεί εκτός της καλοκαιρινής περιόδου.

3. Τι θα συμβουλευάτε έναν νέο ερευνητή ή ταξιδιωτικό περιηγητή που ξεκινά τώρα;

Όπως παραπάνω, το να περνάς χρόνο μόνος κάπου, να παρακολουθείς ανθρώπους, να ακούς, να παρατηρείς χωρίς την απόσπαση της προσοχής από κάποιον άλλον – και πάντα να έχεις ένα σημειωματάριο.

Γ. Η ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. Πότε και πώς γνωρίσατε για πρώτη φορά την Ελλάδα;

Η πρώτη μου επίσκεψη ήταν το 1976 – όταν ήρθα με τη μητέρα και την αδελφή μου. Ήμουν έφηβη. Ταξιδέψαμε στην Αθήνα (για μια εβδομάδα για να δούμε όλα τα αξιοθέατα) και μετά στην Πάρο για να κολυμπήσουμε και να απολαύσουμε το Αιγαίο. Ερωτεύτηκα και τα δύο μέρη – ήταν η αρχή μιας πολύ μακράς και ευτυχισμένης σχέσης!

2. Τι σας γοητεύει στους ανθρώπους και στα τοπία της χώρας;

Εκτιμώ πραγματικά τις διαφορές μεταξύ των Ελλήνων και των Βρετανών. Νομίζω ότι οι Έλληνες είναι πιο ανοιχτοί, πιο αυθόρμητοι. Οι Βρετανοί είναι πιο συγκρατημένοι και προσεκτικοί σχετικά με τα πάντα. Το Ηνωμένο Βασίλειο είναι επίσης ένα υπέροχο μέρος – αλλά η Ελλάδα είναι πιο συναρπαστική στα μάτια μου και ένας θησαυρός ιστορίας, ομορφιάς και εμπειριών.»

3. Τι σας οδήγησε να επιλέξετε την ελληνική ιστορία ως βάση για το πρώτο σας βιβλίο;

Η συνάντηση με τη Σπιναλόγκα για πρώτη φορά το 2001 ήταν μια πραγματική έκπληξη για μένα – να ανακαλύψω ότι υπήρχε μια τόσο σύγχρονη ιστορία συνδεδεμένη με μια ασθένεια που όλοι θεωρούμε σχεδόν βιβλική. Ήθελα να γράψω γι' αυτήν, γιατί στην επιφάνεια ήταν ένας τόπος τόσο μεγάλου πόνου, αλλά ταυτόχρονα ήταν ένας τόπος ελπίδας και θάρρους. Η επιβίωση μπροστά στη δυσκολία έχει στην πραγματικότητα γίνει ένα κυρίαρχο θέμα σε όλα τα μυθιστορήματά που έχω γράψει από τότε.

4. Πώς νιώσατε όταν αποκτήσατε την ελληνική ιθαγένεια;

Ήταν μία από τις πιο συγκλονιστικές στιγμές της ζωής μου. Μερικές φορές εξακολουθώ να σκέφτομαι ότι είναι όνειρο. Δεν μπορώ να αρχίσω να περιγράψω τη σημασία της για μένα. Εκτός από το ότι ήταν μια πολύ συναισθηματική στιγμή, με βοήθησε και σε πρακτικό επίπεδο σε μεγάλο βαθμό. Σημαίνει ότι μπορώ να πηγαίνω και να έρχομαι στην Ελλάδα όσο θέλω – κάτι που μετά το Brexit δεν είναι δυνατό για όσους δεν έχουν ευρωπαϊκά διαβατήρια. Και νιώθω Ευρωπαία και Ελληνίδα. Και αυτό έχει τεράστια αξία για μένα. Και αντικατοπτρίζει επίσης το πώς νιώθω ως άτομο.

5. Υπάρχει κάτι στην Ελλάδα που δεν έχετε συναντήσει αλλού;

Ένα από τα πράγματα που εκτιμώ απεριόριστα στην Ελλάδα, εκτός από τη φιλικότητα που συναντώ παντού (η οποία δεν υπάρχει στη Βρετανία, ακόμα κι αν κάποτε υπήρχε) – είναι η αυθορμησία της ζωής. Οι άνθρωποι δεν σχεδιάζουν τη ζωή τους έξι μήνες μπροστά – σχεδιάζουν το αύριο και ζουν για το σήμερα. Το αγαπώ αυτό.

6. Σε παλαιότερη συνέντευξή σας έχετε δηλώσει πως αν είχατε μονάχα ένα εισιτήριο θα επιλέγατε να είστε στην Ελλάδα και όχι στην Αγγλία. Νιώθετε πως η Ελλάδα είναι πλέον για εσάς περισσότερο «πατρίδα» από την Αγγλία;

Αυτό είναι δύσκολο να απαντηθεί – γιατί η οικογένειά μου ζει στο Ηνωμένο Βασίλειο. Και δεν μπορώ να γυρίσω την πλάτη στην οικογένεια. Αλλά... σε όλα τα άλλα, θα έπαιρνα ευχαρίστως ένα εισιτήριο μονής κατεύθυνσης για την Ελλάδα και θα επέστρεφα στο Ηνωμένο Βασίλειο ως επισκέπτρια, περιστασιακά. Ευτυχώς, δεν χρειάζεται να πάρω αυτή την απόφαση τώρα και ελπίζω να μην χρειαστεί ποτέ.

Δ. ΤΟ ΕΡΓΟ, ΟΙ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΚΑΙ Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑ.

1. Πότε και με ποιον τρόπο γνωρίσατε τη Σπιναλόγκα και ποιο στοιχείο της ιστορίας της σας άγγιξε περισσότερο;

Με ενδιαφέρει η έννοια του “στίγματος” και το πώς οι άνθρωποι αντιμετωπίζονται αν είναι με κάποιο τρόπο “διαφορετικοί” από τους άλλους. Στο παρελθόν, αυτό ήταν πολύ πιο συνηθισμένο απ' ό,τι τώρα, νομίζω. Αλλά εξακολουθεί να υπάρχει και δεν θα έπρεπε. Και με τη Σπιναλόγκα βρήκα μια αντίφαση ανάμεσα σε αυτό που περίμενα στην ατμόσφαιρα και σε αυτό που ένιωσα όταν πήγα εκεί. Οι άνθρωποι που είχαν ζήσει εκεί ως λεπροί, νομίζω ότι έμαθαν να είναι πολύ γενναίοι. Και είχαν σχέσεις, φιλίες, και όλα τα ίδια συναισθήματα που έχουμε όλοι μεείς. Αυτό με συγκίνησε πολύ.

2. Το 2005 δημοσιεύσατε *Το νησί*, το οποίο το 2010 μεταφέρθηκε στην τηλεόραση. Ως αναγνώστρια-θεατής αυτού του έργου, πώς βλέπετε τη σχέση βιβλίου και τηλεοπτικής μεταφοράς; Ποιο μέσο θεωρείτε ισχυρότερο και για ποιους λόγους;

Ήμουν πολύ προσεκτική σχετικά με την προσαρμογή του μυθιστορήματός μου για την τηλεόραση. Και φοβόμουν ότι οι ασθενείς θα παρουσιαζόντουσαν με κάποιο τρόπο σαν “τέρατα”, όπως σε μια ταινία τρόμου. Αποδέχτηκα την πρόσκληση από το Mega Television επειδή με διαβεβαίωσαν ότι θα μπορούσα να συμμετέχω σε κάθε στάδιο – οπότε ήξερα ότι μαζί θα παρουσιάζαμε τους ανθρώπους που έζησαν στη Σπιναλόγκα ως ανθρώπινα όντα – και αυτό ήταν απολύτως σημαντικό για μένα. Έτσι, εργάστηκα χέρι-χέρι με τον Θοδωρή Παπαδουλάκη, τον σκηνοθέτη (έναν πολύ ταλαντούχο άνδρα) και τη σεναριογράφο, Μιρέλλα Παπαοικονόμου – και μαζί θα έλεγα ότι κάναμε τη σειρά με πολλή αγάπη και συνεργασία. Είναι μια πολύ ανθρώπινη ιστορία – τόσο το βιβλίο όσο και η προσαρμογή – και ήμουν πολύ χαρούμενη με όλα όσα είδαμε στην τηλεοπτική οθόνη. Προφανώς υπάρχει μια επικάλυψη στο μέσο, αλλά υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που προτιμούν να διαβάζουν, και άλλοι που τους αρέσει να βλέπουν τηλεόραση – έτσι και τα δύο έπαιξαν ρόλο στο να φέρουν την ιστορία μου – και το πραγματικό νησί της Σπιναλόγκα – στη δημόσια προσοχή.

3. Εκτιμάτε ότι η τηλεοπτική σειρά του Νησιού πρόσθεσε κάτι ουσιαστικό που δεν υπήρχε στο βιβλίο;

Δεν νομίζω – αλλά ίσως μερικές περισσότερες λεπτομέρειες για ορισμένες πραγματικότητες της Σπιναλόγκα – οι οποίες ερευνήθηκαν από την ομάδα παραγωγής – όπως η χρήση εγκληματιών για να είναι οι φρουροί στο νησί.

4. Τι σας ώθησε να επιστρέψετε στη Σπιναλόγκα γράφοντας το *Μια Νύχτα του Αυγούστου*;

Ήταν το 2020, ήμασταν όλοι σε lockdown, και σκέφτηκα πώς αυτή ήταν ουσιαστικά η κατάσταση αυτών στη Σπιναλόγκα. Φαινόταν ότι υπήρχαν πολλές ομοιότητες. Επίσης, δεν μπορούσα να ταξιδέψω όπως συνήθως για να ερευνήσω, οπότε έπρεπε να αντλήσω από καταστάσεις που ήδη γνώριζα – έτσι επέστρεψα στο νησί και συνειδητοποίησα ότι μερικοί από τους χαρακτήρες είχαν ακόμη “ταξίδια” να ολοκληρώσουν.

5. Πώς ήταν για εσάς η αίσθηση να γυρίσετε χρόνια πίσω, να επανέλθετε στην ιστορία του Νησιού, να θυμηθείτε τα περιστατικά, τους χαρακτήρες, τις δυσκολίες της εποχής και όλα όσα αντιπροσώπευε αυτό το νησί και να γράψετε τη συνέχειά του;

Την εποχή εκείνη, ήταν πολύ παρηγορητικό να το γράφω. Η μητέρα μου πέθανε στην αρχή της επιδημίας του Covid, οπότε οποιοδήποτε θέμα απώλειας ήταν παρηγορητικό να γράφεται. Ένα από τα θέματα σε αυτό είναι το πώς η ζωή μπορεί να αλλάξει με μια στιγμιαία απόφαση, και η δολοφονία της Άννας είναι καταστροφική για όλους γύρω της. Τα πράγματα μπορούν να αλλάξουν από τη μια στιγμή στην άλλη.

6. Από *Το νησί*, την εποχή του Μεσοπολέμου, του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και της Εξόδου των Λεπρών από τη Σπιναλόγκα, όπου αρκετοί άνθρωποι είχαν θεραπευτεί κι άλλοι θα συνέχιζαν τη θεραπεία στο Νοσοκομείο του Ηρακλείου, αλλά και η ιστορία των βασικών ηρώων, της Μαρίας και του Κυρίτση, οι οποίοι μεγάλωσαν το παιδί της Άννας, αφού εκείνη δολοφονήθηκε από τον σύζυγό της λόγω της εξωσυζυγικής σχέσης της με τον ξάδερφό του τον Μανόλη, μας μεταφέρετε στο *Μια νύχτα του Αυγούστου*, στη δεκαετία του 1960, στις γειτονίες του Πειραιά και συγκεκριμένα στην Τρούμπα όπου κατέφυγε ο Μανόλης μετά τον θάνατο της Άννας, στην Κρήτη και στη ζωή της Μαρίας και του Κυρίτση, στις φυλακές, το τελευταίο «σπίτι» του Αντρέα, αλλά και στη νέα ζωή των ανθρώπων που είχαν εγκαταλείψει τη Σπιναλόγκα και τις προκλήσεις που είχαν να αντιμετωπίσουν έξω από τα τείχη του μικρού νησιού. Η δημιουργία αυτού του δεύτερου βιβλίου ήταν μια ιδέα, η οποία προϋπήρχε από τα χρόνια της συγγραφής του *Νησιού*, προέκυψε αργότερα ή ήταν ένα αίτημα του αναγνωστικού κοινού;

Δεν είχα φανταστεί να το γράψω πριν από την επιδημία του Covid – αλλά μόλις όλοι ζούσαμε σε απομόνωση με μια ανίατη ασθένεια που απειλούσε να μας σκοτώσει όλους, ένα ταξίδι πίσω εκεί έγινε αναπόφευκτο. Όπως με όλα τα μυθιστορήματά μου, δεν γράφω μια ιστορία επειδή μου ζητά κάποιος, γράφω μια ιστορία για μένα αρχικά. Αρχικά λέω μια ιστορία στον εαυτό μου.

7. Πραγματοποιήθηκε έρευνα για τη συγγραφή του έργου *Μια νύχτα του Αυγούστου* και σε ποιο βαθμό επηρέασε η πανδημία τη συγγραφή;

Η έρευνά μου για το βιβλίο έγινε προφανώς στο σπίτι και διαδικτυακά – για παράδειγμα, πώς ήταν ο Πειραιάς εκείνες τις μέρες. Δεν έχω μπει ποτέ σε φυλακή στην Ελλάδα, αλλά έχω μπει στο Ηνωμένο Βασίλειο (αρκετές φορές, για συζητήσεις σχετικά με το γράψιμο – πολύ συνηθισμένο για τους Βρετανούς συγγραφείς), οπότε οι σκηνές στη φυλακή βασίστηκαν σε εμπειρία.

8. Πώς αντιλαμβάνεστε τη στάση της βρετανικής κοινής γνώμης απέναντι στην επιστροφή των Γλυπτών του Παρθενώνα;

Σε όλες τις πρόσφατες δημοσκοπήσεις της κοινής γνώμης, η πλειοψηφία των Βρετανών είναι τώρα υπέρ της επιστροφής των γλυπτών του Βρετανικού Μουσείου στην Αθήνα.

9. Πώς σας αντιμετωπίζουν οι Άγγλοι για τον δημόσιο αγώνα σας υπέρ της επιστροφής των Γλυπτών;

Περιστασιακά έχω συζητήσει με ανθρώπους – που δεν συμφωνούν ότι θα έπρεπε να φύγουν. Αλλά αν μου επιτρέψουν να παρουσιάσω τα γεγονότα, συνήθως μπορώ να τους πείσω για την άποψή μου. Τις περισσότερες φορές πρόκειται απλώς για άγνοια σχετικά με το πώς κλάπηκαν. Είναι μια πολύ άσπρη-μαύρη ιστορία.

10. Ποιο είναι το προσωπικό σας συναίσθημα ως προς το γεγονός ότι τα Γλυπτά βρίσκονται εκτός Ελλάδας;

Είμαι απογοητευμένη – γιατί για μένα φαίνεται τόσο ΞΕΚΑΘΑΡΟ τι θα έπρεπε να γίνει. Αλλά το Βρετανικό Μουσείο δεν αποδέχεται ότι αυτό ήταν έγκλημα – για τον Έλγιν να τα κλέψει – οπότε φτάνουμε σε αδιέξοδο.

11. Τι απαντάτε στο επιχείρημα ότι η επιστροφή των Γλυπτών θα αποδυνάμωνε μεγάλα μουσεία;

Είναι γεγονός ότι το ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ έχει 8 εκατομμύρια αντικείμενα στη συλλογή του – και μόνο 80.000 εκτίθενται. Αυτό σημαίνει ότι μόλις το ένα τοις εκατό εκτίθεται – έχουν ΤΟΣΑ πολλά περισσότερα που δεν βλέπουμε ποτέ. Θα μπορούσαν να διοργανώσουν πολλές ΝΕΕΣ εκθέσεις με τις αθέατες αρχαιότητες. Αλλά προτιμούν να κρατούν την ανιαρή γκαλερί Duveen ως το σπίτι για τα Γλυπτά του Παρθενώνα.

12. Τι θα συμβουλευάτε ένα φοιτητή στην Ελλάδα, που θα ήθελε να σπουδάσει στην Αγγλία;

Αυτό είναι δύσκολο να γίνει μετά το Brexit και ακόμα περισσότερο τώρα που δεν είμαστε μέρος του Erasmus. Είναι μια ακριβή υπόθεση – οπότε νομίζω ότι κάθε φοιτητής πρέπει να σκεφτεί αν είναι απαραίτητο γι' αυτόν. Υπάρχουν πιθανώς πανεπιστήμια στην Ευρώπη όπου μπορούν να πάνε – για να έχουν λίγο χρόνο μακριά από την Ελλάδα αν πραγματικά νιώθουν αυτή την ανάγκη.

Το Πανεπιστήμιο Πατρών φαινόταν υπέροχο όταν το επισκέφθηκα – με μερικά φανταστικά μαθήματα – οπότε νομίζω ότι ως νέος Έλληνας θα ήμουν περισσότερο από ευτυχής εκεί – και να έχω αυτή την υπέροχη πόλη για να ζήσω και να κοινωνικοποιηθώ. Γιατί να πας σε ένα πανεπιστήμιο στο βορρά της Αγγλίας, όταν μπορείς να είσαι στην Πάτρα – ένα φανταστικό campus, η θάλασσα κοντά – σίγουρα θα διάλεγα την Πάτρα!

13. Πώς βιώσατε την επιτιμοποίησή σας από το Πανεπιστήμιο Πατρών και ποιες εντυπώσεις σας άφησε η πόλη;

Ήδη είχα πάει στην πόλη πολλές φορές – και ήταν ένα μέρος που πάντα μου άρεσε πολύ – έχει μια πολύ αυθεντική αίσθηση – και την ενέργεια από την παρουσία ΠΟΛΛΩΝ νέων ανθρώπων. Την ίδια στιγμή, έχει αρχαία ιστορία – και αγαπώ αυτόν τον συνδυασμό του παρελθόντος με το παρόν (σίγουρα όχι μόνο το ένα ή το άλλο). Είναι ένα υπέροχο μέρος.

14. Τι είναι η συγγραφή για εσάς;

Είναι αυτό που ξυπνάω για να κάνω.

15. Ποια είναι τα μελλοντικά συγγραφικά σας σχέδια;

Ολοκληρώνω το νέο μου μυθιστόρημα τους επόμενους μήνες. Και πέρα από αυτό, θα είναι και για μένα μια έκπληξη.

Κάθε χρόνο στις 27 Σεπτεμβρίου, η Παγκόσμια Ημέρα Τουρισμού μας καλεί σε έναν στοχασμό για τη σημασία του ταξιδιού στη ζωή μας. Δεν πρόκειται μόνο για τη γιορτή μιας βιομηχανίας αλλά μια υπενθύμιση του πολύπλευρου ρόλου που παίζει ο τουρισμός παγκοσμίως (οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά και πολιτικά) στη συλλογική ευημερία.

Από την αρχαιότητα έως τη σύγχρονη εποχή, το ταξίδι υπήρξε τρόπος διεύρυνσης των οριζόντων, ανταλλαγής ιδεών, εμπειριών και αναζήτησης νοήματος. Ο τουρισμός δεν είναι απλώς ένα οικονομικό μέγεθος αλλά ένα κοινωνικο-πολιτισμικό φαινόμενο βαθιά ριζωμένο στην ανθρώπινη εμπειρία. Όπως παρατηρεί ο διακεκριμένος κοινωνιολόγος John Urry¹, η κεντρική σημασία της όρασης στη σύγχρονη κουλτούρα αντικατοπτρίζεται έντονα και στον τουρισμό. Ο τουρίστας κοιτάζει τον κόσμο με ένα ιδιαίτερο βλέμμα, αυτό που ο Urry ονόμασε «τουριστικό βλέμμα», αναζητώντας το μη καθημερινό, το εξωτικό, το διαφορετικό. Σε αυτή την αναζήτηση του «άλλου» μοιάζει να αναδύεται μια θεμελιώδης αλήθεια, ότι δηλαδή κάθε ταξίδι είναι και ένα εσωτερικό ταξίδι αυτογνωσίας.

Ο ανθρωπολόγος Nelson Graburn² παρομοίασε τον τουρισμό με ένα «ιερό ταξίδι», μια δομημένη τελετουργική απόδραση από τη ρουτίνα της καθημερινότητας, κατά την οποία είναι σχεδόν ταμπού να εργαστεί κανείς. Αυτή η αντίληψη του ταξιδιού ως σύγχρονης τελετουργίας υπογραμμίζει ότι το να ταξιδεύουμε δεν είναι πολυτέλεια αλλά ανάγκη σχεδόν υπαρξιακή: μια ευκαιρία για ανανέωση, μάθηση και στοχασμό. Πράγματι, συχνά λέγεται πως «τα ταξίδια μορφώνουν» και διευρύνουν την κατανόησή μας για τον κόσμο και τον ίδιο μας τον εαυτό.

Την ίδια στιγμή, ο τουρισμός ισοδυναμεί και με μια αναζήτηση της αυθεντικότητας. Ο Dean MacCannell³, πρωτοπόρος θεωρητικός του τουρισμού, επισήμανε ότι οι τουρίστες επιδιώκουν γνήσιες εμπειρίες, όμως συχνά βρίσκονται αντιμέτωποι με μια «σκηνοθετημένη αυθεντικότητα» που έχει δημιουργηθεί ειδικά για εκείνους. Πόσες φορές ο ταξιδιώτης δεν κυνηγά το «αυθεντικό χωριό» ή το «γνήσιο πανηγύρι», μόνο για να ανακαλύψει ότι αυτά έχουν εν μέρει σκηνογραφηθεί ως θέαμα; Αυτό δεν μειώνει κατ' ανάγκην την αξία της εμπειρίας, μας θυμίζει όμως το παράδοξο του τουρισμού: η προσπάθεια διαφυγής από το τεχνητό μπορεί να καταλήγει σε μια νέα μορφή τεχνητότητας.

Επιπλέον, όπως υπογραμμίζει ο Jafar Jafari⁴, ένας από τους θεμελιωτές της ακαδημαϊκής έρευνας στον τουρισμό, οφείλουμε να μην χάνουμε από τα μάτια μας την ουσία του τουριστικού φαινομένου, δηλαδή την ανθρώπινη διάστασή του. Πέρα από νούμερα και στατιστικές, ο τουρισμός αφορά πραγματικούς ανθρώπους, τους ταξιδιώτες και τις κοινότητες που τους φιλοξενούν. Κάθε φορά που ένας ταξιδιώτης αλληλεπιδρά με έναν ντόπιο ανταλλάσσεται ένα κομμάτι κουλτούρας, δημιουργείται μια γέφυρα επικοινωνίας και κατανόησης. Ίσως γι' αυτό, όπως αναφέρει ο ΟΗΕ σε μήνυμά του για την παγκόσμια ημέρα τουρισμού⁵, «ο τουρισμός φέρνει τους αν-

1. Βλ. Urry, J., *The Tourist Gaze*, Sage 1990, London.

2. Βλ. Graburn, N. H., *The Anthropology of Tourism*. *Annals of Tourism Research*, 10 (1), 1983, σ. 9–33.

3. Βλ. MacCannell, D., *The Tourist: A New Theory of the Leisure Class*, Schocken 1976, New York.

4. Βλ. Jafari, J., *Encyclopedia of Tourism*, Routledge 2000, London.

5. Βλ. United Nations, *World Tourism Day Message*, UN Tourism, 2024. Retrieved from <https://www.unwto.org>

θρώπους κοντά» και μπορεί να καλλιεργήσει την ειρηνική συνύπαρξη μέσα από την αλληλοεκτίμηση της πολιτιστικής ποικιλομορφίας. Σε έναν κόσμο που συχνά ταλανίζεται από συγκρούσεις και παρεξηγήσεις, το ταξίδι γίνεται έτσι φορέας ειρήνης, καθώς κάθε ταξιδιώτης μπορεί να λειτουργήσει σαν άτυπος πρεσβευτής καλής θέλησης.

Δεν είναι τυχαίο που στην Ελλάδα ο τουρισμός αποκαλείται «βαριά βιομηχανία». Η χώρα μας ευλογημένη με πλούσιο πολιτισμό, ιστορία και φυσική ομορφιά, θεωρεί τον τουρισμό ως έναν από τους βασικούς πυλώνες της ανάπτυξής της. Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι η άμεση συνεισφορά του τουριστικού τομέα στην ελληνική οικονομία έφτασε το 2024 σε ιστορικό υψηλό (30,2 δισεκατομμύρια ευρώ, περίπου 13% του ΑΕΠ)⁶. Αν συνυπολογιστούν και οι πολλαπλασιαστικές έμμεσες επιδράσεις, ο τουρισμός συμβάλλει συνολικά σχεδόν στο ένα τρίτο της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας. Πέρα όμως από τα μακροοικονομικά μεγέθη, ο τουρισμός δημιουργεί θέσεις εργασίας (άνω του 16% της απασχόλησης⁷) και δίνει ζωή σε δεκάδες τοπικές κοινωνίες, από τα νησιά του Αιγαίου μέχρι τις ορεινές κοινότητες της ενδοχώρας. Σε μια εποχή όπου πολλοί παραδοσιακοί τομείς αντιμετωπίζουν προκλήσεις, ο τουρισμός αποδεικνύεται ανθεκτικός, επανερχόμενος δυναμικά μετά την πανδημία, καθώς αυξάνονται οι επισκέπτες απ' όλο τον κόσμο.

Για την Αχαΐα ειδικότερα ο τουρισμός συνιστά τεράστια ευκαιρία ανάδειξης της τοπικής πολυμορφίας. Η Αχαΐα ιστορικά βρέθηκε σε σταυροδρόμι πολλών πολιτισμών και κατακτητών, κάτι που άφησε ένα πολύχρωμο αποτύπωμα στην πολιτιστική της ταυτότητα. Ο επισκέπτης εδώ μπορεί να βρει ένα πραγματικό μωσαϊκό εμπειριών: χώρους θρησκευτικής κληρονομιάς και μια ακμάζουσα ιστορική και πολιτιστική παράδοση αλλά και μια φυσική ομορφιά μοναδικού κάλλους. Οι ορεινοί όγκοι των Καλαβρύτων με το χιονοδρομικό κέντρο και τα παραδοσιακά χωριά, οι αμπελώνες και τα ξακουστά οίνοποιεία της (όπως η ιστορική Achaia Clauss), οι απέραντες ακτές στον Πατραϊκό και Κορινθιακό κόλπο, όλα συνθέτουν ένα τοπίο πλούσιο σε εναλλαγές.

Παράλληλα, η Αχαΐα φημίζεται για τη πολιτισμική της ζωντάνια. Πολιτισμός, φύση, γαστρονομία και παράδοση συνυφαίνονται σε μια πρόταση αυθεντικής εμπειρίας. Το ζητούμενο, βεβαίως, είναι αυτή η ανάπτυξη να σχεδιαστεί με όρους βιωσιμότητας: προστατεύοντας το περιβάλλον (χερσαίο και θαλάσσιο), διαφυλάσσοντας την πολιτιστική κληρονομιά και διασφαλίζοντας ότι τα οφέλη του τουρισμού μοιράζονται δίκαια στην τοπική κοινωνία. Έτσι μόνο μπορεί η Αχαΐα αλλά και ολόκληρη η Ελλάδα να αξιοποιήσει πλήρως τις δυνατότητές της, αποφεύγοντας τις παγίδες του υπερτουρισμού και της μονοκαλλιέργειας ενός μόνο μοντέλου ανάπτυξης.

Ο τόπος μας αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας περιοχής όπου ο θρησκευτικός τουρισμός συνδυάζει την ιστορική και πνευματική διάσταση με την τοπική ανάπτυξη. Οι ιεροί τόποι, όπως η Μονή Αγίας Λαύρας και η Μονή Μεγάλου Σπηλαίου αλλά και ο Ιερός Ναός του Αγίου Ανδρέου στην Πάτρα και το Προσκύνημα της Παναγίας Τρυπητής στο Αίγιο, προσελκύουν ετησίως χιλιάδες επισκέπτες. Για τους προσκυνητές αποτελούν τόπους πνευματικής κατάνυξης και θρησκευτικής ταυτότητας, ενώ για τους θρησκευτικούς τουρίστες αποτελούν παράλληλα σημεία πολιτισμικής μνήμης και ιστορικής κληρονομιάς. Η ανάδειξη και προβολή αυτών των μνημείων μέσα από δράσεις βιώσιμου τουρισμού μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός ανάπτυξης της Αχαΐας, συνδέοντας την παράδοση με την σύγχρονη τουριστική εμπειρία.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ο ρόλος της εκπαίδευσης και της έρευνας στο πεδίο του τουρισμού γίνεται καθοριστικός. Στην Πάτρα εδρεύει πλέον το τμήμα Διοίκησης Τουρισμού του Πανεπιστημίου Πατρών. Η ύπαρξη ενός πανεπιστημιακού τμήματος αφιερωμένου στον τουρισμό στην καρδιά της Δυτικής Ελλάδας δεν είναι απλώς μια τιμητική διάκριση για την Πάτρα αλλά αποτελεί μοχλό ανάπτυξης και καινοτομίας για ολόκληρη την περιοχή. Το τμήμα αυτό έχει θέσει ως αποστολή του να προσφέρει οργανωμένες σπουδές υψηλού επιπέδου στη διοίκηση τουριστικών επιχειρήσεων και οργανισμών, μέσα από μια διεπιστημονική προσέγγιση που συνδυάζει θεωρία και πράξη. Δεν περιορίζεται στην εκμάθηση τεχνικών διοίκησης αλλά ενθαρρύνει την ολιστική κατανόηση του τουρισμού λαμβάνοντας

6. Βλ. Ινστιτούτο ΣΕΤΕ (ΙΝΣΕΤΕ), *Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία το 2024*, Αθήνα 2025.

7. Βλ. Ινστιτούτο ΣΕΤΕ (ΙΝΣΕΤΕ), *Η συμβολή του τουρισμού στην απασχόληση το 2024*, Αθήνα 2025.

υπόψη το συνεχώς μεταβαλλόμενο οικονομικό, κοινωνικό, τεχνολογικό και πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο εξελίσσεται ο κλάδος. Με άλλα λόγια, φιλοδοξεί να εκπαιδεύσει στελέχη και ερευνητές που θα μπορούν να αντιληφθούν τον τουρισμό όχι μονοσήμαντα αλλά ως ένα σύστημα με πολλές διαστάσεις, επιχειρηματικές, περιβαλλοντικές, πολιτιστικές, τοπικές και διεθνείς.

Η λειτουργία του τμήματος Διοίκησης Τουρισμού στην Πάτρα έχει ήδη αρχίσει να καρποφορεί σε διάφορα επίπεδα. Αφ' ενός, παρέχει σε φοιτήτριες και φοιτητές την ευκαιρία να σπουδάσουν την επιστήμη του τουρισμού με υψηλά ακαδημαϊκά πρότυπα, δημιουργώντας μια δεξαμενή ταλέντου με βαθιά κατανόηση των ελληνικών τουριστικών ιδιαιτεροτήτων. Αφ' ετέρου, το τμήμα δρα ως κέντρο έρευνας και παραγωγής γνώσης· τα μέλη ΔΕΠ και οι υποψήφιοι Διδάκτορες διεξάγουν μελέτες για επίκαιρα ζητήματα, όπως ο ψηφιακός μετασχηματισμός του τουρισμού ή η αειφορία και η διαχείριση προορισμών. Μέσω συνεργασιών με την τοπική αυτοδιοίκηση, φορείς και επιχειρήσεις, η πανεπιστημιακή γνώση μετουσιώνεται σε πράξη, είτε αυτό σημαίνει τη διαμόρφωση μιας στρατηγικής τουριστικής ανάπτυξης για την Αχαΐα, είτε τη δημιουργία μιας πλατφόρμας καινοτομίας για τον τουρισμό στη Μεσόγειο.

Δεν πρέπει να υποτιμάμε τη σημασία αυτής της διασύνδεσης ακαδημαϊκής κοινότητας και αγοράς. Στο σύγχρονο τουριστικό περιβάλλον, όπου ο ανταγωνισμός είναι παγκόσμιος και οι τάσεις (π.χ. οι ψηφιακές τεχνολογίες, οι απαιτήσεις βιωσιμότητας, οι νέες μορφές τουρισμού) αλλάζουν ραγδαία, η καινοτομία είναι κλειδί. Ένα πανεπιστημιακό τμήμα μπορεί να λειτουργήσει ως φυτώριο νέων ιδεών, δηλαδή να προετοιμάσει επαγγελματίες με ανοιχτό μυαλό και φρέσκες γνώσεις, να προσφέρει επιστημονικά δεδομένα για τη λήψη αποφάσεων, να προωθήσει το διάλογο πάνω στις προκλήσεις και τις ευκαιρίες του κλάδου. Η Πάτρα, με την παράδοση και το μέγεθός της, βρίσκεται πλέον σε πλεονεκτική θέση ώστε να εξελιχθεί σε κέντρο τουριστικής γνώσης. Αυτό όχι μόνο ενισχύει την τοπική οικονομία βραχυπρόθεσμα αλλά ταυτόχρονα θωρακίζει το μέλλον της περιοχής σε έναν τομέα όπου η γνώση αποτελεί δύναμη.

Μέσα από αυτό το φιλοσοφικό και στοχαστικό οδοιπορικό για τον τουρισμό, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το ταξίδι είναι πολλά παραπάνω από αναψυχή ή τόνωση του ΑΕΠ. Είναι ένα ανθρώπινο βίωμα που γεφυρώνει το παρελθόν με το παρόν, τις κουλτούρες μεταξύ τους, τον εσωτερικό μας κόσμο με την εξωτερική πραγματικότητα. Για την Ελλάδα, ο τουρισμός υπήρξε και παραμένει σωτήρια δύναμη ανάπτυξης αλλά και ένα πεδίο πολιτισμικής συνάντησης. Στην περίπτωση της Αχαΐας είναι ξεκάθαρες οι δυνατότητες που ανοίγονται όταν μια περιοχή αξιοποιεί τον πλούτο της (φυσικό και πολιτιστικό) με όραμα και στρατηγική.

Η Παγκόσμια Ημέρα Τουρισμού μας υπενθυμίζει πως όλοι έχουμε ευθύνη και ρόλο σε αυτή την πορεία. Η Πολιτεία οφείλει να χαράζει βιώσιμες πολιτικές, οι επαγγελματίες να καινοτομούν με ποιότητα και σεβασμό, οι ακαδημαϊκοί να φωτίζουν τον δρόμο με γνώση και εμείς οι ταξιδιώτες να αναζητούμε το νόημα πίσω από κάθε προορισμό. Όπως εύστοχα σημειώνει ο ΟΗΕ, «ταξιδεύουμε υπεύθυνα, χτίζουμε γέφυρες και προωθούμε τον αμοιβαίο σεβασμό».

Ο τουρισμός είναι λοιπόν ένας καθρέφτης που αντικατοπτρίζει τις αξίες μας ως κοινωνία. Ας φροντίσουμε αυτός ο καθρέφτης να δείχνει το καλύτερο πρόσωπό μας, την φιλοξενία, την πολυφωνία, την καινοτομία και τον σεβασμό προς τον κόσμο που μας επισκέπτεται αλλά και προς τον τόπο που μας θρέφει. Σε αυτό το πνεύμα, ας γιορτάσουμε την Παγκόσμια Ημέρα Τουρισμού όχι απλώς με λόγια αλλά με μια ανανεωμένη δέσμευση να κάνουμε τον τουρισμό δύναμη προόδου, κατανόησης και ευημερίας για όλους.

27 Σεπτεμβρίου:
Παγκόσμια Ημέρα
Τουρισμού

ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΙΡΑ «ΤΑ ΑΕΙΘΑΛΗ»: Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΑΡΙΜΠΑ (2025)

ΑΓΑΠΗ ΣΥΛΕΟΥΝΗ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ, ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Το 2024 φέρνει στο προσκήνιο «Τα Αειθαλή», τη νέα σειρά των εκδόσεων Τόπος, που έχει στόχο να ανασύρει κείμενα αξιοσημείωτης λογοτεχνικής αξίας, τα οποία παρέμειναν στη λήθη και δεν υπάρχουν πλέον διαθέσιμα αντίτυπά τους προς πώληση. Με αυτήν τη νέα έκδοση δίνεται η ευκαιρία στο αναγνωστικό κοινό να τα γνωρίσει και να τα μελετήσει. Η πιο πρόσφατη έκδοση της σειράς περιλαμβάνει διηγήματα του Γιάννη Σκαρίμπα.

Ο συγγραφέας δεν είναι άγνωστος στον χώρο της λογοτεχνίας, καθώς τα έργα του έχουν γίνει γνωστά από τις εκδόσεις Νεφέλη, με την επιμέλεια της Κατερίνας Κωστίου. Στη συλλογή που κυκλοφόρησε περιλαμβάνονται τα δέκα από τα δώδεκα διηγήματα που είχαν συνοδεύσει την πρώτη έκδοση του έργου *Το θείο τραγί* (1933), το οποίο δημοσιεύτηκε το 1971 χωρίς τα υπόλοιπα διηγήματα.¹ «Ο Αυτοκράτωρ της Κίνας» είναι το διήγημα που επιλέγεται ως τίτλος για τη συλλογή και όχι αδικώς. Η αγάπη του Σκαρίμπα για το θέατρο σκιών αποτυπώνεται στο έργο, όπου η φιγούρα του Καραγκιοζή και του καραγκιοζοπαίχτη συγχέονται και φαίνεται ξεκάθαρα πως ο ψυχικός κόσμος του δεύτερου επηρεάζει τον τρόπο που αντιδρά η

φιγούρα, υιοθετώντας μια μάλλον αλλοπρόσαλλη συμπεριφορά. Ποιος είναι ο λόγος; Μα φυσικά ο έρωτας του καραγκιοζοπαίχτη για την γειτόνισσα που αντικρύζει κάθε βράδυ, όσο διαρκεί η παράσταση του θεάτρου σκιών.

Σε ολόκληρη τη συλλογή οι πρωταγωνιστές των διηγημάτων μοιάζουν να αναζητούν την ερωτική ανταπόκριση. Ωστόσο, πολλές φορές ο έρωτας υπάρχει μόνο στη φαντασία τους· τα όρια μεταξύ ονείρου και της πραγματικότητας είναι ρευστά και συχνά δεν είναι ευδιάκριτα με την πρώτη ανάγνωση. Οι ήρωες συνήθως έχουν μια αλλόκοτη συμπεριφορά, η οποία προκαλεί σύγχυση τόσο στους υπόλοιπους ήρωες όσο και στον αναγνώστη. Αυτή η παιγνιώδης διάθεση του Σκαρίμπα είναι μία ιδιαίτερη και πρωτοποριακή τεχνική για την εποχή του συγγραφέα αλλά είναι συνηθισμένη σε όσους έχουν διαβάσει κι άλλα έργα του.

1. Για την πρώτη έκδοση του έργου *Το Θείο Τραγί* βλ. το σημείωμα της επιμελήτριας Κατερίνας Κωστίου στο Γιάννη Σκαρίμπα, *Το Θείο Τραγί*, επιμ. Κατερίνα Κωστίου, Νεφέλη 1993, σ. 110-1 και 118-9. Τα δύο διηγήματα, «Τράτα κολουριώτικη» και «Περίπολος Ζ'», δεν δημοσιεύτηκαν στη νέα συλλογή των εκδόσεων Τόπος. Το πρώτο έργο περιλαμβάνεται στη συλλογή *Καϊμοί στο Γριπονήσι*, ενώ το δεύτερο έχει εκδοθεί αυτοτελώς.

Εξίσου πρωτοποριακή για την εποχή τους χαρακτηρίζεται και η γλώσσα των έργων του, η οποία αποτέλεσε ένα από τα σημεία στα οποία στάθηκε η κριτική από την αρχή. Η Κατερίνα Κωστήου υποστηρίζει ότι «η γλωσσική του ιδιοπροσωπία συγκροτεί σταδιακά ένα αναγνωρίσιμο ύφος που δεν υπακούει απλώς στην ιδιοσυγκρασία του συγγραφέα αλλά διέπεται από αυστηρούς κανόνες».² Οι «παρανομίες» που παρατηρούνται είναι ως επί το πλείστον «φωνολογικές, γραμματικές και συντακτικές», ενώ στη συγκεκριμένη συλλογή η «εκούσια ανορθογραφία» είναι η δεσπόζουσα μορφή αυτής της ιδιαίτερης γλωσσικής ταυτότητας.³ Σχετικά με τη γλώσσα των κειμένων του Σκαρίμπα ο Δημήτρης Τζιόβας διατυπώνει την άποψη ότι οι γλωσσικές του ιδιαιτερότητες «οφείλονται και στο γεγονός ότι ο συγγραφέας ενεργεί περισσότερο με την αίσθηση (φωνητική μνήμη), παρά με τη νόηση».⁴ Στη συγκεκριμένη συλλογή διηγημάτων παρουσιάζεται «η εξαθροτική διάβρωση της γλώσσας με τις συντακτικές ανακολουθίες και τους παραληρηματικούς συνειρμούς».⁵

Επιπλέον, συχνή είναι η εναλλαγή μεταξύ του σοβαρού και του κωμικού στοιχείου. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει το διήγημα «Δουλούδι της Μονεμπασιάς», όπου το κωμικό στοιχείο είναι ιδιαίτερα απρόσμενο, καθώς ο σύζυγος προκειμένου να αποδείξει την απιστία της γυναίκας του, οδηγείται σε μία ακραία πράξη παρακολούθησης που έχει ως αποτέλεσμα να συνειδητοποιήσει την αβάσιμη υποψία του. Ωστόσο, δεν καταφέρνει να διαψεύσει τις φήμες, καθώς στην προσπάθειά του «να πιάσει στα πράσα» τον εραστή της γυναίκας του, δίνει την εντύπωση στους γείτονες πως ο ίδιος είναι ο εραστής.⁶

Όπως έχει επισημανθεί από την κριτική και συμβαίνει και σε άλλα έργα του Σκαρίμπα, έτσι και στη συλλογή αυτή παρατηρείται ότι ο ίδιος ο συγγραφέας συχνά δανείζει την ταυτότητά του στους ήρωές του. Ειδικά στο διήγημα «Το κρασί της αγάπης» συστήνεται με το ονοματεπώνυμό του, Ιωάννης Σκαρίμπας.⁷ Σε άλλα διηγήματα χρησιμοποιεί μόνο το μικρό του όνομα. Για παράδειγμα στα διηγήματα «Η χρυσόμυγα της βρόμας», «Η ιστορία ενός ασήμαντου», «Δουλούδι της Μονεμπασιάς» και «Δύο ψυχές και ένα αστέρι».⁸ Σε αυτό το σημείο δεν θα μπορούσε να μην γίνει αναφορά και στην Χαλκίδα, αγαπημένο τόπο σε πολλά έργα του συγγραφέα.

Εξίσου σημαντική είναι και η γυναικεία μορφή στα έργα της συλλογής. Πρόκειται για όμορφες γυναίκες οι οποίες προκαλούν την ερωτική ταραχή και συνήθως εντάσσονται σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αφορά τις συζύγους των ηρώων («Δουλούδι της Μονεμπασιάς», «Δύο ψυχές και ένα αστέρι») και η δεύτερη κατηγορία αφορά τις γυναίκες οι οποίες ξεφεύγουν ίσως από τα όρια της εποχής τους καθώς διατηρούν εξωσυζυγικές σχέσεις, ενώ ο πρωταγωνιστής εκφράζει την επιθυμία του να γίνει και αυτός ένας εραστής («Η χρυσόμυγα της βρόμας», «Ένας αρχάγγελος στο περιγιάλι», «Η ιστορία ενός ασήμαντου» και «Δύο ψυχές και ένα αστέρι»).

Στο πλαίσιο αυτό, η νέα συλλογή διηγημάτων του Γιάννη Σκαρίμπα έρχεται να συμπληρώσει την εικόνα του αναγνωστικού κοινού γύρω από «την εξέλιξη της ποιητικής του και της γλώσσας του».⁹

2. Βλ. Κατερίνα Κωστήου, «Οι γλωσσικές “παρανομίες” του Γιάννη Σκαρίμπα», Γιάννης Σκαρίμπας. Ένας ιθαγενής του Μοντερνισμού, επιμ. Κατερίνα Κωστήου - Έλλη Φιλοκύπρου, Opportuna, Πάτρα 2021, σ. 105-106.

3. Βλ. Κατερίνα Κωστήου, «Οι γλωσσικές “παρανομίες” του Γιάννη Σκαρίμπα», Γιάννης Σκαρίμπας. Ένας ιθαγενής του Μοντερνισμού, ό.π., σ. 113.

4. Βλ. Δημήτρης Τζιόβας, Το παλίμψηστο της ελληνικής αφήγησης. Από την αφηγηματολογία στη διαλογικότητα, Οδυσσέας 1993, σ. 198.

5. Βλ. Δημήτρης Τζιόβας, Το παλίμψηστο της ελληνικής αφήγησης. Από την αφηγηματολογία στη διαλογικότητα, ό.π., σ. 197.

6. Βλ. Γιάννης Σκαρίμπας, Ο Αυτοκράτωρ της Κίνας και άλλες ιστορίες, Τόπος 2025, σ. 75-84.

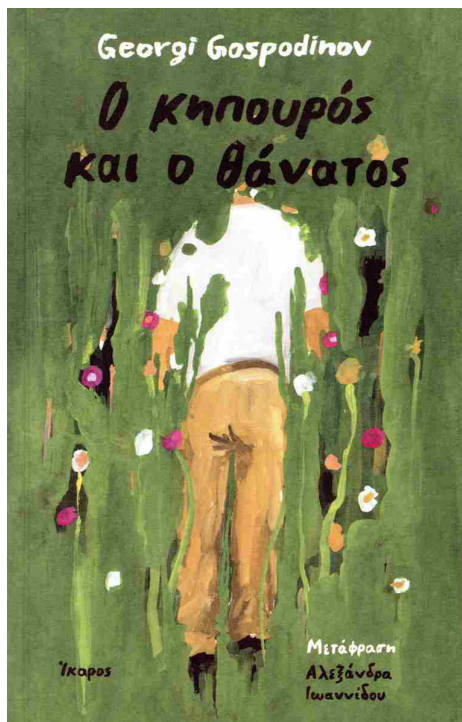
7. Βλ. Ελένη Κόλλια, Μια ολόκληρη ιστορία με μια λέξη. Ταυτότητα και ονοματοθεσία στο πεζογραφικό έργο του Γιάννη Σκαρίμπα, επιμ. Θάνος Ηλιάδης, Άρτεμις Πετροπούλου 2023, σ. 39 και Γιάννης Σκαρίμπας, Ο Αυτοκράτωρ της Κίνας και άλλες ιστορίες, ό.π., σ. 23.

8. Βλ. αναλυτικά Ελένη Κόλλια, Μια ολόκληρη ιστορία με μια λέξη. Ταυτότητα και ονοματοθεσία στο πεζογραφικό έργο του Γιάννη Σκαρίμπα, ό.π., σ. 48 και Γιάννης Σκαρίμπας, Ο Αυτοκράτωρ της Κίνας και άλλες ιστορίες, ό.π., σ. 25, 41, 75 και 119 αντίστοιχα.

9. Βλ. το εκδοτικό σημείωμα στο Γιάννης Σκαρίμπας, Ο Αυτοκράτωρ της Κίνας και άλλες ιστορίες, ό.π., σ. 129-130.

«Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ» ΤΟΥ GEORGI GOSPODINOV: ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΘΑΥΜΑΣΤΗ ΤΗΣ ΠΑΡΟΔΙΚΟΤΗΤΑ

ΧΙΟΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

«Για τι μιλάμε όταν μιλάμε για τον θάνατο; Για τη ζωή φυσικά. Για όλη τη θαυμαστή της παροδικότητα».

Αξιοποιώντας τα βιώματά του από την περίοδο κατά την οποία νοσούσε ο πατέρας του και ενσωματώνοντας σε αυτά τις δικές του αναμνήσεις από όλη τους την κοινή ζωή, ο Georgi Gospodinov γράφει ένα βιβλίο που δεν αφορά τον θάνατο, αλλά «τη θλίψη για τη ζωή που φεύγει». Με αφορμή την αρρώστια και εν τέλει τον θάνατο του πατέρα του, ο συγγραφέας γίνεται αφηγητής μίας ιστορίας σπαρακτικής, μέσα από την οποία εξυμνείται η ίδια η ζωή, η διαχρονικότητα της φύσης και η αναγκαιότητα της μνήμης.

Σε όλη την έκταση του μυθιστορήματος, ο πατέρας είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τον κήπο που καλλιεργούσε. Η βλάστηση της κάθε εποχής φαίνεται να αποτελεί ορόσημο για κάθε ιστορία, ανάμνηση ή σχέδιο για το μέλλον. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η στιγμή που έπεται της ανέλπιδης διάγνωσης αναφορικά με τη σοβαρότητα της αρρώστιας του πατέρα, ο οποίος προβαίνει σε μια σκληρή διαπραγμάτευση των ημερών του. «Τουλάχιστον θα ακούσουμε τον κούκο να λαλεί;» ρωτάει τον γιατρό, ελπίζοντας να ζήσει μέχρι την πολυπόθητη άνοιξη, οπότε θα μπορούσε να δει να λουλούδια του να ανθίζουν για μία τελευταία φορά.

«Ο πατέρας μου ήταν κηπουρός. Τώρα είναι κήπος». Η συγκεκριμένη φράση, που αποτελεί την πρώτη του μυθιστορήματος, περικλείει την κεντρική ιδέα που ξετυλίγεται στις επόμενες σελίδες: η κηπουρική είναι μία πράξη εγγενώς αντίθετη από τον θάνατο. Η ιδέα της ανάστασης, καθώς και αυτή της αθανασίας, οι μόνες συνθήκες που δυνάμει μπορούν να ακυρώσουν τον θάνατο, αναπαρίστανται στα ανθρώπινα πράγματα ως κάτι μακρινό και εξιδανικευμένο. Αντίθετα, στη φύση, οι διαδικασίες αυτές πραγματώνονται καθημερινά, προς διατήρηση της ευταξίας και της κανονικότητας. Τα φυτά είναι εξοικειωμένα με το θνήσκειν, πεθαίνουν με τέτοιο τρόπο, ώστε να επιστρέφουν ξανά στη ζωή. Συμπέρασμα: ο κήπος είναι αθάνατος.

Αυτή ακριβώς η ακεραιότητα του κήπου, η επιμονή του να βλασταίνει ακόμη και όταν ο καλλιεργητής του παύει να υπάρχει, λειτουργεί ως μία αέναη παρακαταθήκη του κηπουρού, μια παντοτινή υπενθύμιση της ύπαρξής του. Αντιβαίνοντας στη θνητότητα της ανθρώπινης φύσης, ο κηπουρός διεκδικεί και τελικά καρπώνεται ένα ελάχιστο μερίδιο αθανασίας. Κατά τρόπο ανάλογο, ως ένας ιδιότυπος κήπος, λειτουργεί άλλωστε και η ίδια η λογοτεχνία: Ο συγγραφέας ντύνει τις ιστορίες τους με λέξεις, οι οποίες ριζώνουν στο δικό τους έδαφος και συνεχίζουν να ανθίζουν, να ερμηνεύονται και να εμπνέουν τους ανθρώπους, ακόμη και μετά τον θάνατο του δημιουργού τους. Όπως ακριβώς ο κηπουρός, έτσι και ο συγγραφέας εξασφαλίζει το δικό του μερίδιο στη διαχρονία.

Η διά βίου διαπραγμάτευση με το πένθος αποτελεί μία συνθήκη πανανθρώπινη, σκληρή και τραυματική. Εν προκειμένω, το τραύμα του αφηγητή τον οδηγεί στην αναζήτηση των τρόπων με τους οποίους αναπαρίσταται η πατρική φιγούρα σε ένα οικουμενικό πολιτισμικό πλαίσιο. Ο χριστιανισμός, ως μια πολιτισμική συνθήκη ιδιαίτερα επιδραστική, αναγάγει σε εμβληματική εικόνα τη Μητέρα με το βρέφος. Η μορφή της Παναγίας, μέσα από την οποία εξυμνείται η μητρότητα, είναι τόσο πυκνή και ταυτόχρονα ισχυρή, που οδηγεί στη συνακόλουθη παραγνώριση της μορφής του Ιωσήφ, του γήινου πατέρα με την ισχνή παρουσία που δεν του δίνεται η ευκαιρία να βρεθεί στο πλάι του γιού του.

Εκκινώντας από το αρχέτυπο του ομηρικού Οδυσσέα, παρατηρούμε πως η συχνότερη κοινή συνισταμένη των πατεράδων δεν είναι άλλη από την απουσία. Ο ομηρικός ήρωας, γνωστός και αξιοθαύμαστος για την ευφυΐα, τη γενναιότητα και τη προσήλωσή του στο ιδεώδες του νόστου, είναι παράλληλα και πατέρας. Ένας πατέρας που απουσίαζε από το πλευρό του παιδιού του και που εμφανίστηκε στη ζωή του πολύ αργότερα, όταν εκείνο δεν ήταν πια παιδί. Αναλογικά με αυτήν ακριβώς τη συνθήκη, ο αφηγητής αναφέρεται στους απόντες πατεράδες της εποχής του σοσιαλισμού, οι οποίοι σκιαγραφούνται ως εξής: «Εκείνο το πιο αδιαφανές, ασαφές και σκοτεινό πράγμα, μερικές φορές τρομακτικός, συχνά απών γαντζωμένος στο τσιγάρο του, κολυμπά σε άλλα νερά και σύννεφα». Η απουσία αυτή, όμως, δεν είναι ικανή να αναχαιτίσει την αγάπη του παιδιού προς το πρόσωπο του πατέρα. Μία αγάπη πηγαία, εγγενή, που προσαρμόζεται στα δεδομένα και μετασχηματίζεται «στον τρόπο με τον οποίο αγαπάμε εκείνους που μας λείπουν».

Επιστρέφοντας στην ομηρική Οδύσεια, ίσως έχει αξία να αναφερθούμε στη συνάντηση του κεντρικού ήρωα με τον δικό του πατέρα, τον Λαέρτη. Η συνάντηση των δύο λαμβάνει χώρα στον κήπο του Λαέρτη, ο οποίος αναπαρίσταται ως ένας άνθρωπος τσακισμένος από τη θλίψη, την αγωνία και τα γηρατειά. Μετά την αποκάλυψη της ταυτότητάς του, ο Οδυσσέας καλείται να αποδείξει στον πατέρα του πως είναι πράγματι ο γιος του. Τα τεκμήρια είναι δύο: ένα σημάδι από παλαιότερο τραύμα και η εξιστόρηση μίας ανάμνησης που μόνο οι δύο τους θα μπορούσαν να γνωρίζουν. Ο Οδυσσέας, παιδί, ακολουθεί τον πατέρα του στον κήπο, διατυπώνοντας ερωτήσεις για κάθε φυτό που αντίκριζε κι εκείνος ξεκινά να απαριθμεί τα καρποφόρα δέντρα. Θυμάται ο Οδυσσέας: «Δέκα μηλιές μού χάρισες, συκιές σαράντα και δεκατρείς μού μέτρησες ωραίες αχλαδιές¹ είπες δικά μου και πενήντα αράδες κλήματα, να μη συμπίπτει ο τρύγος τους, γιατί στο αμπέλι σου είχες λογής λογής σταφύλια, που ανάλογα την εποχή ωριμάζαν, καθώς ο Δίας τη σοδειά από ψηλά ευλογούσε».¹

Προβαίνοντας στην αποτίμηση της σχέσης του πατέρα με τα παιδιά του, αυτής της συχνά παραγνωρισμένης αλλά ιδιότυπα τρυφερής σχέσης, ο αφηγητής σημειώνει: «Τέτοιο είναι το αδιάκοπο δώρο του πατέρα – καρποφόρα δέντρα και αμπέλια. Και αυτό το δώρο είναι ατελείωτο, γιατί θα ανανεώνεται κάθε χρόνο. Ο πατέρας μου έχει επαναλάβει, χωρίς να το ξέρει, το δώρο του Λαέρτη». Πρόκειται για μία συνειδητοποίηση βαθιά προσωπική, μα ταυτόχρονα πανανθρώπινη: Η παρακαταθήκη του πατέρα, όπως και η ανάμνηση της παρουσίας του, είναι συνθήκες παντοτινές, που αποδεικνύουν πως ο θάνατος δεν καταργεί την αγάπη – απλώς τη μετασχηματίζει.

1. Ομήρου, Οδύσεια, ράψ. ω', στίχ. 340 – 344, μτφρ. Δ.Ν. Μαρωνίτης, Αθήνα, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, 2009.

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΞΙΑ: ΜΙΑ ΤΑΙΝΙΑ ΜΕ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΘΕΑΤΕΣ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ
ΕΔΙΠ, ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ

Η ταινία του Γιόακιμ Τρίερ *Συναίσθηματική Αξία* μάς χάρισε μια από τις πιο όμορφες βραδιές της χρονιάς. Πρόκειται για μια ιστορία σχέσεων πάνω από όλα, όμως όχι το στερεότυπο των ερωτικών σχέσεων που βλέπουμε σε πολλές ταινίες. Όσο εκτυλίσσεται η ταινία εμείς βλέπουμε μπροστά μας δύο αδελφές και τον αγώνα τους ενάντια στη συναισθηματική κληρονομιά που τους έχει αφήσει το διαζύγιο των γονιών τους, αλλά και η ιστορία της αυτοκτονίας της γιαγιάς τους. Στη συνέχεια, βλέπουμε τη σχέση μεταξύ τους και πώς η μία, παντρεμένη με παιδί, και η άλλη που δυσκολεύεται με τις δεσμεύσεις, μπορούν να συνυπάρχουν και να δυναμώνουν την αγάπη τους μέσα από το τραύμα που τις ένωσε ακόμα περισσότερο.

Η ταινία ξεκινάει με τη Νόρα, τη μεγαλύτερη κόρη, που ετοιμάζεται να βγει στη σκηνή. Εκεί ακριβώς βλέπουμε το βάρος που κουβαλάει και εκδηλώνεται ως άγχος απόδοσης και φόβο να εμφανιστεί στη σκηνή. Εν τέλει, ανεβαίνει, αλλά είναι ολοφάνερη η αγωνία και η θλίψη της, δύο συναισθήματα που ταυτόχρονα την κάνουν εξαιρετική ηθοποιό, όπως διαπιστώνουμε.

Η άλλη κόρη, έχει και αυτή εμπειρία από υποκριτική, καθώς ήταν κοριτσάκι ακόμα όταν ο πατέρας της την έβαλε να παίξει σε μια ταινία του. Κάτι που μας φέρνει στον πατέρα. Τον πρωτοβλέπουμε στην κηδεία της μητέρας στην αρχή της ταινίας και από εκείνη τη στιγμή γίνεται απτή η δυναμική των συναισθημάτων με τις δύο κόρες του. Έχει έρθει να συλλυπηθεί, αλλά στην ουσία έχει έρθει για να ζητήσει από τη Νόρα να πάρει τον πρωταγωνιστικό ρόλο στην ταινία, που καταλαβαίνουμε από νωρίς πως θα είναι το κύκνειο άσμα του. Ο Στέφαν Σκάρσγκαρντ στον ρόλο του πατέρα μάς παραδίδει ένα ακόμα μάθημα υποκριτικής, όπως τόσα στο παρελθόν.

Η *Συναίσθηματική Αξία* πάνω απ' όλα είναι μια ταινία που μας δείχνει τη σχέση ανάμεσα σε δύο άτομα κάθε φορά. Οι δύο αδελφές, ο πατέρας με την καθεμιά τους, ο πατέρας με την Αμερικανίδα πρωταγωνίστρια της ταινίας του, αλλά και όλοι/ες τους με το σπίτι. Ένα σπίτι που αποτελεί κληρονομιά της οικογένειας από τους προγόνους και φέρει το ίδιο ένα πολύ βαρύ συναισθηματικό φορτίο. Και δεν είναι τυχαίο που ο Τρίερ επιλέγει να ξεκινήσει με την ιστορία του και το πώς το έβλεπαν τα δύο κορίτσια, αλλά και πώς επιλέγεται ως σκηνικό για την ταινία του πατέρα.

Η ταινία διέπεται από θλίψη και αισιοδοξία ταυτόχρονα. Ο Τρίερ καταφέρνει να συνδυάσει τα δύο αυτά αντίθετα συναισθήματα μέσα από τις εναλλαγές των σκηνών (η οθόνη μαυρίζει σαν να βρισκόμαστε σε θέατρο), μέσα από την επιμονή της κάμερας στα πρόσωπα των πρωταγωνιστών και πρωταγωνιστριών και τέλος μέσα από τους σφιχτούς και ρεαλιστικούς διαλόγους. Ένα σχόλιο για τις οικογενειακές σχέσεις, τη μοναξιά, το συναισθηματικό φορτίο της γονεϊκής κληρονομιάς και την προσπάθεια των παιδιών να σταθούν στον κόσμο μέσα από τραυματικά γεγονότα.

Σίγουρα μια ταινία που διεκδικεί τον κινηματογραφικό χρόνο μας με αξιώσεις και τον αξίζει κιόλας.

**ΚΑΛΑ
ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ
ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΙΚΟ
ΤΟ 2026**

Το περιοδικό *Up*
σας θυμίζει ότι απευθύνεται σε
και γράφεται από
όλη την πανεπιστημιακή κοινότητα.

Περιμένουμε τη συνεργασία σας,
τις προτάσεις σας, τις παρατηρήσεις σας
στο email
newsletter@upatras.gr

«Ασπρόμαυρα» Χριστούγεννα για έναν Αη-Βασίλη που ατενίζει την πόλη από τις σκάλες, στην οδό Αγίου Νικολάου.¹

Η πόλη στολίζεται και γιορτάζει. «Θα γίνει λοιπόν και φέτος το θαύμα των Χριστουγέννων»; Ο αμήχανος Αη-Βασίλης που κοιτάει την πόλη από τις σκάλες μοιάζει να απορεί με όλα αυτά. Υπάρχει, άραγε, κάτι που να δικαιολογεί κάποιο θαύμα; Σε ένα παλιό άρθρο του, στο περιοδικό Ευθύνη (Απρίλης 1974), ο συντηρητικός Αχαιός πολιτικός και διανοούμενος, παίρνει διακριτικά τις αποστάσεις του από όλη αυτή την αυλή των θαυμάτων. Γράφει χαρακτηριστικά: «Αν έλεγα, ότι το θρησκευτικό μου συναίσθημα το προκάλεσε ή το επηρέασε κάποιο ιδιαίτερο βίωμα, θα εξαρτούσα το συναίσθημα αυτό από μίαν εμπειρία, από κάτι το αισθητό ή και νοητό, που θα αναιρούσε τη μυστική αυτονομία του. Η μόνη εμπειρία, που δεν θα αναιρούσε την αυτονομία του θρησκευτικού συναισθήματος, είναι το θαύμα. Αλλά δεν αξιώθηκα –ούτε τόλμησα να επιθυμήσω– να ιδώ ένα θαύμα στη ζωή μου. Το ερώτημα, πώς αντικρύζω το πρόβλημα του Θεού, προϋποθέτει τη δυνατότητα – μια δυνατότητα, που είναι τρομερή– να λύσω το πρόβλημα τούτο. Αλλά η ουσία του Θεού είναι “ανέκφαντος”. Δεν μου δόθηκε η χάρις ν’ αντικρύσω το “άκτιστον” φως του Θεού. Μίλησα άλλοτε πολύ για τον Θεό. Ίσως περισσότερο από ό,τι θάπρεπε. “Υβρίζει δε ο την ουσίαν αυτού περιεργαζόμενος”, είπε ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος στον δεύτερο Λόγο του “Περί του ακαταλήπτου”. Κάτι παρόμοιο πρέπει να ένωσε και ο Αη-Βασίλης στις σκάλες. Καλά Χριστούγεννα!

1. Πηγή: <https://patrasmagazine.gr/xristougenna-palia-patra/>